

POLITIHØGSKOLEN

I hvilken grad opplever politiets næringslivskontakter begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører?

Eirik Berg Thorsrud

Master i Politivitenskap

Kull 2015 – 2019

Forord

Dette markerer slutten på et forholdsvis langt studieløp som startet høsten 2015, hvor jeg påbegynte mastergradsutdanningen i politivitenskap ved PHS i Oslo. Etter normert tid skulle denne masteravhandlingen vært levert i juni 2019. Slik gikk det altså ikke til; det kom både pappapermisjon og perioder hvor det var svært hektisk på jobb med omfattende etterforskningsprosjekter og lange hovedforhandlinger.

Arbeidet med denne masteravhandlingen har vært utrolig tidkrevende, og i stor grad en ensom prosess, hvor man må drifte prosjektet videre for egen maskin. Det har vært mange kvelder og helger som har gått med til arbeid med oppgaven. Ikke minst har det gått med mye tid til refleksjoner og tankevirksomhet om prosjektet – gjennomføring av intervju, lesing av aktuell litteratur, analyse og skriving – alt i alt en veldig interessant faglig, men tidkrevende prosess.

Jeg vil starte med å takke mine veiledere Paul Larsson og Inger Astrid Elizabeth Coll for svært god bistand og tilbakemeldinger underveis i prosjektet, samt studieleder Nina Jon på Politihøgskolen.

En stor takk til informantene som har tilført prosjektet faglig interessante tanker og perspektiver. Jeg må også takke Cathrine Fossnes i Agder politidistrikt for svært god bistand med å få kontakt med informanter og med å avtale intervjuer.

Det hadde ikke vært mulig for meg å gjennomføre prosjektet uten å få støtte fra min arbeidsgiver, Agder politidistrikt. Jeg har hatt mulighet til å bruke noe av arbeidstiden til å jobbe med prosjektet, og det har vært helt uvurderlig. En spesiell takk til nærmeste leder Kurt Jarl Osestad.

En stor takk til min nærmeste familie både på Tyristrand/Sokna og svigerfamilie i Froland.

Og til slutt en helt spesiell takk til mine to aller nærmeste; min kjære samboer Heidi og vår datter Synnøve på 3 år. Da Synnøve ved en anledning ble spurt hva pappa jobber med, svarte hun kort og godt: På PC'en.. Mer treffsikkert kan det vel neppe sies.

God lesning!

Eirik Berg Thorsrud

Froland, 11.08.2021

Sammendrag

Denne masteravhandlingen er en kvalitativ undersøkelse av i hvilken grad politiets næringslivskontakter opplever begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører. Forskningsspørsmålet er undersøkt gjennom dybdeintervjuer av 5 næringslivskontakter.

En av næringslivskontaktens kjerneoppgaver er å bidra til økt kunnskapsdeling til eksterne aktører, slik at disse settes i stand til å forebygge kriminalitet. Næringslivskontakten representerer en innovativ form for forebygging, som legger til grunn at eksterne aktører også har et ansvar for å forhindre straffbare handlinger. Forutsetningene for effektiv kriminalitetsforebygging vil ofte befinne seg utenfor politiets domene, og informasjonsdeling blir derfor en vesentlig del av politiets forebyggende virksomhet.

Det mest sentrale informasjonsformatet når det kommer til deling til eksterne aktører, er beskrivelser av kriminalitetstrusler og trender på et overordnet nivå. Disse rapportene er som regel utarbeidet av politiets etterretningsseksjoner. Flere av informantene har stilt seg kritiske til at aktuelle etterretningsrapporter blir vurdert til å være «unntatt offentlighet», uten at det tilsynelatende er noe god juridisk begrunnelse for dette.

Hovedinntrykket fra informantene er at denne vurderingen skyldes yrkeskulturelle faktorer hos etterretningsmiljøene, som i stor grad handler om en manglende bevissthet omkring eksterne aktørers rolle innen forebygging av kriminalitet.

Avhandlingen utforsker ulike yrkeskulturelle praksiser mellom næringslivskontakten; som en forebyggende koordinatorfunksjon, og etterretningsmiljøene; som sannsynligvis har et annet yrkeskulturelt perspektiv og organisatorisk tilhørighet. Avhandlingen drøfter hvorvidt hvordan disse ulike praksisene kan begrense mulighetene for informasjonsdeling. I tillegg drøftes det hvorvidt næringslivskontakten og etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med ulike konseptuelle politistategier, hvor forskningen tilsier at disse er i konflikt med hverandre.

Det foreslås at identifiseringen av ulike yrkeskulturelle praksiser hos etterretning og næringslivskontakten kan til dels problematisere forutsetningene for det kunnskapsbaserte politiarbeidet, slik det er formulert i sentrale strategidokumenter fra Politidirektoratet. Her fremgår det at etterretningsprodukter skal danne grunnlaget for politiets kunnskapsbaserte forebyggende virksomhet, og hvor det interne samspillet mellom etterretning og forebygging vektlegges i stor grad.

Abstract

This master thesis is a qualitative exploration of to what extent police officers who hold the position as the contact person for the private financial sector and other public bodies (defined as «næringslivskontakt»), experiences any limitations when it comes to the sharing of information to these external actors. This research question is explored through 5 interviews of people in the norwegian police force who occupy this function.

A key task is to contribute to an increase in the sharing of information to external actors, in order to increase the external actors' ability to prevent criminal acts within their own sector. Næringslivskontakten represents an innovativ form of crime prevention, which emphasizes the notion that external actors also have a responsibility in preventing criminal acts. The preconditions for successful crime prevention is often viewed to be located outside of the police's domain, and the systematic sharing of information therefore becomes a significant part of the police's preventive practices.

The most important format of information when it comes to sharing to external actors, is the descriptions of crime threats and trends in the form of intelligence reports. Several of the informants have been critiquial of the intelligence units' decision to deny the public access to these documents. This puts a limitation on the possibility of sharing this information to the relevant external actors. The majority of the informants have the impression that there are cultural factors behind this decision, and not legal limitations. This refers in particular to a lack of awareness in the intelligence communities regarding which role external actors play in the prevention of crime.

This master thesis explores different cultural practices between næringslivskontakten; as a occupational function within the preventive crime unit, and the intelligence communities; which is likely to have a different sort of cultural perspective and organisational position. This thesis discusses if these different cultural practices might limit the opportunities for sharing of information. I also discuss if næringslivskontakten and the intelligence communities might be related to different conceptual police strategies, where the research suggests that these strategies are at conflict with each other.

I also suggest that these different cultural practices to a certain degree will problematize the preconditions for the norwegian police's knowledge-based approach as it is formulated in central strategic documents from the Police Directorate, where it says that intelligence products constitutes the foundation for knowledge-based preventive policing, and where the

interaction between the intelligence communities and preventive police units are emphasized to a large degree.

Innholdsfortegnelse

.....	1
I hvilken grad opplever politiets næringslivskontakter begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører?	1
Forord.....	2
Sammendrag	3
Abstract	4
Vedlegg	8
Kapittel 1 - Innledning.....	9
1.1 Introduksjon av masteravhandling	9
1.2 Avgrensninger	9
1.3 Min motivasjon for valg av problemstilling	10
1.4 Politivitenskap.....	11
1.5 Om næringslivskontakten.....	11
1.6 Tidligere forskning.....	13
1.7 Masteravhandlingens oppbygning.....	14
Kapittel 2 – Metode	17
2.1 Valg av metode.....	17
2.2 Forskningsspørsmålet må avgjøre den metodologiske fremgangsmåten	18
2.3 Valg mellom ulike kvalitative tilnæringer.....	20
2.4 Intervjuforberedelser	20
1	20
2.5 Strategisk rekruttering av informanter.....	20
2.6 Informasjonsskriv.....	21
2.7 Etske betraktninger.....	21
2.8 Kort og overordnet om gjennomføring av forskningsintervjuene	22
2.9 Analyse av kvalitative data.....	23
2.9.1 Kapitteloverskriftene viser den induktive forskningsprosessen	24
2.10 Valg av analysemetode.....	26
2.11 Systematisk tekst kondensering.....	26
2.11.1: Fra vilniss til temaer.....	26
2.11.2: Fra temaer til koding.	27
2.11.3: Fra koding til mening	27
2.11.4: Sammenfatning.....	29
2.12 Kvalitet i kvalitativ forskning.....	30
Kapittel 3 – Ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentligheten	35
3.1 Innledning.....	35

3.2 «Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentlighetsloven)	36
3.2.1 Det to-sporede system	36
3.2.2 Hovedregelen i offentlighetsloven	36
3.3 «Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndighet» (politiregisterloven)	37
3.3.1 Politiregisterloven §23 første ledd nr.1 – noens personlige forhold.....	38
3.3.1.1 Informantenes oppfatning av om etterretningsrapportene inneholder personsensitive opplysninger etter politiregisterloven § 23 første ledd nr.1.....	39
3.3.1.2 Oppsummering personsensitive opplysninger.....	40
3.3.2 Politiregisterloven § 23 annet ledd – hensynet til politiets virksomhet.....	40
3.3.2.1 Inneholder UO-rapportene opplysninger som kan være taushetsbelagt fordi de berører politiets metodebruk, hensyn til etterretning og spaning? (politiregisterloven § 23 annet ledd)...	40
3.3.2.2 Oppsummering taushetsplikt etter politiregisterloven § 23 annet ledd	41
3.4 Andre unntak fra offentlighetsloven.....	41
3.4.1 Oppsummering andre unntak fra offentlighetsloven	41
3.5 Oppsummering juridiske faktorer som begrensning på informasjonsdeling	41
Kapittel 4 – Ulike yrkeskulturelle praksiser begrenser mulighetene for informasjonsdeling.....	43
4.1 Innledning - yrkeskulturelle faktorer som begrensning på informasjonsdeling	43
4.2 Hva er politikultur?	47
4.2.1 Flere ulike politikulturer.....	47
4.2.2 Ulike yrkeskulturelle perspektiver og praksiser hos næringslivskontakt og etterretningsmiljø	49
4.3 Sentrale elementer i de ulike yrkeskulturelle praksisene.....	51
4.3.1 Ulikt syn på næringslivskriminalitet	54
4.3.1.2 Politiets kunnskapsgrunnlag om næringslivskriminalitet.....	55
4.3.2 Ulike syn om utøvelsen av forebyggingsvirksomheten i politiet	56
4.3.2.1 Hvor ligger forutsetningene for forebygging av næringslivskriminalitet?	59
Kapittel 5 – Næringslivskontakten og etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med motstridende politiare strategier	64
5.1 Innledning – standardmodellen og de innovative politistategiene	64
5.1.1 Bakgrunnen for de innovative politistategiene.....	65
5.1.2 Problemorientert politiarbeid.....	66
5.1.3 Community based policing.....	67
5.1.4 Etterretningsstyrt politiarbeid.....	67
5.1.5 Third-party policing.....	68
5.1.6 Forskjellene mellom standardmodellen og de innovative politistategiene.....	68
5.2 Næringslivskontakten kan ses i sammenheng med premisser fra de innovative politistategiene	70
5.3 Etterretningsmiljøenes sentrale posisjon i norsk politi.....	72

5.4 Etterretningsmiljøene og polisiære strategier	75
Motstridende politistategier – community based policing og etterretningsstyrt politiarbeid.....	76
Kapittel 6 – Oppsummering og avslutning	79
6.1 Oppsummering sentrale funn i masteravhandlingen	79
6.2 Noen refleksjoner omkring begrensninger ved empirien	83
6.3 Oppgavens nytteverdi.....	84
6.4 Forslag til ytterligere forskning	84
Litteraturliste.....	86

Vedlegg

1. Vurdering fra Norsk Senter for forskningsdata
2. Informasjonsskriv til informantene
3. Intervjuguide

Kapittel 1 - Innledning

1.1 Introduksjon av masteravhandling

Denne masteravhandlingen er innenfor forskningsdisiplinen *politivitenskap* og undertegnede er student ved Politihøgskolen i Oslo. Forskningsspørsmålet i denne avhandlingen er som følger:

«I hvilken grad opplever politiets næringslivskontakter begrensninger når det kommer til informasjonsdeling ovenfor eksterne aktører?»

Under punkt 1.6 og 1.7 vil det bli gjort nærmere rede for bakgrunnen for opprettelsen av næringslivskontakten. Her beskriver jeg de sentrale premisser og kjerneoppgaver hos næringslivskontakten, herunder hvordan informasjonsdeling til eksterne og ansvarliggjøring for forebygging av kriminalitet utgjør en vesentlig del av kjerneoppgavene.

Jeg nevner innledningsvis at næringslivskontakten er næringslivets kontaktperson i politiet utenfor straffesakssporet, og hensikten med funksjonen er å bidra til økt samhandling og kunnskapsdeling til eksterne næringslivsaktører og offentlige organer. Formålet med informasjonsdelingen er å sette eksterne aktører i stand til å bedre forebygge kriminalitet og beskytte sine verdier og sårbarheter (Politidirektoratet, 2017).

Denne masteravhandlingen har som ambisjon å undersøke om næringslivskontaktene opplever begrensninger i dette forebyggede arbeidet, hva slags begrensninger dette er, og hvordan de eventuelt virker inn på næringslivskontaktene muligheter for informasjonsdeling i forebyggede øyemed.

Forskningsspørsmålet blir forsøkt besvart gjennom en kvalitativ, empirisk tilnærming ved at jeg har gjennomført dybdeintervjuer av 5 næringslivskontakter. Jeg har utformet et forholdsvis vidt forskningsspørsmål, og tatt utgangspunkt i den relevante empirien som fremkom i intervjuene. Forskningsspørsmålet er dermed ikke utledet fra et teoretisk perspektiv. De teoretiske drøftelsene er gjennomført ved at jeg har analysert empirien opp mot nærliggende teoretiske perspektiver, og har dermed et induktivt preg.

1.2 Avgrensninger

Politiet samhandler eksternt på en rekke arenaer når det kommer til forebyggende virksomhet.

Denne oppgaven er avgrenset til å dreie seg om politiets næringslivskontakter. Fokuset er på hvilke begrensninger på informasjonsdeling som næringslivskontaktene opplever. Dette har noen konsekvenser for avgrensning av oppgaven.

Politiet har etter straffeprosessloven § 242 anledning til å dele opplysninger med sakens parter i anledning en konkret straffesak. I og med at næringslivskontakten er organisatorisk stedsplassert hos forebyggende enhet, og således ikke er involvert i straffeprosessuell etterforskning, vil jeg ikke gå nærmere inn på informasjonsdeling i forbindelse med straffesaksbehandling.

Oppgaven er også avgrenset til å omhandle *politiets* begrensninger for informasjonsdeling. Jeg har ikke vurdert hvordan informasjonsflyten er motsatt vei, dvs. fra næringsliv til politi.

I løpet av avhandlingen vil det fremkomme at noen av de sentrale opplysningene som næringslivskontaktene ønsker å videreformidle til sine samarbeidsaktører, er beskrevet i etterretningsrapporter utarbeidet av politiets etterretningsseksjoner. Informantene kan fortelle at disse rapportene ofte er vurdert til å være *unntatt offentligheten*, noe som avskjærer informantenes mulighet til å videreformidle opplysningene.

Unntatt offentligheten er et juridisk begrep med referanse til lovverket «lov om rett til innsyn i offentlig verksemd» (offentlighetsloven) og jeg vil senere i avhandlingen redegjøre nærmere for detaljer omkring dette.

På denne måten er etterretningsseksjonen berørt av problemstillingen, og leseren vil se at etterretningsmiljøene vil utgjøre en stor del av både de empiriske opplysningene om begrensninger på informasjonsdeling, og i den etterfølgende teoretiske analysen. Men som tidligere nevnt er det næringslivskontaktene som er det sentrale studieobjektet i denne avhandlingen. Den kvalitative tilnærmingen har som formål å utforske disse informantenes perspektiver og resonnementer omkring forskningsspørsmålet i denne avhandlingen.

Jeg har således ikke gjort selvstendige forskningsundersøkelser direkte mot etterretningsmiljøene, men tatt utgangspunkt i den empirien som har fremkommet gjennom intervju av næringslivskontaktene, og forsøkt å analysere denne opp mot etablerte og relevante politivitenskapelige perspektiver.

1.3 Min motivasjon for valg av problemstilling

Jeg jobber til daglig som etterforskningsleder på et avsnitt for økonomi- og miljøkriminalitet, så jeg har en interesse av etterforskning og forebygging av økonomisk kriminalitet generelt.

I tillegg har jeg fagansvaret for digitale bedragerier og hvitvasking i Agder politidistrikt, noe som også er særlig relevant med tanke på forebyggende informasjonsdeling til eksterne

aktører, i og med at ulike former for bedragerier på digitale plattformer er en type kriminalitet som i særlig grad forutsetter en tverretattlig tilnærming.

Gjennom mastergradsutdannelsen på Politihøgskolen har jeg fått en særlig interesse for polisiære strategier og forebyggingsmodeller, og dette er noe av grunnen til at jeg har hatt et ønske om å utforske dette temaet nærmere.

I tillegg så er informasjonsdeling og taushetsplikt alltid et sentralt element når det kommer til systematisk samhandling i kriminalitetsforebyggende arbeid, og det er et tema som jeg finner interessant.

1.4 Politivitenskap

Politivitenskap som akademisk forskningsdisiplin er knyttet til studiet av politiorganisasjonen som samfunnsinstitusjon. En mulig definisjon på politivitenskap kan være:

«Politivitenskap er det vitenskapelige studiet av politiet og andre som utøver polisiær virksomhet, hvem de er, deres oppgaver og deres samfunnsrolle, hva de gjør samt effektene av dette» (Larsson og Granér, gjengitt i Larsson, Gundhus & Granér, 2014, s. 19).

Det følger av denne definisjonen at politivitenskap ikke bare omfatter politiet, men også andre aktører som utfører polisiær virksomhet, det vil si formell sosial kontroll med elementer av kontrollvirksomhet og mulighet for ulike sanksjoner.

Temaet i denne masteravhandlingen faller klart inn under politivitenskapen, da studieobjektene er politiets næringslivskontakter og oppgaven ser på begrensninger knyttet til informasjonsdeling i forebyggende øyemed.

Det følger av politiloven § 1, annet ledd at:

«politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig».

Her fremgår det at forebyggende virksomhet er en av politiets kjerneoppgaver, og det fremgår likelydende av de såkalte 10 grunnprinsipper for politiets rolle og oppgaver at politiet skal legge hovedvekten på forebyggende virksomhet (Justis- og politidepartement, 2005).

1.5 Om næringslivskontakten

Næringslivskontakten kan ses i sammenheng med den politiske målsetningen om implementeringen av forebygging som politiets primærstrategi, og kan kobles mot

nærpolitireformens ambisjon om økt planmessighet og systematikk i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Næringslivskontakten beskrives nærmere i Politidirektoratets «*rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter*» av 16.juni 2017.

Her fremkommer det at næringslivskontakten har i oppgave å være politiets kontaktperson for næringslivet utenfor straffesakssporet. Næringslivskontakten er således organisatorisk stedplassert i politidistriktenes forebyggende enheter.

Videre er en av næringslivskontaktens sentrale oppgaver å bygge og videreutvikle relasjoner til eksterne samarbeidspartnere, samt legge til rette for samarbeid med næringslivet og andre aktører i politidistriktet. På denne måten skal næringslivskontakten være en pådriver for ekstern samhandling, og utvikle god samhandlingskultur.

I tillegg til å bygge relasjoner med eksterne aktører i næringslivet, er det en målsetning om at næringslivskontakten skal «bidra til å formidle hvilke trusselbilde samfunnet står ovenfor, slik at næringsliv og andre aktører kan lage gode risikovurderinger og iverksette adekvate tiltak» (Politidirektoratet, 2017, s. 90).

Dette innebærer dermed at systematisk informasjonsdeling i forebyggende øyemed er en sentral oppgave for næringslivskontakten.

Næringslivet skal bevisstgjøres sitt ansvar for å forebygge kriminalitet, og må derfor settes i stand til å gjøre denne oppgaven. Dette skal blant annet skje gjennom informasjonsdeling fra politiet sin side. Gjennom tett samhandling mellom næringslivskontakt og næringslivet, skal man opparbeide seg kunnskap og sørge for at begge parter sitter med en felles virkelighetsforståelse når det kommer til hvilke kriminalitetsutfordringer som politi og næringsliv står ovenfor.

Det henvises til at næringslivet har et selvstendig ansvar for å forebygge kriminalitet. Av dette kan man da utlede at næringslivet har forutsetninger og virkemidler som er egnet til å redusere forekomsten av straffbare handlinger, eller vanskeliggjøre gjennomføringen av disse.

Næringslivskontakten skal samarbeide med offentlige organer i et systematisk kriminalitetsforebyggende samarbeid mot arbeidsmarkedskriminalitet. I tillegg skal næringslivskontakten samarbeide med private aktører i næringslivet.

1.6 Tidligere forskning

Jeg kan ikke finne noen annen forskning som omhandler politiets næringslivskontakter. Jeg har her søkt i aktuelle registre, samt forhørt meg med mine veiledere.

Det er skrevet mange masteroppgaver i rettsvitenskap om taushetsplikt, men jeg har ikke klart å finne samfunnsvitenskapelig forskning som har kartlagt hvordan politiet opplever disse bestemmelsene, og om de oppleves som en begrensning i utøvelsen av yrket.

Et sentralt hensyn som gjør seg gjeldende ved informasjonsdeling i forebyggende virksomhet, er hensynet til rettsikkerhet og personvern. Det foreligger en artikkel fra professor Inger Marie Sunde om hvorvidt rettsikkerheten i politiets kriminalitets forebyggende arbeid bør styrkes (Sunde, 2020).

I denne artikkelen påpeker Sunde at politiets virksomhet dreies i retning av et større fokus på forebyggende virksomhet. Hun spør om «politiet er tilstrekkelig godt utrustet med regelverk og rettslig ekspertise som sikrer at den omfattende forebyggingsvirksomheten ivaretar rettsikkerheten og grunnleggende rettigheter». Hun peker på behovet for at også «forebyggende jurister» gis et relevant utdanningstilbud for å ivareta rettsikkerheten.

I tillegg har Marlene Bjørnstad skrevet en masteravhandling innen rettsosiologi om «*Politiets utlevering av opplysninger – en rettsosilogisk studie av begrensninger ved politiets taushetsplikt*» (2017). Bjørnstad har blant annet gjennom en kvalitativ innholdsanalyse av aktuelle rettskilder forsøkt å kartlegge vektingen mellom hensynet til personvern og hensynet til kriminalitetsbekjempelsen i politiregisterloven.

Bjørnstad påpeker også at det er lite samfunnsvitenskapelig forskning når det kommer til politiregisterloven.

Når det kommer til forskning på ulike yrkeskulturer, ulike polisiære strategier og forebyggingslogikker, kan jeg vise til Helene Gundhus sin doktorgradsavhandling om «*For sikkerhets skyld – IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*», og jeg har inntatt opplysninger fra denne avhandlingen flere steder i min oppgave.

I kunnskapsoversikten «Kriminalitetsforebygging på norsk» (Runhovde og Skjevraak, 2018), så omhandler kapittel 10 forskning på forebygging av økonomisk og arbeidslivskriminalitet.

Det vises til en masteravhandling innen kriminologi med tittel «*Økonomiske lovbrøyttere og rasjonalitet*» (Røren, 2011), som blant annet drøfter den tradisjonelle oppfatningen om at økonomiske lovbrøyttere i større grad er rasjonelle enn andre kriminelle.

Videre henvises det til rapporten «*Organisert og økonomisk kriminalitet – myter og realiteter*», skrevet på bakgrunn av Politihøgskolens forskningskonferanse i 2004.

Uti fra overskriftene er ikke dette de mest relevante rapportene for denne masteravhandlingen, muligens med unntaket «*Hvilka kan förebygga ekonomisk brottslighet*» (Korsell gjengitt i PHS, 2018) Her fremgår i Politihøgskolens kunnskapsoversikt at:

«Oppslutning rundt forebyggende arbeid er stort og mange ønsker å forebygge økonomisk kriminalitet, men kunnskapen om hvordan det kan gjøres er ofte fraværende. Det er derfor avgjørende at kunnskapen om forebygging av organisert og økonomisk kriminalitet deles mellom de ansvarlige aktørene» (s. 280 – 281).

1.7 Masteravhandlingens oppbygning

Masteravhandlingen er bygd opp rundt det jeg mener er avhandlingens sentrale temaer. Kapitteloverskriftene i kapittel 3-5 gjenspeiler nettopp dette.

Kapittel 3 heter «*ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentlighet*».

Som tidligere nevnt fremkom det i intervjuene at det sentrale informasjonsformatet med tanke på informasjonsdeling til eksterne aktører i et forebyggende øyemed, er beskrivelser av kriminalitetstrender og modus på et overordnet nivå, som gjerne er utarbeidet av politiets etterretningsseksjoner.

Dette kapittelet redegjør for de aktuelle lovverkene som regulerer denne type informasjonsdeling. Kort fortalt så tar offentlighetsloven utgangspunkt i det såkalte *offentlighetsprinsippet*, noe som tilsier at dokumenter som produseres av den offentlige forvaltning er å anse som offentlig, og noe allmenheten har rett til innsyn i (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2004). Jeg vil senere i avhandlingen vise hvordan politiets etterretningsrapporter er omfattet av dette lovverket. Hvis politiet skal unnta dokumentet fra offentligheten, må dette begrunnes på nærmere angitte vilkår. I dette kapittelet går jeg nærmere inn på hva disse vilkårene kan være.

I tillegg viser jeg til empiriske opplysninger fra intervjuene hvor det fremkommer at et flertall av informantene opplever at det ikke er grunnlag for å unnta de aktuelle rapportene fra offentligheten. Deres opplevelse er at denne beslutningen tas på et ukritisk grunnlag, uten at man har vurdert opplysningene i rapporten opp mot det aktuelle lovverket.

Kapittel 4 heter «*ulike yrkeskulturelle praksiser begrenser mulighetene for informasjonsdeling*».

Flere av informantene mener at de formentlig ukritiske vurderingene av spørsmålet om å unnta etterretningsrapporter fra offentlighet ikke handler om juss, men mer om kultur. Nærmere bestemt en type yrkeskulturell praksis hos politiet som sannsynligvis stammer fra en etablert virkelighetsforståelse om at det er politiet som er den sentrale aktøren når det kommer til kriminalitetsforebygging/bekjempelse.

Politiet har derfor liten eller ingen bevissthet omkring hva slags rolle eksterne aktører har i dette arbeidet. Etterretningsrapportene er skrevet som et internt politidokument, og det er denne type yrkeskulturell vanetenkning som resulterer i den ukritiske vurderingen av unntatt offentlighet. Næringslivskontakten representerer en motpol til dette, i og med en av kjerneoppgavene er å bidra til systematisk informasjonsdeling for å sette eksterne aktører i bedre stand til å forebygge kriminalitet.

I dette kapitlet går jeg nærmere inn på hva enkeltelementer i de ulike yrkeskulturelle praksisene kan være. Jeg foreslår at dette kan dreie seg om ulikt syn på næringslivskriminalitet og i hvilken grad dette skal prioriteres. Et sentralt underliggende spørsmål her er hvilket kunnskapsgrunnlag politiets etterretningsmiljøer har om denne type kriminalitet. Dette får særlig relevans når man ser dette i sammenheng med den sentrale posisjonen som etterretningsmiljøene er gitt gjennom det etterretningsstyrte politiarbeidet og etterretningsdoktrinen, og hvordan etterretningsprodukter skal være en forutsetning for kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging (Politidirektoratet 2018; Politidirektoratet 2020).

Jeg drøfter også hvordan ulikt syn på kriminalitetsforebygging kan utgjøre en begrensning på mulighetene for informasjonsdeling. Særlig fremhever jeg de ulike oppfatningene av hvilken rolle eksterne aktører har i det kriminalitetsforebyggende arbeidet; er politiet den sentrale aktøren eller en av flere aktører? Ligger ofte løsningen på kriminalitetsutfordringen utenfor politiets domene, eller er det politiets virkemidler som er de mest aktuelle?

Mitt forslag er at næringslivskontakten som en forebyggende koordinatorfunksjon har et syn på kriminalitetsforebygging som i særlig grad anerkjenner eksterne aktørers rolle, forutsetninger og virkemidler for effektiv kriminalitetsforebygging. Det er holdepunkter for å hevde at dette står i motstrid til politiets tradisjonelle innordning, som i stor grad tar utgangspunkt i politiets sentrale rolle innen kriminalitetsforebygging. Politiet har som følge av dette en langt større tradisjon for informasjonsinnhenting enn informasjonsdeling.

I kapittel 5 utforsker jeg dette spørsmålet nærmere. Kapitlet heter «*næringslivskontakten og etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med motstridende polisiære strategier*».

Det er klare holdepunkter for å se næringslivskontakten i sammenheng med flere innovative politistategier, som ofte har til felles at man erkjenner at løsningen på kriminalitetsutfordringene ofte befinner seg utenfor politiets domene. Etterretningsmiljøene i norsk politi kan ses i sammenheng med polisiære strategier som vektlegger politiets sentrale rolle.

Jeg drøfter nærmere hvordan disse ulike polisiære strategiene står i motstrid til hverandre; næringslivskontakten som har klare forbindelser til tenkning fra *community based policing* og andre innovative strategier, mens etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med eksempelvis etterretningsstyrt politiarbeid.

Denne teoretiske analysen er med på å underbygge at det sannsynligvis foreligger ulike yrkeskulturelle praksiser mellom næringslivskontakt og etterretningsmiljø. Det er mitt forslag at disse praksisene utgjør en begrensning på næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling til eksterne aktører. Jeg vil også foreslå at disse praksisene i noen grad problematiserer det interne samspillet mellom etterretning og forebygging, slik det er skissert i sentrale styringsdokumenter fra Politidirektoratet, hvor etterretning skal ligge til grunn for politiets kunnskapsstyrte virksomhet, hvor blant annet eksternt samarbeid i forebyggende øyemed fremheves som et avgjørende moment (Politidirektoratet, 2018).

Kapittel 2 – Metode

Tranøy definerer vitenskapelig aktivitet som:

«systematisk og sosialt organisert søken etter, ervervelse og produksjon av, og forvaltning av kunnskap og innsikt» (Tranøy referert i Bukve, 2016, s. 23).

Et grunnleggende trekk ved vitenskapelig påstander er at det er mulig å etterprøve disse gjennom innhenting av empiriske data, hvor det sentrale kriteriet er at påstanden kan falsifiseres og gjendrives av virkelighetens faktiske forhold. Denne systematiske kartleggingen av sosiale fenomener er det som kjennetegner samfunnsvitenskapelig forskning.

Det finnes noen ytterpunkter innen forskningen og epistemologi; det naturvitenskapelige, positivistiske vitenskapssynet søker idealet om objektiv kunnskap. Denne objektive kunnskapen er kjennetegnet ved at den blant annet er uberørt av den menneskelige subjektivitet og påvirkning.

Et annet motstridende synspunkt kalles for hermeneutikken, som handler om fortolkningslære. Det refererer seg til hvordan mennesker fortolker mening i sine sosiale omgivelser. Retningen baserer seg på at kunnskap er produsert av subjektive mennesker, som fortolker deres sosiale omgivelser på bakgrunn av deres mentale skjemaer og iboende subjektivitet. Som Fangen skriver:

«...det vi ser på som virkelighet og sannhet er resultat av perspektiv. Kunnskap og sannhet er ikke ferdige der ute for å gripes av oss, tvert om må vi skape dette selv» (2011, s.28).

For denne avhandlingen sin del, så vil det innebære en erkjennelse av at forskeren ikke er en objektiv part uten påvirkning på produksjonen av informasjon, men snarere en subjektiv aktør som påvirker hele forskningsprosessen. Det betyr også at avhandlingen ikke har en målsetning om å avklare en eller annen «sannhet» eller «fasit» omkring næringslivskontaktens begrensninger på informasjonsdeling. Dette har en klar positivistisk side som jeg prøver å styre unna. Mitt anliggende er å få så fyldige beskrivelser av temaet som mulig, med utgangspunkt i informantenes perspektiver og resonnementer.

2.1 Valg av metode

Forskningsspørsmålet i denne masteroppgaven er som nevnt i hvilken grad politiets næringslivskontakter opplever begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører.

En sentral omstendighet i dette forskningsspørsmålet dreier seg om informantenes *opplevelse av et sosialt fenomen*, nemlig de opplevde begrensningene på deling av informasjon.

Forskningsspørsmålet legger opp til en utforskning av et sosialt studieobjekt og hvordan objektet resonnerer omkring rammene for yrkesutøvelsen i denne konkrete konteksten.

Min oppfatning er at slik som forskningsspørsmålet er formulert, så ligger det i kortene at det er en kvalitativ tilnærming som er best egnet til å besvare dette konkrete forskningsspørsmålet. Jeg vil nå redegjøre nærmere for hva en slik kvalitativ tilnærming består av, og hvorfor jeg mener denne tilnærmingen er best egnet til å svare ut forskningsspørsmålet.

Som tidligere nevnt kan samfunnsvitenskapelig aktivitet defineres som en systematisk søken etter kunnskap om sosiale fenomener. Samfunnsvitenskapelig metode handler om, ifølge Johannessen, Tuft & Christoffersen:

«...hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, og ikke minst hvordan denne informasjonen skal analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold» (2016, s. 25).

Et skille innen samfunnsvitenskapelig forskning består av såkalt kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. Kvalitativ metode går mer i dybden og er ute etter meningsdannelse og inngående resonnementer, mens kvantitativ forskning undersøker ofte utbredelsen av et fenomen og kartlegger sammenhenger mellom ulike faktorer på et mer overordnet nivå. Dataene er ofte av en slik art at de kan tallfestes og kvantifiseres.

Fangen skriver at:

«kvalitativ forskning produserer altså en helt annen form for data enn den kvantitative. Det er ikke fenomeners utbredelse og omfang som står i fokus, men snarere tings innhold og betydning» (2011, s. 236).

2.2 Forskningsspørsmålet må avgjøre den metodologiske fremgangsmåten

Det avgjørende er å definere forskningsspørsmålet først, deretter velge den metodiske tilnærmingen som er best egnet til å besvare det aktuelle forskningsspørsmålet. I motsatt fall setter en i så fall «vognen foran hesten» (Bukve, 2016, s.14).

Enkelte kan kanskje ha preferanser når det kommer til forskningsmetodikk på bakgrunn av ens personlige interesser, men viktigheten av å først definere forskningsspørsmålet, og dernest

vurdere hva slags metode som er best egnet til å besvare dette spørsmålet, har en klar sammenheng med i hvilken grad en klarer å fremskaffe gyldige/valide data. Med dette mener jeg om den metodiske tilnærmingen vil frembringe riktig type empiri for å besvare forskningsspørsmålet. Det kan bli lite gunstig om man gjennom en kvantitativ tilnærming skaffer empiriske data om utbredelse, hvis forskningsspørsmålet legger opp til mer inngående resonnementer og refleksjoner.

Kort fortalt så kan en si at kvantitativ forskning har sin styrke i å kartlegge fenomeners utbredelse og eventuelle overordnede sammenhenger. Kvalitativ forskning er best egnet for å besvare forskningsspørsmål som ikke er opptatt av utbredelse, men som er mer rettet inn mot den subjektive meningsdannelse og inngående resonnementer hos de enkelte informanter.

Som Tjora skriver, så kan man:

«som hovedregel si at man bruker dybdeintervjuer der man vil studere meninger, holdninger og erfaringer. Vi er med andre ord ute etter livsverdenen til informantene» (Kvale referert i Tjora, 2013, s. 105).

Tjora beskriver videre at dybdeintervjuet tar utgangspunkt i fenomenologien, hvor «forskeren ønsker å forstå informantens opplevelser samt hvordan informantene reflekterer over dette».

I et fenomenologisk perspektiv, så ønsker man en økt forståelse av folks subjektive livsverden. Som Kvale & Brinkmann uttaler:

«Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (2009, s.45).

På denne bakgrunn fremstår det som klart at forskningsspørsmålet i denne masteroppgaven har en klar fenomenologisk, kvalitativ forankring. Det sentrale aspektet er i hvilken grad næringslivskontaktene opplever begrensninger på informasjonsdeling. En kvantitativ tilnærming kunne muligens ha fastslått at informantene opplevde enkelte begrensninger, og man kunne ha gjort en overordnet analyse av dette, men mitt anliggende er å kartlegge disse begrensningene nærmere, og innhente informantenes mer inngående resonnementer omkring disse begrensningene, og hvordan informantene fortolker og forholder seg til dem. Jeg er ikke opptatt av å kartlegge en eventuell utbredelse av begrensningene, og kontrollere utbredelsen opp mot bakenforliggende variabler.

Med disse omstendighetene klart for meg, mener jeg at det er gjennom en kvalitativ tilnærming at dette forskningsspørsmålet best kan besvares.

2.3 Valg mellom ulike kvalitative tilnærminger

Selv om man velger en kvalitativ tilnærming, er ikke dette nødvendigvis synonymt med å gjennomføre dybdeintervjuer, selv om dette kanskje er det mest vanlige. En kvalitativ tilnærming som kan tenkes å være aktuell i dette forskningsprosjektet, er ulike former for deltagende observasjon. Ved å følge næringslivskontaktene i deres interaksjon med eksterne samarbeidsaktører, ville det helt sikkert ha vært mulig å gjøre interessante funn som kunne ha besvart oppgavens forskningsspørsmål.

Det korte svaret på hvorfor dette alternativet er utelukket for min del, er at det ville ha krevd altfor mye tid og ressurser.

Man kunne ha vurdert ulike former for kvalitativ dokumentanalyse. Det forutsetter imidlertid at det foreligger skriftlig dokumenter som er relevante og egnet til å kunne besvare forskningsspørsmålet. Ut ifra min kjennskap foreligger ikke slik dokumentasjon.

I og med at observasjonsstudier og dokumentanalyse er utelukket, er det nok intervjuer som er best egnet for denne oppgaven, og det er derfor jeg har valgt denne kvalitative tilnærmingen.

2.4 Intervjuforberedelser

For å planlegge og strukturere intervjuet, er det hensiktsmessig å bruke en intervjuguide (Tjora, 2013, s.129). En intervjuguide trenger ikke å være komplett med detaljerte formuleringer på hva slags spørsmål en ønsker å stille til informanten.

Jeg valgte en semistrukturert løsning, hvor jeg hadde enkelte hovedtemaer med en naturlig kobling til problemstillingen, og enkelte stikkord/oppfølgingsspørsmål knyttet til disse underliggende hovedtemaene.

For å sikre kvaliteten på intervjuguiden, oversendte jeg den til mine veiledere for tilbakemelding i forkant av intervjuene. Tilbakemeldingen jeg fikk var at selve intervjuguiden var for omfattende, og at antall spørsmål måtte reduseres til å omhandle færre sentrale hovedtema som informanten kunne fortelle om.

2.5 Strategisk rekruttering av informanter

Jeg ønsket å gjennomføre intervju av personer som har funksjonen som næringslivskontakt i politiet, enten i politidistrikt eller i særorgan. Jeg kommuniserte ut opplysninger om

forskningsprosjektet gjennom næringslivskontakten i Agder politidistrikt, der jeg også har et ansettelsesforhold.

Jeg sendte ut informasjon om hva prosjektet gikk ut på, og at jeg ønsket å rekruttere næringslivskontakter til å stille til intervju. For å forsikre meg om at deltagelsen var frivillig, ba jeg om å bli kontaktet av de personene som ønsket å stille. Jeg valgte også å kommunisere med informantene på min private epostadresse, og ikke min epostadresse i politiet. Tanken bak dette var et forsøk på å understreke at dette ikke er et forskningsprosjekt i regi av politiet, men at det er jeg som privatperson/masterstudent som har regien her.

Denne utvelgelsen av informanter kalles for strategisk utvelgelse noe som innebærer at:

«forskeren først bestemmer seg for hvilken målgruppe som må delta for at han skal få samlet nødvendige data, mens det neste steget er å velge ut personer fra målgruppen som skal delta i undersøkelsen» (Johannessen et.al, 2016, s.117).

2.6 Informasjonsskriv

I den generelle informasjonen som ble videresendt til alle næringslivskontaktene via næringslivskontakten i Agder, gjorde jeg det klart at de personene som ønsket å stille til intervju, ville få oversendt et informasjonsskriv om forskningsprosjektet.

Her ville det stå mer i detalj om hva det ville innebære å delta i prosjektet, hvilke rettigheter man har, og hvordan personsensitive data kom til å bli oppbevart. Dette informasjonsskrivet sendte jeg ut til informantene etter at de hadde kontaktet meg og signalisert at de ønsket å stille til intervju. Jeg ba om å få signert dette skjema fra informantene før selve intervjugjennomføringen.

2.7 Etiske betraktninger

Det er utarbeidet ulike forskningsetiske veiledere. Politihøgskolen har utviklet en med et siktemål om at først og fremst masterstudentene skal kunne reflektere over egne holdninger, og være bevisst på ulike konflikter som kan oppstå i et forskningsarbeid. (PHS, 2015)

En annen sentral veileder er retningslinjene fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) fra 2018.

Særlig to momenter er viktige å være seg bevisst når det kommer til de etiske sidene ved samfunnsforskning. Det dreier seg om *informert samtykke* og om *anonymitet*.

Dette er momenter som jeg har forøkt å gi informantene god informasjon om i forkant av intervjuene. Jeg har redegjort forholdsvis grundig for hva forskningsprosjektet vil gå ut på, og hva det vil innebære for informantene å delta i prosjektet.

Dette tror jeg har gått forholdsvis greit for seg. Dette prosjektet bærer ikke preg av spesielt sensasjonelle opplysninger, verken personsensitive eller annet. Det er for det meste et faglig innhold, som jeg opplever at informantene hadde et avslappet forhold til. Jeg var selvfølgelig nøye med å understreke at det var helt frivillig å delta, og at de kunne trekke sitt samtykke på ethvert tidspunkt, uten at de måtte gi noe begrunnelse for dette.

Mitt klare inntrykk var at informantene syntes at dette var en spennende problemstilling, og at de ønsket å bidra med å stille til intervju.

Dette med anonymitet ble også beskrevet i informasjonsskrivet, og transkripsjonene fra intervjuene ble anonymisert for personopplysninger.

2.8 Kort og overordnet om gjennomføring av forskningsintervjuene

Jeg jobbet parallelt med transkribering og forberedelse til nye intervjuer. Etter at jeg hadde gjennomført det første intervjuet, transkriberte jeg dette, studerte hva slags type opplysninger som fremkom, og forsøkte å finpusse spørsmålene til å bedre treffe detaljene i de aktuelle temaene. Jeg hadde derfor tidlig en analytisk tilnærming, i og med at transkribering må anses for å være en del av analyseprosessen (Gibbs, 2018).

Selv om jeg jobber i politiet, så var det beskrivelser av arbeidsprosesser og temaer som jeg ikke nødvendigvis var kjent med fra før. Derfor var en læringsprosess underveis i intervjuene, og hvor min opplevelse var at intervjuene ble bedre fra gang til gang.

Jeg la vekt på å ha en empirisk tilnærming, i den forstand at utgangspunktet for intervjuene ikke var med bakgrunn i et teoretisk perspektiv, men at jeg valgte å ha en forholdsvis åpen problemstilling og forsøkte å forfølge de interessante og relevante opplysningene som dukket opp i intervjuene.

Jeg så helt klart at det skjedde en dreining i hva slags temaer som ble vektlagt i fra første til siste intervju. Det overordnede tema var informasjonsdeling, og min forforståelse var at juridiske momenter kom til å bli et viktig tema. Jeg visste tidlig at informantene opplevde begrensninger på informasjonsdeling, på grunn av at relevante etterretningsrapporter ble vurdert til å være unntatt offentligheten. Min vurdering var da at her vil juridiske momenter

bli viktig, og jeg brukte mye tid på å sette meg inn i taushetspliktsbestemmelsene i politiregisterloven og offentlighetsloven.

Jeg opplevde imidlertid gjennom intervjuene at de juridiske momentene for så vidt var viktige, men at det også i stor grad handlet om yrkeskulturelle perspektiver, herunder ulikt syn på hva slags rolle politiet og eksterne aktører har i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og at dette synet muligens kunne påvirke hvordan spørsmålet om unntatt offentlighet ble vurdert.

Jeg gjennomførte fem intervjuer i dette forskningsprosjektet. 2 av disse var ved fysisk oppmøte, 3 av disse var via «video-link», dvs en digital løsning via Atea Anywhere. Dette er et system som jeg har god erfaring med fra tidligere, som ofte blir brukt i jobbsammenheng. Dette viste seg å være en veldig praktisk løsning; det var en løsning som både jeg og informantene var godt kjent med; lyden og teknologien stod oss stort sett bi, med noen få unntak, og det sparte meg for en del reisevirksomhet.

Jeg valgte også å ta opp intervjuene på lyd. Dette fordi min plan var å transkribere intervjuene i forbindelse med analysearbeidet. Lydopptak kan kanskje oppfattes som noe hemmende på kommunikasjonen, men det var ingen av informantene som ga uttrykk for at de syntes det var ubehagelig at intervjuene ble tatt opp på lyd. Flere uttrykte forståelse for mitt behov for å ha et lydopptak, som jeg kunne jobbe videre med.

På bakgrunn av faktorer som Covid19, familiesituasjon og for så vidt økonomiske ressurser var dette veldig praktisk. Min erfaring med dette var også veldig god; dialogen og samtalene gikk veldig fint. Dette kan også ha noe med å gjøre at jeg og informantene har mye til felles, i den forstand at vi alle har et ansettelsesforhold i politiet og at vi har noen felles innslagspunkter, som gjorde at dialogen gikk veldig lett av den grunn. Alle intervjuene bar preg av å ha en avslappet og hyggelig stemning.

Jeg gjorde også to oppfølgingsintervjuer i januar 2021. Dette fordi jeg så at temaet kriminalitetsforebygging og eksterne aktørers rolle i dette, skulle vise seg å ha større betydning enn det jeg tenkte innledningsvis. Jeg valgte derfor å gjennomføre oppfølgingsintervjuer for å belyse dette temaet nærmere.

2.9 Analyse av kvalitative data

Bukve skriver at:

«ein forskingsdesign kan forståast som ein plan for korleis ein skal legge opp eit forskingsprosjekt for å komme seg frå spørsmål til svar» (Yin gjengitt i Bukve, 2016, s.80).

For å kunne avgjøre hvilket forskningsdesign som man anvender i forskningsprosjektet, må en vurdere noen sentrale spørsmål.

En må vurdere om formålet er å ta utgangspunkt i et teoretisk perspektiv, for deretter å utlede et forskningsspørsmål derfra, og innhente empiri for å svare ut forskningsspørsmålet. Dette vil i så fall være en deduktiv innfallsvinkel. Eller er formålet å starte med empirien, og se om man kan induktivt utlede teoretiske begreper eller konsepter/teorier.

Jeg mener at dette prosjektet har en empirisk tilnærming, da formålet med forskningsspørsmålet ikke har vært å belyse næringslivskontaktens informasjonsdeling uti fra et teoretisk perspektiv. Jeg har søkt å skaffe empiri uti fra en fenomenologisk forankring, ved å kartlegge informantenes livsverden og subjektive opplevelse av informasjonsbegrensninger så nøyaktig som mulig (Johannessen et.al, 2016, s.78).

Mitt utgangspunkt var å starte med en forholdsvis vid problemstilling og la informantene fortelle fritt innenfor disse rammene, og forfølge det som virket som interessante og relevante undertema. Det måtte selvfølgelig være knyttet til det overordnede temaet om informasjonsdeling og begrensninger på dette. Jeg har til slutt analysert empirien opp mot relevante teoretiske perspektiver, som forskning på politiets yrkeskulturer, ulike polisiære strategier og forebyggingsmodeller.

Derfor mener jeg at forskningsprosjektet har en induktiv innretning, ved at den innhentede empirien til slutt analyseres opp mot teoretiske perspektiver.

Hvis forskningsspørsmålet hadde vært: «i hvilken kan næringslivskontakten ses i sammenheng med premisser fra community based policing strategier», så ville dette ha vært et deduktivt forskningsdesign, hvor problemstillingen tar utgangspunkt i et overordnet teoretisk perspektiv.

2.9.1 Kapitteloverskriftene viser den induktive forskningsprosessen

Som nevnt i punkt 1.7, så gir kapitteloverskriftene uttrykk for det jeg mener er de sentrale forskningsfunn og drøftelser i denne masteravhandlingen. Overskriftene gir i tillegg en god oversikt over det jeg oppfatter for å være en induktiv forskningsprosess, hvor jeg med utgangspunkt i de empiriske dataene gradvis har utviklet en mer inngående og dypere forståelse av temaet, og deretter analysert empirien opp mot relevante teoretiske perspektiver.

Kapittel 3 handler om de rettslige rammene for informasjonsdeling. Min forforståelse da jeg startet dette prosjektet og utarbeidet problemstilling, var at lovbestemmelser om taushetsplikt

og de rettslige rammene for informasjonsdeling kom til å være det mest sentrale temaet. Den første problemstillingen var: «I hvilken grad opplever politiets næringslivskontakter taushetsplikten som et hinder for informasjonsdeling med private aktører», og det juridiske aspektet fremgår her nokså klart. Etter hvert som jeg kom i gang med intervjuene, kom det frem at yrkeskulturelle faktorer sannsynligvis var en større begrensning på informasjonsdeling enn de rettslige rammene.

Jeg forsøkte å forfølge empirien og undersøkte denne forklaringsmodellen nærmere, og utforsket politivitenskapelig forskningslitteratur som omhandlet både politiets yrkeskulturer og teorier om forebyggingsmodeller. Dette er da tema i kapittel 4. Denne analysen har kommet på plass på bakgrunn av empiriske data, og jeg var ikke klar over disse yrkeskulturelle faktorene da jeg startet masterprosjektet. Problemstillingen ble etter hvert omformulert til: «I hvilken grad opplever næringslivskontaktene begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører?» Tanken her var å utvide problemstillingen, slik at problemstillingen også kunne omfatte de yrkeskulturelle faktorene.

En vesentlig del av analysen i kapittel 4 handler om yrkeskulturelle forskjeller mellom etterretningsmiljøene i norsk politi og næringslivskontakten som en forebyggende koordinatorfunksjon. Her fremkom flere konseptuelle faktorer som det var nærliggende å se i sammenheng med overordnede politisære strategier. Et konkret eksempel som gjorde at jeg så koblingen mellom analysen i kapittel 3 og 4 opp mot slike teoretiske perspektiver, er det som fremstår for å være ulikt syn mellom etterretning og næringslivskontakten på eksterne aktørers rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Med bakgrunn i informantenes beskrivelser av etterretningsmiljøenes betydning ovenfor deres muligheter for informasjonsdeling i forebyggende øyemed, var det dermed naturlig å utforske etterretningsfagets posisjon i norsk politi. Et vesentlig aspekt er samspillet mellom etterretning og forebygging som en forutsetning for den kunnskapsbaserte forebyggingsvirksomheten (Politidirektoratet, 2018).

Det fremkom også empiriske opplysninger om ulike konseptuelle utgangspunkt og strategiske tilnærminger mellom etterretning og næringslivskontakten, noe som det var naturlig å utforske nærmere. Som det fremgår av kapittel 5, så problematiserer jeg dette tiltenkte samspillet med henvisning til yrkeskulturelle ulikheter som en mulig begrensning.

I hvilken grad etterretning og næringslivskontakten kunne ses i sammenheng med ulike politisære strategier og problematisering av forutsetningene bak politiets kunnskapsstyrte

virksomhet, var forhold jeg på ingen måte var klar over i innledningen av forskningsprosjektet. Dette er kunnskap og teoretiske perspektiver som jeg tilegnet meg i kjølvannet av analysen i kapittel 3 og 4, og som ser ut til å være relevant for å belyse forskningsspørsmålet, og som muligens kan sette forskningsfunnene i avhandlingen i en større sammenheng.

2.10 Valg av analysemetode

Det er ingen fast oppskrift på hvordan man skal kode i kvalitative studier (Drotner & Iversen, 2017, s.150).

En praktisk tilnærming til analyse av kvalitative data som jeg fant nyttig, var «systematisk tekst kondensering», forkortet som STC, (Malterud referert i Johannessen et.al, 2016, s.173) eller såkalt «sorteringsbasert koding» (Tjora, 2013, s.179).

STC er godt egnet for både en systematisk gjennomgang og en etterfølgende analyse av den kvalitative empirien. Noe av poenget er å forsøke å fortolke empirien og forstå den dypere meningen i informantenes erfaringer (Johannessen et.al, 2016, s.171).

2.11 Systematisk tekst kondensering

Som en analytisk tilnærming, består STC av fire ulike trinn:

2.11.1: *Fra vilniss til temaer*. På dette stadiet leser forskeren gjennom hele det transkriberte materiale på jakt etter interessante og relevante temaer (Johannessen et.al, 2016, s.173).

Et viktig moment er at gjennomgangen ikke blir for detaljert. Man gjør her en sammenfatning av ulike temaer, som da utgjør den første gjennomgangen og en gjør seg noen innledende inntrykk av empirien.

Utgangspunktet i masteroppgaven er informasjonsdeling og eventuelle begrensninger på dette. Informasjon som vedrørte dette temaet var naturligvis noe jeg bet meg merke i, og noterte.

Jeg identifisere forholdsvis raskt at flere av informantene hadde et ønske om dele visse etterretningsrapporter med deres eksterne samhandlingsaktører, men at det lå visse juridiske begrensninger på dette, i og med at rapportene var vurdert til å være unntatt offentligheten.

Flere av informantene kunne ikke se at det skulle være et juridisk grunnlag for dette, og mente at disse vurderingene skyldtes yrkeskulturell vanetenkning. Med dette menes det at rapportskriverne fra etterretningsmiljøene anså rapporten som et internt politidokument, og

hvor man ikke hadde vært bevisste på at det kunne være eksterne aktører som besitter både forutsetninger og virkemidler for å kunne forebygge kriminalitet, og hvor informasjonsdeling fra politiet er en forutsetning for at de eksterne skal kunne drive effektiv forebyggende virksomhet.

Noen av informantene frembragte sågar et strukturelt element, i den forstand at politiorganisasjonen ikke er rigget for systematisk informasjonsdeling, men at det var i altfor stor grad overlatt til den enkelte å vurdere om man skulle dele opplysninger til eksterne.

2.11.2: Fra temaer til koding. Her gjelder det å identifisere meningsbærende enheter, og merke seg disse. Kodingen er på et deskriptivt nivå, og tar utgangspunkt i hva informantene forteller. Som Johannessen et.al skriver:

«kodingen er kun et ledd i tolkningsprosessen. Det er en forutsetning for å få tak i meningsinnholdet og tolke det, men kodingen kan ikke erstatte tolkningsarbeidet. Ren koding innebærer kun en kategorisering av det som står i en tekst» (2016, s.174).

Som det fremgår av punkt 1, var det en del undertemaer til hovedtemaet *informasjonsdeling* som utpekte seg.

Her er et eksempel på hvordan man kan systematisere analysearbeidet med kode og kategorier.

Informant	Kode (deskriptivt)	Kategori (analytisk)
2	Politiet lager informasjon for egen del, ikke for andre	Yrkeskulturell faktor
5	Rapporter stemples UO på bakgrunn av ukritisk vanetenkning	Yrkeskulturell/juridisk faktor
3	Det er altfor stor grad overlatt til den enkelte å vurdere om man skal dele opplysninger eller ikke, vi har ikke noe struktur for systematisk informasjonsdeling	Yrkeskulturell/strukturell faktor

2.11.3: Fra koding til mening. Her tar man utgangspunkt i kodene man har utarbeidet, men søker å abstrahere meningsinnholdet (Johannessen et.al, 2016, s. 176).

Når man tar steget opp fra deskriptiv koding til kategorisering, innebærer ikke dette kun det forhold at man samler de ulike kodene i en felles kodegruppe. Det sentrale er at man går vekk fra det deskriptive og forsøker å løfte empirien opp på et mer teoretisk, analytisk nivå.

Det deskriptive (koding) kan sies å ta utgangspunkt i hva informanten sier, mens det abstrakte, teoretiske nivå (kategorisering) vil være å vurdere hva informanten snakker om.

Som Gibbs skriver:

«One of the most important issues of coding is to ensure that codes are as analytical and theoretical as possible. You need to move away from codes that are simply descriptive and couched in the respondents' views of the world to codes that suggests new, theoretical or analytical ways of explaining the data» (2018, s.73).

2.11.3.1 Definerer av analytiske kategorier

Jeg valgte å definere en av kategoriene som *juridiske faktorer*, i den forstand at kategorien omfatter opplysninger som dreier seg om de juridiske vurderinger som gjøres med henblikk på å unnta etterretningsrapportene fra offentligheten. Dette begrenser næringslivskontakten i å utføre en av dens kjerneoppgaver, som er å bidra til systematisk informasjonsdeling og etablere felles situasjonsforståelse, slik at eksterne settes i stand til å forebygge kriminalitet.

Som nevnt var inntrykket fra informantene at det ikke ble foretatt gode juridiske vurderinger av dette spørsmålet, men at flere mente at det skyltes yrkeskulturelle forhold, i den forstand at rapportskriverne ikke var bevisste på at de var premissleverandør for eksterne aktører og ikke hadde tenkt på at eksterne kunne ha behov for denne type informasjon. De hadde heller ingen bevissthet omkring hva slags virkemidler disse aktørene var i besittelse av.

Kort og godt; det var skrevet som et internt politidokument. Denne kategorien valgte jeg å kalle *yrkeskulturelle faktorer*, fordi disse opplysningene sier noe om en yrkeskulturell praksis vedrørende kriminalitetsforebygging, og som sier noe om hvordan denne praksisen ser på politiets og andre aktørers rolle i denne virksomheten.

Det ble også bragt frem opplysninger om at politiorganisasjonen ikke var rigget for systematisk informasjonsdeling, og at det i altfor stor grad var overlatt til den enkelte å vurdere om vilkårene for informasjonsdeling var til stede. Dette må også ses i sammenheng med at flere av informantene mente at politifolk generelt oppfattet taushetspliktreglene som vanskelige, og at politiet kulturelt har et reaktivt forhold til informasjonsdeling. Med dette mener jeg at politiet sjelden proaktivt deler opplysninger, men tar stilling til de henvendelser om utlevering som måtte komme. Dette ble sortert under den analytiske kategorien *strukturelle faktorer*.

De analytiske kategoriene jeg landet på, var da *yrkeskulturelle, juridiske og strukturelle faktorer* som begrensning på næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling. Mitt inntrykk var at disse analytiske kategoriene var i stor grad dekkende for den empirien som fremkom i intervjuene.

2.11.3.2 Yrkeskulturelle faktorer fremstår som den sentrale begrensningen

Det er dekning i empirien for å hevde at det er den manglende kulturen for systematisk informasjonsdeling og ekstern samhandling som får det utslag at det ikke foretas gode juridiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentlighet på de aktuelle etterretningsrapportene.

Denne manglende kulturen skyldes sannsynligvis en etablert kulturell praksis i politiet hvor politiet anser seg selv for å være den mest sentrale aktøren innen kriminalitetsforebygging. Politiet har vært vant til å sitte i førersete, og har tradisjonelt ikke hatt noe særlig bevissthet om eksterne aktørers rolle, forutsetninger og virkemidler. Det er sannsynlig at denne rådende yrkeskulturelle praksisen preger hvordan politiet ser på informasjonsdeling, og det er mulig at dette kan være noe av årsaken til at politiet ikke har rigget politiorganisasjonen for systematisk informasjonsdeling.

Når det kommer til informasjonsdeling til eksterne, vil jeg derfor foreslå at det er de yrkeskulturelle faktorene som er de mest tungtveiende, og at man kan innfortolke de ukritiske juridiske vurderingene som et utslag av denne virkelighetsforståelsen. Det er også mulig at den manglende organisatoriske strukturen for informasjonsdeling også kan ses på som et utslag av denne etablerte virkelighetsforståelsen, hvor det hersker liten eller ingen grad av bevissthet omkring eksterne aktørers rolle.

Utfordringen med denne type kategorisering, er at man behandler empirien som kvantitative variabler, hvor hver kategori kan sorteres og med en «tilhørende tekstlig beskrivelse kvalitativ verdi» (Tjora, 2013, s. 180). I denne avhandlingen eksemplifiseres dette ved empiriske data om begrensninger på informasjonsdeling, som berører både kulturelle og juridiske forhold. Dette tas inn i en bestemt form for kategori (f.eks kulturelle faktorer), til tross for at empirien inneholder elementer av flere kategorier (juridiske og kulturelle faktorer)

2.11.4: Sammenfatning. På dette stadiet er det snakk om en sammenfatning eller rekontekstualisering, i den forstand at man bruker materialet til å utforme nye begreper eller beskrivelser (Johannessen et.al, 2016, s.176).

Fordelen med en slik analytisk fremgangsmåte er at den sikrer en god systematikk, og det gjør det lettere å vise hvordan man har kommet frem til sine tolkninger av empirien.

Dette punktet kommer jeg nærmere inn på i kapittel 3 - 5.

2.12 Kvalitet i kvalitativ forskning

Som tidligere nevnt legger jeg til grunn at kunnskapsproduksjon er subjektivt og relasjonelt, og at min rolle som forsker har en påvirkning under hele forskningsprosessen. Forskeren er ikke å anse som en objektiv og upartisk aktør utfra et naturvitenskapelig ideal, men utgjør en betydelig innflytelse på hele forskningsprosessen, både bevisst og ubevisst. Som tidligere nevnt i dette kapitlet, så er et av kjennetegnene ved forskning at det er mulig å etterprøve de resultater og analytiske fortolkninger som presenteres. Innenfor en kvalitativ tilnærming er det særlig viktig med gjennomsiktighet omkring hele forskningsprosessen, alt fra valg av problemstilling til metodebruk til analysearbeid og tolkning, for at andre skal kunne vurdere hvordan man har gått frem, og ta stilling til kvaliteten i arbeidet.

Det forutsetter at hele prosessen har en klar transparent og refleksiv karakter.

Refleksiviteten er særlig knyttet til den rollen man har som forsker, og på hvilke måter dette kan tenkes å ha en innvirkning på prosessen.

Dette er en politivitenskapelig studie, hvor studieobjektene er ansatt i politiet, og hvor også jeg er politiutdannet, og har et pågående ansettelsesforhold i politiet. Forskningen skjer imidlertid ikke i regi av politiet, men skjer på bakgrunn av mine egne faglig interesser og særskilte motivasjon for å undersøke dette temaet nærmere.

Det er ingen som har bestilt denne studien. Derfor anser jeg det som at ikke er noen i politiet som har en aksje i dette, eller som er opptatt av at utfallet skal bli det ene eller det andre. Den type problemstilling er fraværende, noe som gjør at jeg kan konsentrere meg om å belyse empirien, og fortolke denne så samvittighetsfullt og åpent som jeg kan, opp mot godt etablert politivitenskapelig forskning. Så får mine tolkninger og resonnementer stå sin prøve.

Jeg har underveis i prosessen merket at det helt klart har noen fordeler å være ansatt i politiet og samtidig forske på politiet. I forskningen er denne rollen definert til å være en «innsiddeforsker» (Brown, 1996). Særlig i kontaktetablering med informantene, og underveis i intervjuene, har jeg gjennomgående opplevd intervjuene som avslappet, hyggelige og med en spennende faglig dialog. Jeg har kun positive erfaringer fra dette. Jeg har også opplevd å ha

enkel tilgang, og jeg har ikke opplevd det som vanskelig å ta en telefon til informantene for å stille de noen konkrete oppfølgings spørsmål.

Selv om temaet for intervjuene omhandler politisær virksomhet, og både jeg og informantene er ansatt i politiet, så berører forskningen temaer som jeg ikke nødvendigvis er veldig godt kjent med fra før. Jeg hadde for eksempel ikke veldig god kjennskap til hva rollen som næringslivskontakt gikk ut på, og måtte sette meg inn i dette.

I tillegg representerer næringslivskontakten en mer innovativ måte å jobbe forebyggende på, som i stor grad dreier seg om å sette andre aktører i stand til å forebygge kriminalitet. Dette er prosesser hvor jeg som etterforskningsleder innen økonomisk kriminalitet, ikke nødvendigvis har veldig god oversikt. Derfor ble dette en spennende læringsprosess for min del.

Enkelte deler av denne masteravhandlingen retter et visst kritisk blikk mot deler av politiets yrkeskulturelle praksiser, og hvordan interaksjonen mellom de ulike praksisene sannsynligvis utgjør en begrensning på politiets utøvelse av sin hovedoppgave, nemlig forebygging av kriminalitet. Denne kritikken mener jeg er godt begrunnet, og godt forankret både i de empiriske dataene og den etablerte politivitenskapelige litteraturen. Mitt utgangspunkt er at saklig kritikk av politiets virksomhet kun er positivt, og bør være en kjerneverdi i politiforskningen.

Når det kommer til «forskning på egne», som for så vidt er tilfelle i denne studien, er det noen nøkkelmomenter en bør merke seg.

Det første dreier seg om avstanden mellom forsker og forskningsfeltet. En nær avstand kan gi positive gevinster i form av lett kontakt og dialog, og en generelt god oversikt over feltet, men det kan også resultere i at man rett og slett står for nær feltet, og at forskningsprosessen blir skadelidende av den grunn. Eksempler er at viktige analytiske momenter overses, fordi de anses som en ren selvfølge, eller at man har bestemte oppfatninger om et gitt tema, og man søker bevisst eller ubevisst mot å bekrefte ens egen forforståelse.

Det sistnevnte har jeg forsøkt å motvirke ved at jeg satte søkelyset på å «forfølge empirien» og valgt å avvente med å identifisere teoretiske perspektiver for å analysere empirien, til slutten av intervjuene.

Faren er at man forsøker å presse empirien inn i forhåndsdefinerte teoretiske begreper, og at spørsmålsstilling, vinkling og fokuset i intervjuene bærer preg av dette.

Begrepene jeg omtaler her, har en side mot refleksivitet og transparens. Man kan kort oppsummere refleksivitet som en refleksjon omkring egen subjektivitet, og hvordan denne kan tenkes å påvirke forskningsprosessen.

Nært knyttet opp mot refleksivitet, er begrepet *transparens*. Det å være åpen og eksplitt under hele forskningsprosessen er avgjørende faktor for at andre personer skal kunne ta stilling til hvorvidt forskningsprosessen, herunder analyse og funn, er å anse som pålitelig eller ikke.

Tjora kaller denne transparente beskrivelsen et av de viktigste kravene til all forskning (Tjora, 2016). Refleksivitet og transparens har en klar side mot to andre sentrale kvalitetsmarkører innen forskning, som er reliabilitet og validitet.

Med *reliabilitet* menes i hvilken grad en kan feste lit til de aktuelle funnene, og i hvilken grad empirien er å anse som pålitelig. I en kvantitativ sammenheng kan dette dreie seg om hvor pålitelige målingene er, og hvorvidt en annen forsker kunne ha gjentatt de samme målingene med samme resultat (Halvorsen, 2003). Reliabilitet i et kvalitativt forskningsprosjekt derimot, er mer knyttet til inngående redegjørelser av hele forskningsprosessen, og en åpen og detaljert fremstilling av denne. (Johannessen et.al, 2016, s.232).

Ved å kunne redegjøre i detalj for hvordan man har kommet frem til tolkningene, gjør man det enklere å vurdere hvor pålitelige disse tolkningene er (Fangen, 2011, s.251-252).

Med validitet eller gyldighet menes at forskningsfunnene er egnet til å si noe om det fenomenet man ønsker å utforske (Fangen, 2011, s.236). Forskningens validitet kan styrkes ved at man er transparent med henblikk på hvordan man velger ut data, hvordan disse samles inn, bearbeides og analyseres (Tjora, 2013, s.207; Johannessen et.al, 2016, s.231).

Når det kommer til analysen og den teoretiske fortolkningen av de empiriske dataene, har dette en side mot såkalt *teoretisk validitet*. Dette dreier seg om hvorvidt de teoretiske perspektivene en benytter, er egnet til å fortolke empirien. I denne masteravhandlingen mener jeg å ha identifisert visse yrkeskulturelle faktorer som begrensning på næringslivskontaktens informasjonsdeling til eksterne aktører i forebyggende øyemed.

Av dette kan man utlede flere underliggende teoretiske deltemaer:

Informasjonsdeling til eksterne aktører: For politiets del vil som regel informasjonsdeling til eksterne aktører innebære en juridisk vurdering av adgangen til å dele de aktuelle opplysningene. I denne avhandlingen har informantene særlig bragt frem begrepet «unntatt offentlighet». Dette er et begrep etter offentlighetsloven, som jeg må redegjøre nærmere for,

sammen med andre nærliggende juridiske elementer som er relevante for politiets informasjonsdeling i denne konkrete konteksten. Dette er tema i kapittel 3.

Empiriske opplysninger om ulike yrkeskulturelle praksiser: Det er nyttig å se dette i sammenheng med etablert forskning på politiets yrkeskulturer, og særlig den forskningen som vedrører de ulike yrkeskulturelle praksisene innad i politiet, og hva som former disse. Det er relevant å knytte empirien om ulike yrkeskulturelle praksiser opp mot forskning som sier noe om praksisene innad i politiets forebyggende enheter vs. etterretningsmiljø, i og med at det er informasjonsdeling av et etterretningsprodukt som informantene bringer frem som et sentralt element i næringslivskontaktens forebyggende virksomhet.

Informasjonsdeling i forebyggende virksomhet: I og med at det er kriminalitetsforebygging som er formålet med informasjonsdelingen, gjør jeg også bruk av forskning på ulike forebyggingsmodeller. Det handler om ulike perspektiver om hvordan kriminalitet kan forebygges, hvem besitter virkemidlene og hva er de utløsende mekanismene som resulterer i den forebyggende virkningen.

De to ovenstående punktene er tema i kapittel 4.

Eksterne aktørers rolle innen kriminalitetsforebygging: Et annet viktig tema er de ulike synene på kriminalitetsforebygging innad i politiet, og på hvilken rolle eksterne aktører har i dette. Dette punktet er særlig interessant å se i sammenheng med overordnede politisære strategier som «*the standard model of policing*» vs. *de innovative politistategiene*. Noe av grunnen til dette er at en av de sentrale forskjellene mellom disse to hovedretningene, er nettopp synet på hvor forutsetningene for effektiv kriminalitetsforebygging ligger, og eksterne aktørers rolle og ansvar for å forebygge kriminalitet (Bayley & Shearing 1996; Garland 2001).

En nærmere analyse av empirien opp mot disse teoretiske perspektivene kan være egnet til å belyse de formentlige ulike yrkeskulturelle praksisene som er tema for denne avhandlingen. Dette tema går jeg inn på kapittel 5.

Den siste kvalitetsmarkøren er *overførbarhet* eller *generalisering*. Dette er vanligvis et mål innen kvantitativ forskning, men ikke nødvendigvis innen kvalitativ forskning (Fangen, 2017, s.255). Fangen hevder at innen kvalitativ forskning er *analytisk generalisering* den viktigste:

«.. vil være en begrunnet vurdering av hvilken grad funnene fra en studie kan brukes som en rettleiding for hva som kommer til å skje i en annen situasjon (Kvale referert i Fangen, 2017, s.255).

Jeg vil i oppsummeringskapittelet redegjøre for om funnene i denne studien kan ha overføringsverdi til andre områder.

Kapittel 3 – Ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentligheten

3.1 Innledning

Spørsmål om hva slags type opplysninger de aktuelle etterretningsrapportene inneholdt, har vært et viktig tema i alle intervjuene. Dette skyldes dels min forforståelse da jeg gikk inn i dette forskningstemaet, som var at taushetsplikten kom til å være et sentralt element når man snakker om informasjonsdeling til eksterne aktører. Dette er nok ikke feil oppfattet, da det eksisterer en rekke rettslige begrensninger på informasjonsdeling mellom offentlige organer og private aktører.

Allikevel kom det frem gjennom intervjuene at ulike yrkeskulturelle faktorer sannsynligvis var den sentrale begrensningen når det kommer til næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling til eksterne aktører.

Denne begrensningen på informasjonsdeling kommer til syne i de tilfeller hvor etterretningsseksjonen har utarbeidet en etterretningsrapport som næringslivskontakten ønsker å dele til sine eksterne samhandlingsaktører. Dette for å gi disse en bedre situasjonsforståelse og sette de i stand til å bedre forebygge kriminalitet.

Begrensningen oppstår i første omgang ved at rapportene blir vurdert til å være unntatt offentlighet. Dette er da en juridisk vurdering etter offentlighetsloven, som jeg kommer nærmere inn på i dette kapitlet. Flere av informantene er av den oppfatning at denne vurderingen skjer på bakgrunn av yrkeskulturell vanetenkning, og ikke etter en konkret juridisk vurdering.

Ved å spørre informantene om de mest nærliggende unntaksbestemmelsene i offentlighetsloven, var det min vurdering at denne systematikken kunne være egnet til å belyse påstanden om at det var en type yrkeskulturell praksis som var årsaken til at det ble foretatt ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentligheten på etterretningsrapportene. Hvis informantenes oppfatning var at rapportene ikke inneholdt noe av denne type opplysninger, så ville det være et holdepunkt som kunne underbygge muligheten for at en type yrkeskulturell praksis i etterretningsmiljøene ga seg utslag i ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentlighet.

Jeg skal i det følgende redegjøre nærmere for offentlighetsloven, og særlig opp mot hovedprinsippet i lovverket som omhandler allmennhetens rett til innsyn i den offentlige forvaltningens saksdokumenter og de aktuelle unntakene fra dette hovedprinsippet.

3.2 «Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentlighetsloven)

En sentral oppgave for næringslivskontakten er som nevnt å formidle kunnskap om hvilke kriminalitetstrusler som næringslivet står ovenfor, slik at næringslivet settes i stand til å bedre forebygge kriminalitet. Slik informasjon vil gjerne sammenstilles i form av en rapport. Næringslivskontaktene vil nok sjelden sammenstille slik informasjon selv.

Slik informasjon blir gjerne utarbeidet av politiets etterretningsseksjoner. Det er ofte egne etterretningsanalytikere som har i oppgave å sammenstille og beskrive denne type kriminalitetstrusler- og modus på et overordnet nivå.

Offentlighetsloven inneholder bestemmelser som omhandler retten til innsyn i dokumenter i offentlig forvaltning. Hovedregelen er at alle kan kreve innsyn i offentlige saksdokumenter, journaler eller andre lignende registre. Jeg vil i det følgende redegjøre nærmere for dette, og vise hvordan de ovennevnte etterretningsrapportene omfattes av offentlighetsloven.

3.2.1 Det to-sporede system

Politiets organisatoriske struktur er todelt. Politiets virksomhet knyttet til etterforskning og påtale i straffesaksbehandling er formelt underlagt Riksadvokaten og de underliggende Statsadvokatembetene. Under statsadvokatene finner man politiadvokatene, som utgjør det nederste trinnet i påtalemyndigheten. Disse er ansatt i politiet og ordningen benevnes derfor som en integrert og fremskutt påtalesfunksjon.

I straffesaksbehandlingen er politiet underlagt påtalemessig styring og kontroll. Dette gjelder oppgaver som knytter seg til gjøremål etter straffeprosessloven (etterforskning). Øverste leder er her Riksadvokaten, som av helt grunnleggende demokratiske årsaker, ikke er underlagt politisk styring og kontroll. Politiets øvrige, forvaltningsmessige virksomhet, som ikke relaterer seg til straffesaksbehandling, er underlagt politisk styring i form av Justis- og beredskapsdepartement, og underliggende direktorat, i politiets tilfelle Politidirektoratet med politidirektøren som øverste leder.

3.2.2 Hovedregelen i offentlighetsloven

Hovedregelen i offentlighetsloven er at saksdokument for forvaltningen er offentlige, så langt det ikke er gjort unntak i lov eller i medhold av lov jf. offentlighetsloven § 2. Det fremgår i §

I første ledd første og annet punktum at offentlighetsloven gjelder *alle organ for stat og kommune*. Dermed er politiet omfattet av loven.

Det fremgår imidlertid at loven «ikke omfatter gjøremål som politi og påtalemyndighet har etter straffeprosessloven», jf. offentlighetsloven § 1, femte ledd.

Konsekvensen av dette er at dokumenter som politiet produserer som del av sin forvaltningsmessige virksomhet, som et utgangspunkt er offentlige og noe allmennheten har rett til innsyn i.

Generelle beskrivelser av kriminalitetsfenomener på et overordnet nivå som er utarbeidet av politiets etterretningsseksjoner, er ikke et straffesaksdokument som knytter seg til politiets gjøremål etter straffeprosessloven. Disse rapportene vil da som et utgangspunkt være omfattet av offentlighetsloven, så langt det ikke gjort unntak i lov eller medhold av lov jf. § offentlighetsloven § 2.

Det innebærer videre at unntak fra offentlighetsprinsippet må begrunnes særskilt.

Det er på bakgrunn av dette at etterretningsseksjonen må ta konkret stilling til om dokumentet skal unntas offentligheten, fordi dokumentet er i utgangspunktet offentlig.

Det finnes åpenbare grunner til at en etterretningsrapport skal være unntatt offentligheten. Dette vil nok særlig være tilfelle når rapporten inneholder taushetsbelagte opplysninger, jf. offentlighetsloven § 13.

I denne bestemmelsen fremgår det at opplysninger som er underlagt taushetsplikt i lov eller medhold av lov, er unntatt fra innsyn.

For politiets vedkommende reguleres taushetsplikten av politiregisterloven, som jeg i det følgende skal redegjøre nærmere for.

3.3 «Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndighet» (politiregisterloven)

Før politiregisterloven trådte i kraft i 2009, var bestemmelsene som regulerte politiets taushetsplikt nedfelt i ulike lovverk. Politiets taushetsplikt i straffesaker fremgikk av daværende straffeprosessloven §61a-61e. For politiets øvrige forvaltningsmessige virksomhet fant man taushetspliktbestemmelsene av politiloven §24 og forvaltningsloven §13-13f. Det fantes i tillegg en bestemmelse som gjaldt utlevering fra politiets registre, som var å finne i daværende strafferegistreringsloven §8. I tillegg var det egne bestemmelser som gjaldt

taushetsplikt knyttet til kommunikasjonskontroll etter straffeprosessloven. (Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) s.101)

Et sentralt hensyn ved utarbeidelsen av politiregisterloven var at alle bestemmelsene som regulerte politiets taushetsplikt skulle samles på et sted.

I tillegg ble taushetspliktreglene forent med personvernreglene, slik at politiet unngikk å måtte ta stilling til personvernbestemmelsene, etter at grunnlaget for unntak for taushetsplikt var konstatert. (Ot.prp. nr.108 (2008-2009) s. 101)

Det fremgår av politiregisterloven § 23 første og annet ledd at:

«enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste for politiet eller påtalemyndigheten, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om

1. noen personlige forhold,
- eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår.

Taushetsplikten gjelder også for opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig», jf. politiregisterloven § 23 annet ledd».

Auglend m.fl skriver at:

«som rettslig begrep betegner «taushetsplikt» plikten til å hindre at nærmere angitte opplysninger direkte eller indirekte kommer til uvedkommendes kunnskap» (2004, s.363).

Subjektet for taushetsplikten er enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten jfr. politiregisterloven § 23 første ledd.

3.3.1 Politiregisterloven §23 første ledd nr.1 – noens personlige forhold

Alternativ nr.1 om noens personlige forhold relaterer seg til fysiske personers forhold, og med opplysninger med svært varierende grad av sensitivitet.

Dette kan relatere seg til «personalia, økonomi, familieforhold, yrke, arbeidssted, seksuell legning, helse- og stoffproblemer, samt innstilling til politiske, religiøse og moralske spørsmål» (Auglend m.fl, 2004, s.371).

Alternativ nr.2 relaterer seg visse typer næringsopplysninger som det i et konkurranseøymed kan være av betydning å holde hemmelig. Jeg går ikke nærmere inn på dette alternativet, da det ikke anses for å være relevant for denne masteravhandlingen.

3.3.1.1 Informantenes oppfatning av om etterretningsrapportene inneholder personsensitive opplysninger etter politiregisterloven § 23 første ledd nr.1

Informant 1 har opplevd at etterretningsrapporter som inneholder opplysninger man finner igjen i åpne kilder, blir vurdert til å være unntatt offentligheten. Informanten tror at rapportskriverne i større grad har et ønske om å skjerme deres vurderinger. Det er ikke nødvendigvis opplysningene i seg selv som er taushetsbelagt.

Informanten forteller at det er svært sjelden at det er personsensitive opplysninger i disse rapportene.

Informant 2 forteller at disse rapportene ikke er på personnivå:

I2: «Vi er jo ikke på personnivå. Jeg snakker med om trender, modus.. jeg tror jeg har jobbet i 3 år, jeg har enda ikke vært der at jeg har blitt utfordret på å måtte dele individopplysninger».

Informant 3 forteller om følgende episode da hun utfordret begrunnelsen for at en rapport var unntatt offentlighet:

«Og det har vært en kulturreise, fordi at da jeg spurte ansvarlig for strategisk analyse den gangen, hvorfor er det unntatt offentlighet, hva er begrunnelsen for det? Det er ikke noen personsensitive opplysninger, er vi redd for at noen andre skal få en oppskrift på hvordan det skal gjøres, eller.. og da fikk jeg til svar "jeg skjønner at du trenger å få resultater av det arbeidet du gjør" Som om jeg hadde en egen agenda for å dele informasjon med næringslivet, altså det var holdningen da, i 2014».

Informant 5 forteller også at det er ikke personsensitive opplysninger som setter begrensninger for delingen:

I5: «...de [eksterne aktører] vet jo det at personkunnskap ikke er så lett for at de skal kunne få. Det er jo mer fenomen, hva som skjer og hvordan som nok er det viktigste for dem».

Informant 5 forteller videre at det er lite personsensitive opplysninger i disse rapportene.

3.3.1.2 Oppsummering personsensitive opplysninger

På bakgrunn av den empirien som har fremkommet i intervjuene, er hovedinntrykket at de aktuelle etterretningsrapporter ikke inneholder opplysninger som omhandler noens personlige forhold.

3.3.2 Politiregisterloven § 23 annet ledd – hensynet til politiets virksomhet

Her ivaretas det offentliges interesse i hemmelighold av enkelte opplysninger.

Politiregisterloven § 23 annet ledd regulerer ikke informasjonsdeling som er knyttet til personsensitive opplysninger, men er knyttet til politiets rettslige interesse av at informasjon om politiets arbeid vedrørende kriminalitetsbekjempelse, ikke blir kjent for de miljøer eller personer som skal bekjempes (Ot.prp nr.108 (2008-2009) s.122).

Politiregisterloven § 23 annet ledd er en videreføring av politiloven §24 annet ledd uten tilsiktede realitetsendringer (Ot.prp nr.108 (2008-2009) s.337).

Politoloven § 24 ble opphevet ved innføringen av politiregisterloven. I forarbeidene til politiloven fremgår det at denne bestemmelsen omfatter hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av den. I dette tilfellet tenkes det konkret på «politiets planer og tjenesteopplegg i forbindelse med sikkerhetsopplegg, ordensmessige aksjoner eller lignende forhold, hvor det ville ødelegge eller vanskeliggjøre politiets muligheter for å løse sine oppgaver hvis opplysningene ble kjent» (Ot.prp.nr.22 (1994-1995) s.58).

Dernest omfatter politiloven § 24 hensynet til etterretnings- og spaningsvirksomhet. I forarbeidene fremgår det at:

«opplysninger vil være undergitt taushetsplikt etter straffeprosesslovens regler når de går inn i en konkret sak. Det er imidlertid også et behov for å beskytte opplysninger som ikke gjelder enkeltsaker, men generelt berører spanings- og etterretningsvirksomheten eller som gjelder forhold som foreløpig er for uklare til at det danner grunnlag for en egen sak» (Ot.prp.nr.22 (1994-1995), s.58).

3.3.2.1 Inneholder UO-rapportene opplysninger som kan være taushetsbelagt fordi de berører politiets metodebruk, hensyn til etterretning og spaning? (politiregisterloven § 23 annet ledd)

Hovedinntrykket fra informantene er at de rapportene de uttaler seg om, ikke inneholder opplysninger av denne arten. Alle informantene er spurt om dette, og ingen har et bestemt inntrykk av at det er opplysninger av denne sorten som skulle begrunne hvorfor de aktuelle rapportene er unntatt offentligheten.

3.3.2.2 Oppsummering taushetsplikt etter politiregisterloven § 23 annet ledd

På bakgrunn av den empirien som har fremkommet i intervjuene, er hovedinntrykket at de aktuelle etterretningsrapporter ikke inneholder opplysninger som omhandler opplysninger som er omfattet av politiregisterloven § 23 annet ledd.

3.4 Andre unntak fra offentlighetsloven

En annen relevant lovbestemmelse finner man i offentlighetsloven §24 tredje ledd, hvor det fremgår at det kan gjøres unntak fra innsyn for opplysninger når «unntak er påkrevd fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger».

Ifølge forarbeidene gjelder dette opplysninger av en slik karakter at de kan være nyttige ved gjennomføringen av straffbare handlinger. I tillegg må det være en viss risiko for at opplysningene rent faktisk vil bli brukt på denne måten (Ot.prp. nr. 102 (2004-2005) s.147).

I forarbeidene listes eksempler som opplysninger om konkrete sikringstiltak, eller detaljert informasjon om vakrutiner, alarmanlegg, system for tilgangskontroll eller opplysninger om ruter og tider for pengetransporter. Samtidig presiseres det at:

«på den andre sida vil som hovudregel ikkje generelle og nøytrale opplysningar, til dømes om byggemateriale, storleik, rominndeling osv. gi grunnlag for å gjere unntak fra innsyn, sjølv om det er tenkelig at informasjonen vil kunne nyttast til planlegging av straffbare handlinger» (Ot. prp. nr.102 (2004-2005) s.147).

3.4.1 Oppsummering andre unntak fra offentlighetsloven

Som i det fremgår i den forutgående redegjørelsen, så kan forvaltningsdokumenter unntas fra offentligheten hvis innsyn kan lette gjennomføringen av straffbare handlinger. Alle informantene er spurt om dette, og ingen har et bestemt inntrykk av at det er opplysninger av denne sorten som skulle begrunne hvorfor de aktuelle rapportene er unntatt offentligheten.

Flere av informantene forteller at de er helt enige i at ikke alle opplysninger skal deles, og hvis det er opplysninger som kan lette gjennomføringen av straffbare handlinger, så er det fornuftige argumenter for å ikke gi innsyn i disse.

Utfordringen slik flere av informantene ser det, er som tidligere nevnt, at de opplever at det ikke tas noen god vurdering av innholdet i rapportene, den settes nærmest automatisk som unntatt offentlighet uten noen nærmere vurdering eller begrunnelse.

3.5 Oppsummering juridiske faktorer som begrensning på informasjonsdeling

Hovedinntrykket er dermed at et flertall av informantene opplever at de aktuelle etterretningsrapportene verken inneholder taushetsbelagte opplysninger etter

politiregisterloven § 23 første ledd nr.1 og annet ledd. Ei heller er det informantenes opplevelse av rapportene inneholder opplysninger som er egnet til å lette gjennomføringen av nye straffbare handlinger.

Etter min mening utgjør informantenes beskrivelser av fraværet av disse nærliggende unntaksbestemmelsene et holdepunkt for at det kan ligge yrkeskulturelle faktorer bak det som beskrives av flere som en ukritisk vurdering av spørsmålet om unntatt offentlighet.

Denne muligheten underbygges ytterligere ved at flere av informantene forteller om at de har utfordret rapportskriverne på deres vurdering av unntatt offentlighet, og stilt kritiske spørsmål om hvorfor opplysningene ikke skal kunne deles. Det har da fremkommet at rapportskriverne ikke har gjort noen grundig vurdering av om vilkårene for unntatt offentlighet er oppfylt. Dette fremstår for meg som en nokså sikker observasjon på hva som kan ligge bak disse vurderingene.

Disse yrkeskulturelle praksisene er tema for neste kapittel i denne avhandlingen.

Kapittel 4 – Ulike yrkeskulturelle praksiser begrenser mulighetene for informasjonsdeling

4.1 Innledning - yrkeskulturelle faktorer som begrensning på informasjonsdeling

Flere av informantene opplever at begrensningene på informasjonsdeling til eksterne aktører oppstår på bakgrunn av visse yrkeskulturelle faktorer.

Dette gjør seg gjeldende når det fattes tilsynelatende ukritiske vurderinger av hvorvidt en etterretningsrapport skal være unntatt offentligheten eller ei. Den ukritiske vurderingen har sannsynligvis sin bakgrunn i at rapporten har vært ansett for å være et internt politidokument. Den er ikke skrevet med henblikk på deling til eksterne. Ifølge flere av informantene har ikke rapportskriverne vært bevisste på at det finnes aktører utenfor politiet som har behov for denne kunnskapen, og som kan settes i stand til å forebygge kriminalitet gjennom informasjonsdeling fra politiet.

Informant 5 forteller følgende:

«(..) og jeg ser jo det at vi er fortsatt veldig der med at vi prioriterer informasjon til eget bruk foran informasjon til annet da. Vi lager veldig mye informasjon for vår egen organisasjon, og veldig lite informasjon for andre».

Hun forteller også at:

«Det er veldig innarbeidet at man lager produkter for politiet, så skal man helst stemple det UO..».

På spørsmål om hvorfor rapportene er vurdert til å være unntatt offentlighet, svarer informant 5 at:

«Det er jo tilbake til det som jeg sa til deg tidligere, at kulturen i politiet har ofte vært der at vi lager ting til eget bruk, og så tenker vi ikke at andre kan ha bruk for det. Eller hvorfor andre skal ha det. Og så tror jeg man har hatt en vane for å stemple ting som unntatt offentlighet, for å være helt sikker, fordi man er usikker og sånn. Det er masse som kunne ha vært vurdert på en litt annen måte da».

Informant 5 fortsetter med å fortelle at hun har utfordret rapportskriverne angående deres UO-vurderinger:

«(..) jeg sa at her er det informasjon som jeg bør kunne dele, så ble de for så vidt enig i det, og da sa jeg at her må dere gå i dere selv i forhold til hva dere stempler unntatt offentlighet,

og da vet jeg at det var en diskusjon mellom Kripos og POD på det, så det er jo en diskusjon på det...».

Som det ble redegjort for i forrige kapittel, er det et klart utgangspunkt i offentlighetsloven at allmenheten har rett til innsyn i saksdokumenter som produseres av den offentlige forvaltning, jf. offentlighetsloven § 2. Overordnede beskrivelser av kriminalitetstrender i form av etterretningsrapporter og trusselvurderinger er ikke saksdokumenter som relaterer seg til gjøremål etter straffeprosessloven, og dermed er disse dokumentene som et utgangspunkt offentlig, jf. offentlighetsloven § 1, femte ledd.

Det er på dette punktet at den formentlig ukritiske, yrkeskulturelle vanetenkningen kommer til syne. Man har vært vant med å skrive rapporter for politiet, og ikke for noen andre.

Lovverket forutsetter at man konkret må begrunne hvorfor man fraviker offentlighetsprinsippet, og det er sannsynligvis her at de formentlig ukritiske vurderingene oppstår. Empirien tilsier at det ikke gjøres noe god vurdering av innholdet i rapportene, men dokumentet unntas like fullt fra offentligheten. Mitt forslag er at dette sannsynligvis skjer med henvisning til at rapporten inneholder taushetsbelagte opplysninger jfr. offentlighetsloven § 13 jfr. politiregisterloven § 23, eller andre nærliggende unntaksbestemmelser i offentlighetsloven. Flere av informantene gir beskrivelser som gjør at det hersker usikkerhet om rapportene faktisk inneholder den type opplysninger som lovhjemlene omfatter, som vist til i kapittel 3.

Når flere av informantene blir bedt om å utdype hva de mener med *yrkeskultur* i denne sammenhengen, gis det beskrivelser av at politiet ikke har hatt en tradisjon for denne type informasjonsdeling. Politiet har ikke vært bevisst på at kriminalitetsbekjempelse er et felles samfunnsprosjekt, hvor politiet er avhengig av eksterne aktører. Kriminalitetsforebygging har vært ansett for å være en utelukkende politioppgave.

Informant 5: «.. og det er jo litt nytt, at vi skal og bør spille på andre for at vi i det hele tatt skal komme i mål. Og det tror jeg ikke alle i politiet verken har fått beskjed om, er klar over, eller tenker på som en mulighet. Så jeg tenker at det er det første som må komme under huden på oss alle, at vi må kanskje løse vårt samfunnsoppdrag i samarbeid med andre».

Det gis beskrivelser av en yrkeskulturell praksis som tar utgangspunkt i at politiet er i en særstilling når det kommer til kriminalitetsbekjempelse, og at man har i liten grad tenkt på hva slags rolle andre aktører har i bekjempelsen av næringslivskriminalitet.

Informant 3: «Men jeg opplever at vi er.. det er sånn gammel kultur som henger igjen da, at ting vi sitter på er veldig sensitive opplysninger, uten at vi tar en vurdering av.. om disse opplysningene kan faktisk bidra til at vi klarer å forebygge..»

Informant 3 fortsetter med å fortelle:

«Vi har vendt blikket utover, for det opplever jeg at vi er veldig dårlig på i politiet. Vi er veldig introverte. Vi tror vi er veldig spesielle, og ser i veldig liten grad nytten av hva næringslivet kan bidra med da».

Informant 3 utdyper kulturbegrepet på denne måten:

«(..) og kultur, da mener jeg at vi er veldig introverte, og er veldig navlebeskuende og at tror at vi er veldig spesielle da. I stedet for å vende det blikket utover, og se hvem som kan settes i stand til å forebygge kriminalitet, hvem kan vi dele denne informasjonen med?»

Flere fremhever at politiet tradisjonelt sett har hatt en sentral rolle, og har vært vant til å være i førersetet. På bakgrunn av dette, har nok politiet en langt større tradisjon for informasjonsinnhenting enn informasjonsdeling.

Uti fra et tradisjonelt syn så bistår eksterne aktører politiet gjennom at politiet innhenter informasjon til sitt eget bruk. Uti fra et mer innovativt syn samhandler politiet med eksterne aktører, og setter disse i stand til å forebygge kriminalitet gjennom de eksterne aktørenes egne virkemidler og sanksjonsmuligheter. Det er en klar konseptuell distinksjon mellom disse retningene, som i stor grad handler om hvor forutsetningene for effektiv forebygging ligger, og hva slags rolle politiet og andre eksterne aktører har i denne sammenhengen.

Næringslivskontakten må klart ses i sammenheng med det innovative synet.

Informant 3 viser til at politietaten ikke er rigget organisatorisk for systematisk informasjonsdeling. Informanten mener at politiet ikke utnytter handlingsrommet som lovverket gir anledning til. Dette har sammenheng med at informasjonsdeling fortsatt er på et individnivå, hvor det er den enkelte som selv må vurdere om opplysninger kan deles eller ikke, i stedet for at dette er integrert på et mer systematisk og overordnet nivå.

«(..) og så sier de [næringslivet] at politiet er svært tilbakeholdne å dele opplysninger med eksterne aktører. De fleste produktene er unntatt offentlighet, som jeg sa, da. Og at vi sjelden har en proaktiv holdning. Vi er mer sånn defensive, at når vi blir kontaktet, så skal vi vurdere det, i stedet for å være på tilbudssiden og si "du, her har vi noe informasjon som gjør at dere kan tette igjen hullene deres."

Det gis beskrivelser av at det som synes å være ulike yrkeskulturelle perspektiver- og praksiser mellom henholdsvis næringslivskontakten og etterretningsmiljøene. Enkelte informanter nevner ikke etterretningsmiljøene konkret, men peker mer mot politiet og politiets tradisjonelle innretning og selvforståelse. Andre informanter peker særlig på etterretningsmiljøene. Dette har selvfølgelig en nær sammenheng med at det er etterretningsseksjonen som forfatter de aktuelle etterretningsrapporter som har blitt viet stor oppmerksomhet i denne avhandlingen.

Informant 2: «(..) jeg tror forebyggende miljø alltid har vært utfordra på å dele informasjon, mens i forhold til etterretning, så må man stille spørsmålet: hvem lager man produktene for? Hvem er det faktisk viktig at får denne kunnskapen? Er det bare politiet, eller er vi avhengig av å lage produkter som faktisk kan bidra til at andre får bedre kunnskap?»

«Det jeg tror da... det jeg sitter med en følelse av, at det handler litt om kultur. Fordi at det.. jeg tror at vi i politiet.. det er nok ganske sikkert komfortabelt å stemple unntatt offentlighet. For hvert fall når jeg i de konkrete tilfellene, hvor jeg har utfordret rapportene på: hvorfor må dette være unntatt offentlighet, er ikke dette noe som vi faktisk bør dele, så opplever jeg at jeg blir møtt med at: «jo det er kanskje det, men det er ikke tenkt så veldig mye på». Og det er vel kanskje fordi at vi ser det behovet, men så er det ikke nødvendigvis at det behovet.. at politiet har tenkt på det behovet. Vi lager informasjon for vår egen... opplever at vi lager først og fremst informasjon for vår egen del, men vi må tenke på at vi også er viktig premissleverandør for andre».

Informanten beskriver et interessant «yrkeskulturelt møtepunkt» når næringslivskontakten ønsker å dele innholdet i et produkt som er utarbeidet av en annen seksjon i politiet, som sannsynligvis har et ganske annet syn og tradisjon på systematisk informasjonsdeling og eksternt samhandling. Næringslivskontakten derimot, har en tydelig organisatorisk og kulturell forankring hos forebyggende enhet, og representerer en helt annen forebyggende metodikk enn hva politiet tradisjonelt har bedrevet.

Dette møtepunktet er også beskrevet i rapporten «forebygging som politiets primærstrategi» (Politidirektoratet, 2018), hvor det fremgår at bruken av etterretningsprosesser- og etterretningsprodukter skal bidra til en kunnskapsbasert tilnærming til forebygging, hvor det understrekes at et eksternt samarbeid er avgjørende for at politiet skal lykkes i sin forebyggingsvirksomhet. Etterretningsproduktene skal danne grunnlaget for beslutninger og tiltak. I kapittel 5 redegjør jeg nærmere for dette temaet, og problematiserer det tiltenkte

samspeillet mellom etterretning og forebygging. Det er mulig at de ulike yrkeskulturelle faktorene jeg redegjør for i dette kapitlet, vanskeliggjør det interne samspeillet, slik som det er tiltenkt i sentrale styringsdokumenter fra Politidirektoratet.

4.2 Hva er politikultur?

Den internasjonale politiforskningen har viet stor oppmerksomhet til forskning på politiets yrkeskulturer. Konseptet om *politikultur* oppstod opprinnelig fra ulike etnografiske studier av politiets virksomhet, som avdekket at det eksisterte ulike uformelle yrkeskulturelle normer i et tilsynelatende rigid, hierarkisk politisystem (Chan, 1996).

I de klassiske studiene på politiets virksomhet tar flere av disse for seg ulike kjennetegn ved politiets yrkeskulturer. Disse studiene har midlertid blitt utfordret av nyere, skandinavisk politiforskning, og en har stilt spørsmålsteget ved i hvilken grad man kan anvende studier fra 1960- og 70-tallet på britisk og amerikansk politi når man skal forske på norsk politi i nyere tid (Granér, 2014, s.135). Det kan argumenteres med at de demografiske og kulturelle forskjellene er for store til at den tradisjonelle forskningen fortsatt har gyldighet og kan anvendes for å forstå dagens skandinaviske politiorganisasjoner.

Chan peker på at begrepet politikultur i den kriminologiske litteraturen er svært løst definert (2005, s. 339). Den anerkjente politiforskeren Robert Reiner foreslår at politikultur kan være *verdiene, normene, perspektivene og yrkesreglene* som påvirker hvordan politityrket utøves (1992).

Reiner understreker at det å forstå politiets yrkeskulturelle perspektiver er avgjørende for å kunne forstå deres handlinger:

«An understanding of how police officers see the social world and their role in it – «cop culture» - is crucial to an analysis of what they do, and their broad political functions» (2000, s.85).

En annen, tilsvarende beskrivelse av yrkeskultur gis av Rolf Granér:

«en felles måte å oppfatte og vurdere virkeligheten, det egne arbeidet og seg selv som gruppe på, innen en yrkesgruppe eller i deler av en yrkesgruppe» (2014, s.137).

4.2.1 Flere ulike politikulturer

Flere politiforskere fremhever at det ikke er snakk om en spesiell yrkeskultur innad i politiet, men at det snarere er snakk om flere ulike yrkeskulturer.

Granér anfører at:

«den store bredden i politiorganisasjonens gjøremål, og dermed forskjellene i arbeidsoppgaver og arbeidsvilkår, gjør at det er tvil om i hvilken utstrekning det er mulig å snakke om en felles politikultur» (2014, s. 136).

Granérs syn underbygges av Robert Reiner som hevder at det ikke finnes en ensartet politikultur (2000, s. 85). Reiner hevder at det finnes flere ulike yrkespraksiser innenfor politiorganisasjonen. Det handler om hvilke strukturelle posisjoner miljøene befinner seg i, og hva slags livserfaring og kompetanse yrkesutøverne har med seg.

Han peker videre på at yrkeskulturene varierer mellom avdelinger, som skapes av ulike utfordringer og problemer i de unike miljøene som de forskjellige politiavdelingene opererer i (2000, s.86).

Dette kom til syne i Reuss-Ianni og A.J Ianni sin forskning på de ulike yrkeskulturelle praksisene hos henholdsvis «street cops» og «management cops». Street cops kjennetegnes ved et autonomt syn på politirollen, med et fokus på praktisk «on-the-job» erfaring og med kunnskap om lokal kriminalitet (1983).

Management cops derimot, hadde et mer legalistisk syn på politivirkksomheten, og hadde ofte høyere utdanning og større muligheter for å velge andre yrkeskarrierer enn i politiet, noe som gjorde at management cops i mindre grad var lojale til den såkalte street cops kulturen. I større grad var management cops opptatt av ledelsesstrategier og offentlig administrasjon, herunder at politiet skulle være en effektiv organisasjon med kostnadseffektive prosedyrer.

I tillegg hadde management cops en høyere posisjon i politiorganisasjonen, noe som gjorde de ansvarlige for et større geografisk område enn street cops.

Det ble påpekt av forskerne at disse to ulike yrkeskulturelle praksisene hadde driftet så langt fra hverandre at de i økende grad fremstod til å ha ulike formål med polititjenesten.

Disse beskrivelsene av ulike yrkeskulturelle praksiser kan ses i sammenheng med Reiners beskrivelse av de faktorer som påvirker og former ulike yrkeskulturer, nemlig faktorene *strukturell posisjon* og *unike problemstillinger og påvirkninger* som de ulike miljøene utsettes for. Egon Bittners «*the functions of the police in modern society*» fra 1970 viser også hvordan politiets yrkeskulturer påvirkes av disse faktorene.

Mitt forslag er at disse faktorene kan være med på å påvirke de yrkeskulturelle praksisene hos henholdsvis næringslivskontakt og etterretningsmiljøene, noe som jeg kommer inn på i det følgende.

4.2.2 Ulike yrkeskulturelle perspektiver og praksiser hos næringslivskontakt og etterretningsmiljø

Begrepet yrkeskultur omfatter spesifikke verdier og perspektiver hos de ulike politimiljøene som setter sitt preg på hvordan miljøene forstår seg selv og sin yrkesrolle. Dette har også en side mot hvordan yrkeskulturen ser på «andre» utenfor sitt eget miljø. Kulturen påvirker tenkning og praksis, og former en yrkeskulturell identitet.

For politiets del har yrkesidentiteten tradisjonelt vært knyttet opp mot politiets oppdrag om å beskytte samfunnet mot kriminalitet (Reiner, 2000, s.89).

Et sentralt element er oppfatningen om at politiet utgjør den såkalte «*the thin blue line*», samfunnets beskyttelseslinje mot kriminalitet. Skulle en tenke seg bort at det fantes en politistyrke, ville dette fraværet resultere i kaos og uorden. I et slikt perspektiv er naturligvis politiet den mest sentrale samfunnsaktøren for å bekjempe og forebygge kriminalitet.

De grunnleggende endringene i politiets monopol på kriminalitetsbekjempelse har blitt viet stor oppmerksomhet i den internasjonale politiforskningen. Særlig er dette et tema i «*the future of policing*» av David H. Bayley og Clifford D. Shearing (1996).

Her påpekes fremveksten av både offentlige organer og private virksomheter som bedriver polisier virksomhet; formell sosial kontroll med kriminalitetskontroll som formål. Disse samfunnsendringene har gjort sitt til at politiet må revurdere sin rolle i samfunnet. Her kommer spørsmålet om politiets rolle opp mot eksterne aktører tydelig frem. Dette er en stor del av bakgrunnen for fremveksten av nye politistategier, som jeg skriver mer om i kapittel 5.

De siste 20 årene har det vært utformet en rekke politiske handlingsplaner, som omhandler politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. I flere av disse handlingsplanene fremheves viktigheten av at politiet samarbeider med eksterne aktører for å forebygge kriminalitet. Slik sett kan det hevdes at disse strategiene går imot politiets tradisjonelle yrkeskulturelle virkelighetsforståelse, og samsvarer med de grunnleggende endringene i politiets rolle i samfunnet som beskrives i politiforskningslitteraturen. Disse endringene gir uttrykk for en ansvarsfordeling for kriminalitetsbekjempelse mellom staten, andre offentlige organer og private aktører (Bayley & Shearing, 2006; Garland, 2001).

I Stortingsmelding nr.42 (2004-2005) «*Politiets rolle og oppgaver*» presiseres det at politiet skal forebygge kriminalitet i samarbeid med andre offentlige organer og private aktører:

«Kriminalitetens årsaker er mange og komplekse, og må bekjempes gjennom en bred innsats av private og offentlige aktører både lokalt og nasjonalt. Politiet verken kan, eller har

kompetanse til å bekjempe kriminaliteten alene. I mange tilfeller vil andre aktører ha bedre forutsetninger for å løse oppgavene enn politiet. Dette stiller store krav til både politiet og andre aktører når det gjelder rolleforståelse og vilje til samvirke» (s.81).

I handlingsplanen *Gode krefter (2009-2012)* utarbeidet av daværende Justis- og politidepartement, fremgår følgende:

(...) kriminalitetsforebygging kan ikke være en oppgave eller et ansvar for politiet alene. Årsakene til kriminalitet er komplekse og kan bare bekjempes gjennom et bredt spekter av tiltak innen mange sektorer og på mange nivåer (2009, s. 5).

I «*Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*» (2013–2016) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013) fremgår følgende:

(...) inngripen skal skje tidlig og reaksjon komme raskt for i størst mulig grad å forhindre en uheldig utvikling. Dette krever nærhet, delt kunnskap, felles problemforståelse og smidig samarbeid på tvers av samfunnssektorer (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 9-10).

Politiets næringslivskontakter er konkret omhandlet i Regjeringens strategi mot arbeidsmarkeds kriminalitet (2019). Her fremgår det at:

«..forebygging er nå en primærstrategi for politiet, og næringslivskontaktene er nøkkelressurser blant annet i politiets strategi for å forebygge arbeidslivskriminalitet. Næringslivskontaktene skal blant annet formidle oppdatert kunnskap om trusselbildet til relevante virksomheter og aktører, gi råd til utbyggere for større bygg- og anleggsprosjekter, ha kontakt om kriminalitetsutfordringer med aktører i utsatte næringer, og generelt være en pådriver og tilrettelegger for samhandling mellom politi, kontrolletater, næringslivet og organisasjonen» (s.18).

Det fremgår videre i strategien at informasjonsdeling er et av de viktigste premissene for å få til et effektivt samarbeid mellom ulike offentlige myndigheter mot arbeidsmarkeds kriminalitet.

Næringslivskontakten har dermed sin klare forankring som en forebyggende koordinatorfunksjon som søker eksternt samhandling. Det er en klar forutsetning om at politiet må samhandle med eksterne aktører for å kunne ha en innvirkning på kriminaliteten som rammer næringslivet. I forbindelse med implementeringen av forebygging som primærstrategi, var det en tydelig målsetning om at politiet i større grad skulle dele kunnskap til eksterne og inngå i systematiske kriminalitetsforebyggende samarbeid.

Næringslivskontakten må klart innfortolkes i denne sammenhengen. Det bærer kjerneoppgavene til næringslivskontakten tydelig preg av. Disse oppgavene handler i stor grad om å bidra til å bygge og vedlikeholde eksterne relasjoner, samt bidra til kunnskapsdeling og samhandling, for å sette eksterne aktører i stand til å forebygge kriminalitet.

Det er verdt å merke seg at flere av informantene ikke snakker om samarbeidsaktører, men snarere om samhandlingsaktører. Begrepet *samhandling* synes å bære preg av en mer likestilt posisjon mellom politiet og de eksterne, og som ikke setter politiet i en opphøyd særstilling.

I kapittel 5 kommer jeg til å drøfte hvorvidt næringslivskontakten kan ses i sammenheng med flere polisiære strategier som legger til grunn at forutsetningene for effektiv forebygging ofte ligger utenfor politietaten. I en slik sammenheng er politiet en av flere aktører innen forebyggingsfeltet, og ikke nødvendigvis den sentrale aktøren. Disse innovative strategiene står i motstrid til politiets tradisjonelle selvforståelse, som setter politiet i sentrum og vektlegger bruken av strafferettslige virkemidler for å forebygge kriminalitet. Mitt forslag, som jeg også kommer nærmere tilbake til, handler om at etterretningsmiljøene muligens kan ses i sammenheng med konseptuelle polisiære strategier som vektlegger nettopp politiets sentrale rolle innen kriminalitetsbekjempelse/forebygging.

4.3 Sentrale elementer i de ulike yrkeskulturelle praksisene

Det er holdepunkter for å si at yrkeskulturen hos næringslivskontakten og etterretningsmiljøene skiller vei på noen sentrale punkter. Dette har jeg valgt å definere som *generelle og spesielle faktorer*.

Flere av informantene snakker om yrkeskulturelle årsaker til at det tas ukritiske vurderinger av unntatt offentligheten på etterretningsrapporter, og det er manglende bevissthet omkring eksterne aktørers rolle i forebyggingen av kriminalitet som fremheves som den sannsynlige årsaken til den ukritiske vurderingen. Mitt forslag er at disse generelle og spesielle faktorene muligens kan være med på å belyse dette spørsmålet nærmere.

De generelle faktorene er knyttet til det *generelle synet på kriminalitetsforebygging*, og særlig hva slags rolle politiet og eksterne aktører har i dette. Hvor ligger forutsetningene for effektiv forebygging, herunder spørsmålet om hvilken forebyggingslogikk man skal legge til grunn? En sterk vektlegging av politiets sentrale rolle forutsetter ofte bruk av strafferettslige strategier, i motsetning til en sterk vektlegging av informasjonsdeling og overføring av ansvar for kriminalitetsforebygging til eksterne aktører, som ofte forutsetter andre typer

forebyggende virkemidler, kanskje spesielt den situasjonelle forebyggingslogikken når man snakker om næringslivskriminalitet. Disse ulike forebyggingslogikkene kommer jeg nærmere inn på i punkt 4.3.2. Det er grunnlag for å hevde at det er intern uenighet i norsk politi om hvilke forebyggingsstrategier en benytte seg av (Larsson, 2005) og det er ulikt syn på vektingen av rettshåndhevelse og andre forebyggingsstrategier (Gundhus, 2014).

Når det gjelder de spesielle faktorene, så er dette knyttet til *synet på næringslivskriminalitet*, og i hvilken grad dette anses for å være en politioppgave eller ei, og i hvilken grad man velger å prioritere dette kriminalitetsfeltet. For en etterretningsseksjon så er systematisk kunnskapsbygging ansett for å være en forutsetning for politiets kunnskapsbasert forebyggende virksomhet (Politidirektoratet, 2018). Dermed er spørsmålet om etterretningsmiljøene i norsk politi prioriterer å utvikle kunnskap om fenomenet næringslivskriminalitet et viktig aspekt ved etterretningsmiljøenes yrkespraksis. Det er holdepunkter for å hevde at etterretningsmiljøene i norsk politi, i hvert fall tradisjonelt, har vært en lukket politiavdeling med organisatoriske og kulturelle knytninger til etterforskning av organisert kriminalitet og narkotikakriminalitet, og vektlegging av operativ etterretning. (Gundhus, 2009). Dette i motsetning til næringslivskontakten, som en forebyggende koordinatorfunksjon, som er konstruert for det formål å inngå eksterne samhandlingsprosesser og kunnskapsdeling til eksterne (Politidirektoratet, 2017).

Informant 2 forteller at det ikke er tilfeldig at næringslivskontakten er underlagt forebyggende enhet. Dette fordi det er de forebyggende miljøene som har mest erfaring med ekstern samhandling og informasjonsdeling til eksterne. Dette kan ses i sammenheng med Gundhus sin påstand om at yrkesutøvernes orienteringer formes av den institusjonelle historien til driftsenhetene (2009, s. 34).

Håndtering av alvorlig narkotikakriminalitet er som regel en ren politioppgave, hvor man i liten grad involverer eksterne aktører. I denne type saker har man gjerne befatning med svært sensitive opplysninger og metodebruk. Det er derfor mulig at dette er faktorer og problemstillinger som gjør at det utvikles en yrkeskultur med strengt hemmelighold og med liten grad av åpenhet, og hvor den strafferettslige tilnærmingen råder.

Etterforskning av alvorlig narkotika- og organisert kriminalitet vil ofte omfatte sensitive politimetoder som informantbehandling, skjult etterforskning og utradisjonelle tvangsmidler som kommunikasjonskontroll og romavlytting. Dette er metodebruk som naturlig nok krever hemmelighold, og som er underlagt streng taushetsplikt etter politiregisterloven § 23 annet

ledd og en skjerpet taushetsplikt om politiets metodebruk etter straffeprosessloven § 216 bokstav i.

Det er ingen umulig tanke at denne yrkeskulturelle praksisen og institusjonelle historien hos etterretningsmiljøene kan tenkes å påvirke hva slags erfaring og forhold miljøet har til informasjonsdeling til eksterne aktører. I en slik sammenheng jobber ikke etterretningsmiljøene med andre enn politiet, og har således svært liten eksponering og kontakt med eksterne aktører. Dette kan også gi grunnlag for å styrke oppfatningen om at politiet har en sentral og unik posisjon i kriminalitetsbekjempelsen. At det her også kan være et element av makt og posisjon i form av besittelse av unike former for kunnskap og tiltak, kan en heller ikke se bort ifra. Denne type metodebruk kan gi tilgang til helt unik informasjon om de kriminelles aktiviteter, noe som kan underbygge en tanke om ens egen særstilling innen kriminalitetsbekjempelsen. Det er belegg for å hevde at kulturen i etterretningsmiljøene har vært av en slik art (Gundhus, 2009).

Det foreligger flere britiske studier som handler om hvordan yrkeskulturelle faktorer påvirker synet på informasjonsdeling. Ratcliffe hevder at et økt fokus på informasjonsdeling til eksterne vil kunne bidra til økt treffsikkerhet og mer overveidende avgjørelser, men at den eksisterende kulturen anser informasjon for å være makt. (2016, s. 2663 av 7571).

Ratcliffe skriver videre: «And in policing, power is to be retained and used by individuals to demonstrate their worth in the workplace and for personal advancement through promotion, merit and prestige».

Det samme funn fremgikk av Ian Staniers sine samtaler med britiske etterretningsspersonell (Stanier gjengitt i Ratcliffe, 2016). Det forelå en aversjon mot informasjonsdeling, da det ofte var uklart hva slags informasjon som kunne deles, og en frykt for hva slags konsekvenser denne informasjonsdelingen kunne få. Man foretrakk derfor å være forsiktig, og la være å dele informasjonen. Det fremgikk av samme studie at såkalt *performance culture* påvirket synet på informasjonsdeling. Tilgang på informasjon ga status og makt, og begrenset derfor villigheten til å dele informasjon til andre.

Det har ikke fremkommet klare empiriske opplysninger om at slike forhold gjør seg gjeldende. Snarere synes flere av informantene å være samstemte i at den ukritiske vurderingen av unntatt offentlighet på etterretningsrapporter ser mer ut til å skyldes manglende bevissthet om eksterne aktørers rolle og viktigheten av systematisk

informasjonsdeling. enn at etterretning har en direkte motvilje mot å dele informasjon til eksterne.

4.3.1 Ulikt syn på næringslivskriminalitet

Det er helt åpenbart at næringslivskontakten vektlegger forebygging og bekjempelse av kriminalitet rettet mot næringslivet.

Det er derimot ikke like åpenbart hvorvidt resten av politiet er av den samme oppfatning, og kanskje spesielt etterretningsseksjonen som har i oppgave å utarbeide politiets kunnskapsgrunnlag om ulike kriminalitetsfenomener. Næringslivskontaktens mandat er å bidra til å sette eksterne aktører i bedre stand til å forebygge kriminalitet gjennom beskrivelser av kriminalitetstrender og trusler. En klar forutsetning for å lykkes med dette, er at man har tilgang på god informasjon om kriminalitet som rammer næringslivet.

Da er det viktig at spesielt etterretningsseksjonen prioriterer å utvikle kunnskap om denne type kriminalitet. Dette har også en klar side mot premissene i rapporten «forebygging som politiets primærstrategi» (Politidirektoratet, 2018), hvor koblingen mellom etterretning og forebygging fremheves som et viktig moment for at den forebyggende virksomheten skal være kunnskapsbasert. Premisset er at etterretningsprosesser- og produkter skal danne grunnlag for politiets kunnskapsbaserte prioriteringer og tiltak.

Gundhus og Larsson har påpekt at politiet tradisjonelt ikke har vært opptatt av kriminalitet i næringslivet, og at dette ikke har vært ansett som «ordentlig politiarbeid» (2014, s.286). Tidligere har man i stor grad overlatt problemene til næringslivet selv, og politiet har konsentrert seg om mer tradisjonelle politioppgaver.

Informanten 4 mener at det er mangel på samhandling mellom etterretning og eksterne næringslivsaktører, fordi etterretningsmiljøene i politiet tradisjonelt sett har vært operativt innordnet, og med en særlig kobling opp mot narkotikakriminalitet og skjulte etterforskningsmetoder. Påstanden om vektlegging av operativ etterretning og narkotikakriminalitet underbygges av Gundhus (2009, s. 56). Informanten sier at konsekvensen av dette er at etterretningsmiljøet i politiet er veldig smalt, og tar i liten grad opp i seg alle de aktuelle kriminalitetsutfordringene, herunder kriminalitet rettet mot næringslivet.

Den samme informanten peker på at politifolk generelt er veldig stolte av jobben sin, og at det kan sitte langt inne for en etterretningsanalytiker å erkjenne at man ikke har god kunnskap om næringslivskriminalitet. Informanten mener at holdningen kan kanskje være at hvis man er

etterretningsanalytiker i politiet, «så skal man liksom ha peiling på alt». Dette kan muligens være et yrkeskulturelt trekk som begrenser etterretningsmiljøene i å søke samhandling hos eksterne aktører.

Etterretning i norsk politi har en sterk forbindelse til narkotikakriminalitet. Dette synet underbygges av Eidet, som viser til at etterretningsregisteret «Indicia» domineres av informasjon om narkotikakriminalitet (Eidet, 2019). I Helene Gundhus sin bok «*For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*» undersøker hun to enheter i Oslo-politiet; den ene er spesialseksjonen som jobber etter etterretningsmetoden, mens den andre er «stasjonen», som jobber etter problemorientert politiarbeid prinsipper. Gundhus skriver at «på stasjonen er ledelsen kritisk til etterretningsmetoden. Dette har opphav i at etterretning i altfor stor grad er knyttet til narkotikakriminalitet og annen organisert kriminalitet, som ikke har noe å gjøre med stasjonens POP-prioriteringer» (2009, s.142). Etterretning ble ansett for å være «løse fugler» i en POP-organisasjon. I kapittel 5 går jeg nærmere inn på ulike polisiære strategier som POP og etterretningsstyrt politiarbeid, og drøfter hvorvidt næringslivskontakt og etterretning kan ses i sammenheng med ulike strategier.

4.3.1.2 Politiets kunnskapsgrunnlag om næringslivskriminalitet

Næringslivskontakten er en forholdsvis ny konstruksjon, utarbeidet i sammenheng med implementeringen av nærpolitireformen og forebygging som politiets primærstrategi. Funksjonen blir som tidligere nevnt beskrevet i «*rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter*» fra 2017. Politiet har derfor ikke stor erfaring med å jobbe systematisk for å forebygge næringslivskriminalitet. Noen av informantene har påpekt at politiets kunnskapsgrunnlag omkring næringslivskriminalitet er dårlig, og at dette også er tilbakemeldingene de får i fra næringslivet.

Politiets kunnskapsgrunnlag om næringslivskriminalitet kan ses i sammenheng med Riksrevisjonens nylige undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT (2021).

Økonomisk IKT-kriminalitet er en type kriminalitet som i særlig grad rammer næringslivet, og derfor er det sentralt at næringslivskontakten har forutsetninger til å dele relevant etterretningsinformasjon til næringslivet, eksempelvis om modus og kriminalitetstrender. Denne påstanden er til dels basert på min egen erfaring som etterforskningsleder innen økonomisk kriminalitet. Ved flere anledninger har jeg vært kontakt med analytikere fra store

norske bankforetak, som forteller meg at direktørsvindel (CEO-bedragerier) representerer den desidert største trusselen mot bankenes bedriftskunder.

Politets kunnskapsgrunnlag om økonomisk IKT-kriminalitet var et sentralt tema ved Riksrevisjonens undersøkelse. Riksrevisjonen var kritisk mot politiets manglende prioritering og kapasitet til å håndtere økonomisk IKT-kriminalitet. Denne type kriminalitet involverer ofte straffbare handlinger som investeringsbedragerier, direktørsvindel, fakturabedragerier osv. Dette utgjør en stor del av den totale IKT-kriminaliteten (Riksrevisjonen, 2021, s.12).

Riksrevisjonens gjennomgang tegner et negativt bilde av politiets håndtering av økonomisk IKT-kriminalitet på alle sentrale fagområder; etterretning, etterforskning og forebygging. Politiet mangler oversikt over den samlede økonomiske IKT-kriminaliteten, og det drives ikke systematisk kunnskapsarbeid på dette området.

Riksrevisjonen fremhever at et kunnskapsbasert politiarbeid med sterk vektlegging av analyse og etterretning, er en forutsetning for å kunne bedrive vellykket forebyggende og strafferettslige tiltak. De viser videre til at NC3 (nasjonalt cybercrime senter) som skal være spydspissen innen nasjonal etterretning på IKT-kriminalitet, oppgir ovenfor Riksrevisjonen at det ikke har vært kapasitet til å samle etterretning for ren økonomisk IKT kriminalitet.

Politiet har ingen nasjonal koordinering på feltet, og evner ikke å se saker i sammenheng for å kunne utlede modus og trender. Dette kan ses i sammenheng med informant 5 sin uttalelse om at politiet ikke er noe flinke til å «se fenomener, eller hva som egentlig skjer eller vite hva vi vet, uten å gjøre et godt stykke jobb». Hun peker på at politiets informasjon er ganske vanskelig tilgjengelig i mange sammenhenger, og må bruke lang tid på å sette det i system for å finne ut av det. Dette er for så vidt en interessant uttalelse sett opp mot målsetningen om bruk av etterretningsprodukter som grunnlag for prioriteringer og tiltak (Politidirektoratet, 2018).

Riksrevisjonens gjennomgang viser at politiets kunnskapsgrunnlag omkring en stor del av næringslivskriminaliteten er svært mangelfull. Denne rapporten ser ut til å samsvare med påstanden om at etterretningsarbeidet i norsk politi er smalt, hvor det i liten grad utvikles kunnskap om andre kriminalitetsformer enn narkotika og organisert kriminalitet.

4.3.2 Ulike syn om utøvelsen av forebyggingsvirksomheten i politiet

Det finnes flere ulike definisjoner av begrepet kriminalitetsforebygging. Definisjonene dreier seg i hovedsak om en målrettet innsats for å redusere eller forhindre forekomsten av kriminelle handlinger. Kriminelle handlinger er da definert som brudd på normer som er

nedfelt i lovs form, som vanligvis kvalifiserer til en eller annen form for straffesanksjon (Bjørgero, 2015, s.15).

Definisjonen som Politidirektoratet legger til grunn i dokumentet «*forebygging som politiets primærstrategi*» er som følger:

«Arbeidet politiet planmessig og systematisk utfører alene eller i samarbeid med andre for å redusere risikoen for kriminalitet» (Politidirektoratet, 2018).

Denne definisjonen ligger til grunn for politiets forebyggende virksomhet. Det er verdt å merke seg at definisjonen omfatter det forhold at kriminalitetsforebyggingen skal være planmessig og systematisk, i tillegg til at den omfatter politiets eksterne samarbeid for å forebygge kriminalitet.

Til tross for at det råder en viss enighet om hva kriminalitetsforebygging innebærer, nemlig en reduksjon eller forhindring av straffbare handlinger, har det tradisjonelt sett i politiet vært ulike oppfatninger om hvordan kriminalitetsforebygging best skal gjennomføres, og hva slags rolle de ulike aktørene har i dette arbeidet.

Tore Bjørgero skriver i boken «en helhetlig modell for forebygging av kriminalitet» at:

«disse modellene er til dels overlappende, men fremstår også langt på vei som konkurrerende tenkemåter» (2015, s.21).

Denne uttalelsen understøttes av Larsson, som skriver at det har vært ulikt syn på kriminalitetsforebygging innad i norsk politi. Han viser til den strafferettslige forebyggingsmodellen som har vektlagt straffeprosessuelle tvangsmidler og generelt en tøffere linje for å forebygge kriminalitet, mens den sosiale forebyggingsmodellen har primært vært rettet inn mot barn og unge, og har blitt beskrevet som «et mykt bamsepoliti». (Larsson, 2005)

Gundhus påpeker at det er en spenning mellom valg av ulike forebyggingsstrategier, og at ulike yrkeskulturer vektlegger forebygging og rettshåndhevelse i varierende grad. (2014, s.202)

Et sentralt spørsmål er om forebygging av kriminalitet kun skal være en politioppgave eller om eksterne aktører også har en rolle i å forebygge kriminalitet. Er det politiet som skal ha hovedrollen, og som bør ha full styring og kontroll med den forebyggende innsatsen, eller er politiet kun en av mange, kanskje likestilte aktører, og hvor forutsetningene for effektiv kriminalitetsforebygging ligger utenfor politiets domene?

Tradisjonelt sett har det vært en forutsetning for politiets legitimitet at kriminalitetsforebygging utelukkende har vært en politioppgave (Gundhus, 2014, s.202).

Dette perspektivet kan ses i sammenheng med empirien om at politiet tradisjonelt sett har hatt den mest sentrale rollen innen kriminalitetsforebygging, og man har i liten grad hatt en bevissthet omkring eksterne aktørers rolle. Dette har sannsynligvis også en knytning til politiets tradisjonelle selvforståelse om seg selv som samfunnets enebeskytter mot kriminalitet.

Grovt sett kan man si at det er 4 ulike forebyggingsmodeller, som lanserer ulike strategier, virkemidler og mekanismer for hvordan kriminalitetsforebygging best kan oppnås. (Gundhus, 2014, s. 179).

Strategier er her de tilgjengelige virkemidlene man har tilgjengelig for å oppnå det ønskede resultatet (Bjørgero, 2015, s. 16).

Virkemidler er da de metodene eller tiltakene som kan settes i verk, med henblikk på å oppnå en bestemt kriminalitetsforebyggende *mekanisme*.

Den første er *den strafferettslige forebyggingsmodellen*. Modellen tar utgangspunkt i politiets rolle som rettshåndhever, og de sentrale virkemidlene er knyttet opp mot bruk av tvangsmidler for å bekjempe kriminalitet. Den kriminalitetsforebyggende virkning er tenkt å oppstå gjennom avskrekkende virkning; gjennom straffens enten individuelle eller allmennpreventive virkning.

Den andre modellen er *den personorienterte forebyggingsmodellen*. Denne modellen tar utgangspunkt i at det finnes bakenforliggende sosiale og personlige årsaker til kriminalitet, og strategien går ut på å påvirke disse faktorene slik at kriminaliteten reduseres. Modellen anerkjenner at årsakene til kriminalitet kan være mange, og har derfor tradisjonelt søkt eksternt samhandling.

I dette ligger det en erkjennelse av at politiet ikke rår over alle virkemidlene som er nødvendige for å oppnå den ønskede forebyggende effekten. Man er således avhengig av et eksternt samarbeid med for å komme i mål. Dette er den modellen som tradisjonelt sett har preget den rene forebyggingstjenesten i politiet, som tidligere har vært innrettet mot barn og unge. Naturlige samarbeidspartnere har vært skole, barnevern, helsevesen, kommune, fritidsklubber mm.

Den tredje modellen er *den situasjonelle forebyggingsmodellen*. Modellen tar utgangspunkt i å påvirke de fysiske situasjonene som kriminalitet oppstår i. Man tar ikke sikte på å påvirke bakenforliggende årsaker til kriminalitet, eller å avskrekke gjennom trussel om straff, men snarere en påvirkning av de fysiske omgivelser.

Premisset er at et lovbrudd består av tre komponenter; gjerningspersonen, fornærmede og situasjonen som lovbruddet skjer i. Premisset er videre at gjerningspersonen er en rasjonell aktør, som gjør en kalkulert vurdering av om vedkommende skal begå lovbruddet eller ikke. Ved å innføre situasjonelle grep som vanskeliggjør mulighetene for kriminalitet, utgjør dette de sentrale virkemidlene.

Den fjerde modellen er *den lokalorienterte forebyggingsmodellen*. Modellen tar utgangspunkt i at det er noe utover enkeltindivider som er årsaken til kriminalitet, og man retter fokuset mot lokalmiljøet (Gundhus, 2014, s.187).

Lokalorientert politiarbeid har vært brukt ved mange anledninger, i ulike fasonger, slik at det har vært vanskelig å definere nærmere hva en slik forebyggingsmodell består av.

Skogan har pekt på tre faktorer som kjennetegner slike modeller:

Sivilt engasjement; herunder at lokalmiljøet er involvert i de ulike prosessene

Problemløsning; Her vektlegges proaktiv kartlegging av årsaker til kriminalitet, som motsetning til politiets tradisjonelle, reaktive rolle ovenfor kriminalitet.

Desentralisering; Et mål om at politiet i større grad er tilgjengelig ovenfor publikum.

4.3.2.1 Hvor ligger forutsetningene for forebygging av næringslivskriminalitet?

Alle informantene er enige i at politiet er avhengig av eksterne aktører for å kunne forebygge kriminalitet rettet mot næringslivet. De eksterne anses som helt nødvendige samarbeidspartnere for at politiet skal kunne være effektive på dette området. Dette perspektivet kan ses i sammenheng med andre forebyggingsmodeller enn den strafferettslige. Nettopp fordi den strafferettslige modellen orienterer seg rundt antagelsen om forebygging gjennom trussel om straff, noe som klart forutsetter at politiet spiller den sentrale rollen.

Informant 2 fremhever viktigheten av kunnskapsdeling av politiets trusselvurderinger for at eksterne aktører skal kunne forebygge kriminalitet:

«Og så er hovedformålet i forebyggende sporet, det er jo å bidra til at eksterne aktører blir satt i stand til å forebygge. Og for å kunne forebygge, så må du besitte kunnskap. Den kunnskapen som vi da får gjennom våre trusselvurderinger, er vi avhengig av at vi faktisk kan

dele med de som er utsatt. Og veldig mye av det som produseres i politiet, er unntatt offentlighet».

Informant 2 forteller at politiet har tradisjonelt sett vært i førersete når det kommer til kriminalitetsforebygging. Politiet innhenter og samler inn informasjon og har tradisjonelt vært av den oppfatning at det er politiet selv som har de beste forutsetningene for å drive kriminalitetsforebygging.

«Intervjuer: Det første du sa: politiet har mer en tradisjon for.. vi samler inn, vi innhenter, vi sitter på ballen, men vi har ikke like mye tradisjon for å dele opplysninger ut for at kanskje andre skal kunne ta i bruk de opplysningene som vi sitter på.

I2: Det mener jeg er ganske sånn innarbeidet, det tror jeg at jeg har ganske god dekning for å si.

Intervjuer: Kan man tolke det som at da det kommer til kriminalitetsforebygging og forsåvidt kriminalitetsbekjempelse, at det er en måte å forholde seg til opplysninger som setter politiet i førersete på en måte, at det er politiet som har kontrollen og styringen?

I2: Veldig viktig poeng, og det er jo litt det vi.. vi er vant til å sitte i førersete, og det er derfor det som kommer nå, handlingsplaner og føringer på forebyggende.. det er faktisk politiets oppgave å sette andre i stand til å forebygge, det står helt klart som en bestilling, det er oppdraget vårt. Og hvis du da spør; hvordan setter du andre i stand til det? Da er du nødt til å dele kunnskap».

Informanten forteller her at politiet har tradisjon for informasjonsinnhenting og for å være den sentrale aktøren innen kriminalitetsforebygging. Næringslivskontakten representerer et nytt tankesett innen forebyggende virksomhet, hvor fokuset ligger på kunnskapsdeling for å sette andre i stand til å forebygge.

Et konseptuelt skille mellom informasjonsinnhenting og informasjonsdeling kan derfor være egnet til å si noe om hvor man mener forutsetningene for effektiv kriminalitetsforebygging ligger. Ved å vektlegge systematisk informasjonsdeling med det formål om å sette andre i stand til å forebygge, sier man indirekte noe om at politiet er avhengig av hjelp fra eksterne aktører for å lykkes med forebyggingen.

Dette premisset fremgår tydelig av politiske handlingsplaner og etablert politiforskning, som vist til tidligere i avhandlingen, hvor det uttales at politiet i større grad enn tidligere skal dele kunnskap om kriminalitetstrusler og modus for å sette eksterne aktører i stand til å forebygge

kriminalitet. Dette synet står sannsynligvis i motstrid til politiets tradisjonelle syn på kriminalitetsforebygging, som i stor grad har vektlagt strafferettslige virkemidler og målsetninger om «fanger i bakgården» (Finstad, 2000; Granér gjengitt i Larsson, 2005). Det samme skriver Gundhus, som uttaler at:

«Kriminaletterettere rendyrker ordentlig politiarbeid – det spennende og utfordrende ved politirollen – de skal fange store skurker» (2009, s. 99).

McCarthy og O'Neill skriver i «Policing: A journal of Policy and Practice» (2014) at de fant i deres to studier av det britiske politiets tverretatlige samarbeid at politiet var positive til å samarbeide med eksterne, og at de opplevde at informasjonsdeling og felles innsats hadde en større innvirkning på de aktuelle problemer. Forfatterne skriver riktignok at dette funnet utfordrer tidligere forskningsfunn fra en rekke studier hvor det fremgår at politiet har vanskeligheter med å oppgi kontrollen på arenaer som gjelder kriminalitet, og overlate dette til eksterne aktører. Forfatterne påpeker at i all hovedsak så er det fortsatt slik at politiet dominerer det tverretatlige samarbeidet og definerer de grunnleggende agendaer, men at det ser ut til å være en større villighet til å inngå i tverretatlige samarbeid, og vektlegging av andre hensyn enn de rent polisiære.

Dette innovative synet på forebygging er noe som informant 3 også berører:

«Man ser at man er helt avhengig av medborgerne våre, næringsliv, virksomheter, samarbeidspartnere for å kunne løse samfunnsoppgaven på en god måte da».

Den samme informanten forteller at politiets samarbeid med eksterne kan konseptualiseres gjennom bruk av den såkalte «risikotrekanten». Denne trekanten tilsier at en risikovurdering består av elementene *trussel*, *verdi* og *sårbarhet*. Politiets rolle består i å kommunisere informasjon om en trussel, og så er det den eksterne partens ansvar å identifisere sine verdier og sårbarheter, og treffe egnede tiltak på bakgrunn av dette:

«.. Vi kan si noe om trusselbildet. Jeg syns den rydder i forholdene: hva er det næringslivet skal gjøre og hva er det politiet skal gjøre? hvis de gjør de risikovurderingene på god måte, og iverksetter tiltak, så klarer vi å forebygge kriminalitet, og da blir vår rolle veldig godt definert. Da skal vi ikke inn å gjøre jobben, men de som de primære problemeierne, fordi kriminaliteten skjer der i deres virksomhet, ja da er det de som gjør den jobben».

Denne uttalelsen fra informanten ser ut til å belyse temaet om at politiets forebyggende virksomhet i større grad handler om systematisk informasjonsdeling, men at det er eksterne

aktører utenfor politiets domene som besitter forutsetningene og virkemidlene for å forebygge den straffbare handlingen.

Som tidligere beskrevet fremheves yrkeskulturelle faktorer som en årsak til at etterretningsmiljøene ukritisk stempler aktuelle etterretningsrapporter til å være unntatt offentlighet. Flere av informantene mener at dette kan handle om at etterretningsmiljøene i for liten grad har hatt en bevissthet om eksterne aktørers rolle i det forebyggende arbeidet. På spørsmål om hvorfor det er slik, svarer I5 på følgende vis:

«Nei, det er jo bare kulturen og at man ikke er kommet dit og ikke skjønner at man skal spille på andre, man tror at man skal klare alt selv.. Jeg tror man rett og slett ikke er vant til å tenke at man skal gjøre ting i samarbeid med andre».

Det er nærliggende å tolke denne uttalelsen opp mot politiets tradisjonelle selvforståelse, hvor man i liten grad har hatt en bevissthet omkring eksterne aktørers rolle. Politiet har vært vant til å håndtere kriminalitet selv, og har sannsynligvis ikke tatt innover seg konseptet om ansvarsfordeling av kriminalitetsbekjempelse som de mer innovative politistategier bærer bud om (Bayley & Shearing, 2006; Garland, 2001).

Den samme informanten påpeker riktignok at hun opplever at dette er i endring. Hun har ved flere anledninger utfordret de juridiske vurderingene, og opplever at rapportskriverne er åpne for tilbakemeldinger, og er positive til at informasjonen kan deles, når de først blir gjort klar over at det finnes eksterne aktører med denne type informasjonsbehov.

(...) jeg bare erfarer at det er ikke alle som har tenkt over at dette her er viktig for andre, og når man kontrer det, «ja selvfølgelig, sånn og sånn ja», så forstår man jo det. Men jeg tror ikke man har fått den forståelsen, og det er mange som ikke har fått den forståelsen eller fått tilbakemelding eller tenker over det da. Man har lagd det for eget bruk, fokuset er der».

Informant 5 sier videre: «(...) det viktigste er å gjøre de som faktisk sitter med tiltakene og som eier verdiene, det er de som kan gjøre noe. I langt større grad enn vi». Denne uttalelsen er også nærliggende å se i sammenheng med et av næringslivskontaktens grunnpremisser og et av de grunnleggende aspekter ved de innovative politistategiene, som handler om at forutsetningene effektiv kriminalitetsforebygging ofte befinner seg utenfor politiets domene.

Informant 4 fremhever viktigheten av at politiet utvikler en god samhandlingskultur. På spørsmål om hva informanten legger i dette, svarer vedkommende at det handler i bunn og

grunn om å etablere relasjoner, og etablere en gjensidig forståelse av at man har behov for hverandre, man må være åpen og inkluderende.

Den samme informanten påpeker også en såkalt «silo-tankegang» i politiet. Denne tankegangen innebærer at man i liten grad ser verdien av å samhandle på tvers av både seksjoner innad i politiet og eksternt med andre aktører. Disse opplysningene er svært relevant når det gjelder det interne samspillet mellom etterretning og forebygging, noe som er tema i neste kapittel.

Kapittel 5 – Næringslivskontakten og etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med motstridende polisiære strategier

5.1 Innledning – standardmodellen og de innovative politistategiene

Det forrige kapittelet drøftet ulike yrkeskulturelle praksiser mellom næringslivskontakten og etterretningsmiljøene, som sannsynligvis opptrer som en begrensende faktor når det kommer til næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling til eksterne aktører. Disse yrkeskulturelle faktorene handlet om ulikt syn på næringslivskriminalitet og prioriteringen av dette, samt ulikt syn på hvilke forebyggingsmetodikk politiet skal anvende, og ikke minst ulikt syn politiets og de eksterne aktørers rolle i dette forebyggende arbeidet.

Dette sistnevnte punktet har nok en klar kobling mot politiets tradisjonelle virkelighetsoppfatning av seg selv som den sentrale aktøren innen kriminalitetsbekjempelsen. Som vist til i forrige kapittel, representerer næringslivskontakten en mer innovativ form for forebyggende tenkning, hvor et sentralt element er å bidra til økt kunnskapsdeling til eksterne, slik at disse settes i stand til å forebygge kriminalitet.

Det er derfor gode holdepunkter for å hevde at næringslivskontakten kan ses i sammenheng med ulike polisiære strategier som vektlegger nettopp premisset om at forutsetningene for effektiv kriminalitetsforebygging ofte befinner seg utenfor politiets domene. I motsatt ende mener jeg det er holdepunkter for å foreslå at etterretningsmiljøene kan ses i sammenheng med polisiære strategier som vektlegger politiets sentrale rolle.

I dette kapittelet vil jeg redegjøre nærmere for disse ulike polisiære strategiene. Dette dreier seg først om den såkalte *standardmodellen*, som handler om politiets tradisjonelle organisering og arbeidsmetoder. Jeg vil redegjøre for hvordan denne modellen utover 1960- og 70 tallet ble gjenstand for kritikk, med henvisninger til at politiets tradisjonelle innretning og strafferettslige virkemidler ikke hadde nevneverdig innvirkning på kriminalitetsnivået. I kjølvannet av denne kritikken oppstod de såkalte *innovative politistategiene*, som tar opp i seg helt andre premisser, blant annet når kommer til hvilke forebyggingslogikker en legger til grunn, hva slags rolle eksterne aktører har, og om forutsetningene for effektiv forebygging ligger innenfor eller utenfor politiets domene.

Når det gjelder oppgavens problemstilling, så synes det som at dette forskningsspørsmålet har latt seg besvare, gjennom redegjørelsen for de ukritiske juridiske vurderingene som beskrevet i kapittel 3, samt de yrkeskulturelle årsakene til dette, som beskrevet i kapittel 4.

Formålet med dette kapittelet er å utforske disse funnene nærmere, gjennom å analysere og drøfte funnene opp mot sentrale teoretiske perspektiver fra de ulike polisiære strategiene. Min tanke er at denne teoretiske analysen kan være med på å belyse forskningsfunnene ytterligere.

Analysen vil også omfatte relasjonen mellom etterretningsfaget og politiets forebyggende virksomhet, hvor etterretningsfaget er tiltenkt å være en forutsetning for politiets kunnskapsstyrte virksomhet. På denne måten kan forskningsfunnene om ulike yrkeskulturelle praksiser ses i en større sammenheng, og kan muligens danne grunnlag for generaliseringer/overførbarhet utover den konkrete relasjonen mellom etterretning og næringslivskontakten.

5.1.1 Bakgrunnen for de innovative politistategiene

Kriminalitetsforebygging som en politioppgave oppstod ved etableringen av den moderne britiske politistyrken på 1800-tallet (Ellefsen, 2011, s.106). Dette er særlig knyttet mot sir Robert Peel, daværende statsminister i Storbritannia, som bidro til å etablere en moderne polititjeneste. Virkemidlene som tradisjonelt ble benyttet, var ulike polisiære og strafferettslige midler. Som tidligere nevnt var dette nært knyttet til politiet som rettshåndhever som skulle avskrekke kriminalitet. Det var politiet som hadde hovedrollen, og som besatt de sentrale virkemidlene (Gundhus, 2014, s. 181). Det var ingen strategiske tanker eller mål på lang sikt, tvert imot, innen standardmodellen, var det ingen målsetning utover det å håndtere den aktuelle situasjonen her og nå (Ratcliffe, 2016, 620 av 7571).

Denne polisiære fremgangsmåten ble utover 1960- og 70 tallet i økende grad kritisert av akademiske fagmiljøer. Tanken om at staten var en effektiv kriminalitetsbekjemper, ble utfordret av både amerikanske- og britiske forskere fra 1970-tallet (Garland, 2001, s.109). Det skulle vise seg at standardmodellen, som hvilte tungt på politiets sentrale rolle, hadde liten eller ingen virkning på kriminalitetsnivået.

Et sentralt utspill fra en anerkjent politiforsker David Bayley i denne sammenhengen er:

«The police do not prevent crime. This is one of the best-kept secrets of modern life.... Secondly, the primary strategies adopted by modern police have been shown to have little effect on crime» (Bayley, 1994, s. 3)

En vesentlig studie som kan ses i sammenheng med denne pessimismen, er den såkalte «*Kansas City Preventive Patrol Experiment*» som i 1974 konkluderte med at politiets fotpatroljer ikke hadde noe effekt på kriminalitet, på tjenestelevering eller på publikums følelse av trygghet (Weisburd & Braga, 2006, s.7).

Standardmodellens manglende påvirkning på kriminalitetsnivået, herunder de sentrale strategiene som politiet hadde tatt i bruk, ga inspirasjon for nye, innovative politistategier. Det var et nytt fokus på situasjoner og resultater som kunne bli vitenskapelig målt (Garland, 2001, s. 62).

De nye innovative strategiene var derfor i langt større grad preget av samfunnsvitenskapelig tenkemåte. Dette skiftet beskrives gjerne i politilitteraturen som fra «nothing works» til «what works». (Gundhus, 2014, s.184). Nothing works har en klar referanse til den pessimisme som fremgår av sitatet fra David Bayley ovenfor. Det har en klar side mot standardmodellen og den strafferettslige forebyggingslogikken som politiet tradisjonelt utelukkende hadde lent seg på. What works representerer den løsningsorienterte optimismen som de innovative strategiene bærer bud om, og tar opp i seg andre forebyggingslogikker enn den strafferettslige, eksempelvis den situasjonelle og sosiale forebyggingslogikken.

Den situasjonelle tilnærmingen tok utgangspunkt i rettshåndhevelseslogikken, og foredlet denne videre, mens den sosiale kriminalitetsforebyggingslogikken tok i bruk kunnskap fra samfunnsvitenskap og psykologisk kunnskap om årsaker til kriminalitet (Gundhus, 2014 s.184 – 85). Se punkt 4.4.2 for en nærmere beskrivelse disse ulike forebyggingsmodellene.

Eksempler på slike innovative politistategier er «community based policing», «problem-oriented policing» (POP) og etterretningsstyrt politiarbeid m.fl. Alle disse strategiene er en del av en reformbevegelse som ser behovene for forandring på bakgrunn av standardmodellens manglende resultater (Ratcliffe, 2016).

Felles for flere av de innovative strategiene er at andre aktører enn politiet har en rolle og et ansvar når det kommer til å forebygge kriminalitet. På denne måten ligger politiets forutsetninger for å kunne drive forebygging utenfor politietaten. For at politiet skal kunne forebygge kriminalitet på en god måte, er politiet avhengig av hjelp utenifra.

5.1.2 Problemorientert politiarbeid

Dette er en polisiær strategi og konseptuell tilnærming som forutsetter at politiet dykker dypere ned i de underliggende problemene som forårsaker de hendelsene som politiet må respondere på (Ratcliffe, 2016, 1609 av 7571).

Gjennom en grundig analyse av kriminalitetsutfordringen og dens antatte underliggende årsaker, skal man ga identifisere aktuelle problemeiere, utarbeide tiltak og ansvarliggjøre problemeierne.

Et viktig moment ved denne politistategien er at:

«Løsningen på et konkret problem langt fra alltid kan skapes av politiet selv – det må skje i samarbeid med andre aktører (Holmberg, 2014, s. 167 - 168).

Oppfatningen om at løsningen på problemet ofte befinner seg utenfor politiets virkemidler, underbygges av Ratcliffe (2016).

5.1.3 Community based policing

Dette er en annen innovativ politistrategi som har oppstått i kjølvannet av standardmodellens manglende påvirkning på kriminalitet. Strategien representerte en radikal endring fra standardmodellen. Politiet hadde over lengre tid hatt hovedrollen innen kriminalitetsbekjempelsen, og ønsket å fortsette med dette, med liten eller ingen hjelp fra eksterne (Weisburg & Braga, 2006, s.13). Politiet var ekspertene når det kom til kriminalitetsfeltet, og var den aktøren som besatt de sentrale virkemidlene.

Det har vist seg vanskelig å definere nøyaktig hva en «community based policing» strategi består av. Ulike prosjekter har vært gjennomført i ulike settinger, og det har vært svært store variasjoner i innholdet. Det er imidlertid funnet noen fellestrekk ved de mange prosjektene.

Det dreier seg blant annet om:

- Økt interaksjon mellom politiet og nærmiljøet
- Forsøker å ha faste kontaktpersoner i politiet som kjenner området
- Gir nærmiljøene en større påvirkning i politiets prioriteringer
- Gjenvinne politiets legitimitet i det offentlige øyne
- Foretrekker å løse nærmiljøets problemer fremfor reaktiv håndhevelse av loven. (Taylor 2006, gjengitt i Ratcliffe, 2016, 1558 av 7571)

Skogan hevder at et viktig element ved denne polisiære strategien, er at:

«...there is a belief or intention held by the police that they should consult with and take account of the wishes of the public in determining and evaluating operational policing» (Skogan gjengitt i Ratcliffe, 2016, 1539 av 7571).

5.1.4 Etterretningsstyrt politiarbeid

En annen innovativ politistrategi er etterretningsstyrt politiarbeid. I likhet med standardmodellen, så foreligger det en sterk vektlegging av politiet som sentral aktør. Etterretningsstyrt politiarbeid skiller seg imidlertid fra standardmodellen ved at førstnevnte vektlegger proaktivt og kunnskapsbasert tilnærming, i motsetning til standardmodellen som ofte er preget av en reaktiv og responsbasert tilnærming.

Ratcliffe definerer etterretningsstyrt politiarbeid som en hierarkisk, «top-down» organisatorisk strategi som skal bidra til et objektivt beslutningsgrunnlag slik at politiet kan foreta bedre prioriteringer og rette innsatsen spesielt mot alvorlig kriminalitet (Ratcliffe, 2016).

I et etterretningsstyrt politiperspektiv legges det stor vekt på etterretningsarbeidet i politiet, og funksjonen til etterretningsanalytikeren fremheves. Etterretningsfunksjonen må være tett på beslutningstagerne (Ratcliffe, 2016). Gjennomgående fremheves tiltak og strategier som relaterer seg til politiets virkemidler, eksempelvis gjennom å straffeforfølge gjentatte lovbrøyttere og økt bruk av overvåkning og informanter.

5.1.5 Third-party policing

En annen polisiær strategi er third-party policing (Weisburg & Braga, 2006, s.17). Et sentralt element i denne strategien er at politiet ikke kan håndtere kriminalitetsutfordringene alene, og at begrensningene i de tradisjonelle polisiære metodene skyldes hvilke sanksjonshjemler politiet har.

Gjennom å samarbeide med andre aktører som kan ta i bruk andre, sivilrettslige sanksjonsmidler, tar denne strategien et utgangspunkt i at andre aktører enn politiet også utøver formell sosial kontroll, og at kriminalitetsforebygging kan skje gjennom å anvende sanksjoner utenfor straffesporet (Weisburg & Braga, 2006, s.16).

5.1.6 Forskjellene mellom standardmodellen og de innovative politistategiene

Standardmodellen som polisiær strategi tar et klart utgangspunkt i politiets sentrale rolle som rettshåndhever, og anvender en strafferettslig forebyggingslogikk. Til tross for at forskning har påpekt standardmodellens begrensninger, og man har forsøkt å implementere innovative metodikker, har flere forskere påpekt at hovedtrekk fra standardmodellen fortsatt dominerer i de fleste politiorganisasjoner (Weisburg & Braga, 2006; Ratcliffe, 2016).

De innovative politistategiene består av flere ulike polisiære tilnærminger med ulike konseptuelle elementer, men et sentralt element som går igjen i flere av de innovative strategiene er at *forutsetningene for vellykket kriminalitetsforebygging ofte ligger utenfor politietaten* (Bayley & Shearing 1996; Ratcliffe 2016).

I et slikt perspektiv innehar ikke politiet nødvendigvis ekspertrollen når det kommer til kriminalitetsforebygging, og det kan være andre samfunnsaktører som har virkemidler og tiltak som er bedre egnet til å forebygge kriminalitet.

Når det kommer til temaet ekstern samhandling og informasjonsdeling, mener jeg det er grunnlag for å si at politiets tradisjonelt sterke fokus på *informasjonsinnhenting* kan ses i sammenheng med tenkning fra standardmodellen.

Dette fordi informasjonsinnhenting, i motsetning til informasjonsdeling, innebærer at man innhenter informasjonen til politiets eget bruk, og at det er rimelig å anta at dette skjer fordi man mener at det er politiet som skal sitte i førersetet og ha ledelsen på det kriminalitetsforebyggende feltet. Politiet innhenter informasjonen fordi det er de som skal gjøre bruk av den.

Motsetningen til dette er systematisk informasjonsdeling i forebyggende øyemed. Det er grunnlag for å se dette sammenheng med tenkning fra flere av de innovative politistategiene. Dette fordi en underliggende forutsetning ved systematisk informasjonsdeling er at andre aktører enn politiet har en avgjørende rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Dette kan dermed være en måte å erkjenne begrensningene i politiets påvirkning på kriminalitetsnivået.

Jeg har utarbeidet følgende punkter som kan vise flere av de konseptuelle forskjellene mellom standardmodellen og de innovative politistategiene:

Standardmodellen	De innovative politistategiene
Politiet er den sentrale aktøren når det kommer til kriminalitetsforebygging. Det vil si at forutsetningene for vellykket kriminalitetsforebygging ligger innenfor politiets virkemidler.	Politiet er en av flere aktører når det kommer til kriminalitetsforebygging. Det vil si at forutsetningene for vellykket kriminalitetsforebygging ofte ligger utenfor politiets virkemidler.
Politiet har en langt større tradisjon for informasjonsinnhenting enn informasjonsdeling.	Informasjonsdeling vektlegges som et ledd i å sette eksterne aktører i bedre stand til å selv forebygge kriminalitet.
Politiet har tradisjonelt anvendt en strafferettslig forebyggingslogikk.	Nært tilknyttet de innovative politistategiene ligger den sosiale og situasjonelle forebyggingslogikken.

5.2 Næringslivskontakten kan ses i sammenheng med premisser fra de innovative politistategiene

Som beskrevet i innledningskapittelet, er næringslivskontakten organisatorisk underlagt forebyggende enhet, og skal være næringslivets kontaktperson utenfor straffesakssporet.

En av næringslivskontaktens kjerneoppgaver er å bidra til økt eksternt samhandling og kunnskapsdeling til eksterne aktører, både offentlige og private, slik at disse settes i stand til å selv forebygge kriminalitet. Det heter seg at næringslivet skal bevisstgjøres sitt ansvar for kriminalitetsforebygging.

Noen av informantene har fortalt om bakgrunnen for opprettelsen av næringslivskontaktfunksjonen. Dette dreier seg i stor grad om at politiet har hatt et ønske om å etablere tillit og samarbeid hos næringslivet. Dette fordi næringslivet sannsynligvis har lave forventninger til at politiet verken prioriterer eller har kompetanse til å bekjempe den kriminaliteten som rammer deres virksomhetsområder. En av informantene viste til den såkalte *mørketallsundersøkelsen*, som viser at næringslivet i liten grad anmelder straffbare handlinger til politiet.

I det følgende skal jeg drøfte hvorvidt næringslivskontakten kan ses i sammenheng med de felles kjennetegn på community based policing prosjekter som Ratcliffe oppstiller, se punkt 5.1.3. Jeg vil argumentere for at det er holdepunkter for at både bakgrunnen for opprettelsen av næringslivskontakten og dens sentrale arbeidsoppgaver, bærer preg av denne type innovativ politistategi.

Ratcliffe påpeker at noe av det som kjennetegner disse prosjektene, er at de handler om politiets innsats for å *gjenvinne legitimitet og tillit* hos befolkningen. Dette mener jeg i høyeste grad kan synes å være tilfelle, på bakgrunn av de opplysninger som har fremkommet om hvorfor næringslivskontakten ble opprettet, som i stor grad handler om et forsøk på å etablere legitimitet og tillit hos næringslivet. Som nevnt i kapittel 4, påpeker Larsson at politiet tradisjonelt ikke har jobbet med næringslivskriminalitet, da det yrkeskulturelle synet i politiet har vært at dette ikke er ordentlig politiarbeid (Gundhus & Larsson, 2014, s.286).

Videre viser Ratcliffe til at community based policing prosjekter ofte vektlegger å ha *faste kontaktpersoner* i politiet, noe som helt klart er tilfelle hos næringslivskontakten.

Endelig viser Ratcliffe til at community based policing tar sikte på å øke interaksjonen mellom politiet og nærmiljøene, og at nærmiljøene skal få en større påvirkning på politiets prioriteringer.

Det er helt på det rene at næringslivskontaktene søker ekstern samhandling. Det heter seg at næringslivskontakten skal bidra til økt samhandlingskultur (Politidirektoratet, 2017). Det synes klart at informantene er enige om at kriminalitetsforebygging er et felles samfunnsprosjekt, hvor politiet kun er en av flere aktører. Kjerneoppgavene til næringslivskontakten bærer klart preg av ekstern samhandling, noe som også handler om at politiet skal åpne seg opp for næringslivets synspunkter og ønsker.

Informant 3 forteller om bakgrunnen for opprettelsen av næringslivskontakten. Her har informanten snakket med flere representanter fra næringslivet, som har beskrevet samarbeidet med politiet på følgende måte: "på politiets premisser, og på næringslivets bekostning".

En viktig yrkeskulturell omlegging som politietaten må foreta seg, er et skifte i tenkning som etablerer et «utenfra og inn» perspektiv. Med dette mener informanten at politiet her må definere næringslivet som brukeren i sentrum for utvikling av politiets tjenester. Det innebærer å lytte til, involvere, inkludere brukeren når politiet skal levere sine tjenester. Man skal søke å finne ut hva brukeren er opptatt av, hvilke behov de har og hvordan politiet kan tilpasse seg for å opprettholde tilliten.

Slik jeg fortolker informanten her, så anser hun denne innordningen som helt grunnleggende forskjellig fra den «gamle kulturen» som hun referer til; en kultur hvor politiet anså seg selv som veldig spesielle, med liten grad av åpenhet. Det er nærliggende å se dette «utenfra og inn» perspektivet i sammenheng med tenkning fra community based policing.

Videre er det også grunnlag å se informant 2 sin sammenligning av næringslivskontakten som en slags pårørendekontakt i sammenheng med dette. Dette fordi informanten mener at det er en viktig arbeidsoppgave for næringslivskontakten å identifisere hva slags behov næringslivet har, identifisere hvilke områder som politiet ikke er gode nok på, og forsøke å imøtekomme næringslivet på dette. Dette er også et synspunkt om at politiet skal åpne seg opp for at næringslivet skal kunne påvirke politiets prioriteringer.

Næringslivskontaktens kjerneoppgaver som vektlegger kunnskapsdeling og ansvarliggjøring av eksterne aktører peker sterkt i retning av en oppfatning om at forutsetningene for god forebygging ofte ligger utenfor politietaten. Politiet er ikke nødvendigvis «kriminalitetseksperter», men snarere en av flere aktører.

Denne dreiningen bort fra den etablerte oppfatningen om politiet som kriminalitetseksperter, er noe av det som kjennetegner community based policing, og var et markant avvik fra

standardmodellens tradisjonelle syn på politiets sentrale rolle (Weisburg & Braga, 2006, s. 13).

Ansvarliggjøringsstrategier er et uttrykk for en ansvarsfordeling for kriminalitetshåndtering mellom staten, ikke-statlige aktører og organisasjoner, og er et element i moderne polisiære strategier (Garland, 2001).

Denne ansvarliggjøringsstrategien kan man sette i sammenheng med premisser fra blant annet problemorientert politiarbeid og third party policing.

Problemorientert politiarbeid vektlegger identifiseringen av såkalt *problemeier*, som skal gjøres kjent med sitt selvstendige ansvar og mulighetsrom for kriminalitetsforebygging.

Third party policing tar utgangspunkt i at andre aktører enn politiet utøver formell sosial kontroll, og at bruken av sivilrettslige sanksjonsmidler også kan ha en forebyggende effekt.

Næringslivskontakten har ikke bare en rolle opp mot det private næringslivet; også samarbeid med andre offentlige tilsyns- og forvaltningsorganer opp mot arbeidsmarkedskriminalitet ligger til næringslivskontaktens oppgaver. Her gjør premissene fra third party policing strategien seg særlig gjeldende, med tanke på tilsynsmyndighetenes hjemler til å ilegge ulike sanksjoner.

Felles for disse to innovative strategiene er da at eksterne aktører gjøres ansvarlige for forebygging av kriminalitet. I og med at ansvarliggjøringsstrategier er et sentralt element hos næringslivskontakten, mener jeg at dette er enda et moment som taler for at næringslivskontakten kan ses i sammenheng med premisser fra de innovative politistategiene, og kanskje særlig community based policing.

5.3 Etterretningsmiljøenes sentrale posisjon i norsk politi

Som tidligere beskrevet i denne oppgaven, er det et grunnleggende premiss i dokumentet «forebygging som politiets primærstrategi» at politiets forebyggende virksomhet skal være basert på etterretningsprodukter. Etterretningsprosesser- og produkter skal sørge for et velfundert beslutningsgrunnlag som skal resultere i at politiet har en kunnskapsbasert tilnærming til kriminalitetsforebygging (Politidirektoratet, 2018).

Det sentrale budskapet er at forebygging skal være politiets primærstrategi, og at denne strategien skal gjelde på alle politiets virksomhetsområder, strafferettslig og på forvaltningsområdet. I denne sammenhengen fremgår det at:

«Sterkere kobling mellom etterretning og forebygging på strategisk, operasjonelt og taktisk nivå er en forutsetning for at arbeidet skal være mer målrettet mot identifiserte risikoområder» (Politidirektoratet, 2018, s.6).

Med utgangspunkt i det godt etablerte synspunktet om at politiet skal legge hovedvekten av sin innsats på forebyggende virksomhet, illustrerer dette sitatet hvilken sentral posisjon etterretningsenhetene- og produktene gis som en forutsetning for at forebyggingsvirksomheten skal være målrettet og effektiv.

Et annet sentralt dokument som illustrerer etterretningsfagets sentrale posisjon i norsk politi, er den styringsdokumentet «*etterretningsdoktrine for politiet*» (Politidirektoratet, 2020). Her defineres begrepet etterretning på følgende måte:

«Etterretning er en styrt prosess, bestående av systematisk innsamling, analyse og vurdering av informasjon om personer, grupper og fenomener for å danne grunnlag for beslutninger».
(s.18)

Viktigheten av koblingen mellom etterretning og ledelse er noe som fremheves flere steder i etterretningsdoktrinen. Kort fortalt handler etterretningsprosessen om at politiledelsen har et ønske om et etterretningsprodukt for å eksempelvis få bedre beslutningsstøtte til ledelse/styring og prioriteringer. Derneft defineres informasjonsbehovet og etterretningsenheten vil innhente denne informasjonen. Deretter gjennomføres en analyse og vurdering av den innhentede informasjonen, som resulterer i et etterretningsprodukt som formidles til ledelsen/beslutningstaker igjen.

Dette produktet danner dermed et grunnlag for ledelsen til å kunne iverksette tiltak, enten dette er på operasjonelt, taktisk eller strategisk nivå. Dette kan dreie seg om forebygging, etterforskning eller beredskap.

Ledelseselementet viser seg tydelig i etterretningsdoktrinen, både når det gjelder bestillingen av etterretningsproduktet, og når det kommer til hvordan etterretningsproduktet eventuelt skal danne grunnlag for videre beslutninger og tiltak. Det fremgår i ovennevnte dokument at:

«Politiets etterretningsdoktrine danner rammeverket for etterretningsarbeidet i politiet» (s.9).

Styringsdokumentene *forebygging som politiets primærstrategi* og *etterretningsdoktrine for politiet* viser hvilken sentral posisjon etterretningsenhetene har i norsk politi. Etterretning er nært knyttet til politiledelsen, og skal danne grunnlag for politiets innsats på alle sentrale

fagområder; forebygging, etterforskning og forvaltning. Etterretningsdoktrinen blir en måte å organisere hele politiets virksomhet på (Paulsen & Simensen, 2019).

Masteravhandlingens sentrale tema om deling av etterretningsrapporter til eksterne aktører i forebyggende øyemed illustrerer godt dette tiltenkte samspillet mellom etterretning og forebygging. En av næringslivskontaktens viktigste oppgaver er informasjonsdeling for å sette eksterne aktører i stand til å forebygge, og gode etterretningsprodukter er derfor avgjørende for å kunne gjøre nettopp dette.

Som påpekt flere steder i avhandlingen, opplever informantene en begrensning på informasjonsdeling gjennom ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentlighet, og flere mener at dette skyldes yrkeskulturelle årsaker, som i særdeleshet handler om hvilken bevissthet etterretningsmiljøene har omkring eksterne aktørers rolle i det forebyggende arbeidet, og hvorvidt forutsetningene for effektiv forebygging kan befinne seg utenfor politiets domene.

Flere av informantene gir beskrivelser av en type yrkeskultur som setter politiet i en særstilling når det kommer til kriminalitetsforebygging. Dette fremgår særlig i punkt 4.2.

Eksempelvis hevder informant 3 mener at politiet tradisjonelt har vært veldig innadvendte og vært av den oppfatning at politiet er veldig spesielle når det kommer til kriminalitetsforebygging. Politiet har ikke vært en åpen organisasjon. Informanten mener at det er gammel kultur som henger igjen, hvor politiet er av den oppfatning at de opplysningene som politiet besitter, er veldig sensitive, uten at man tar noen god vurdering av om disse opplysningene kan sette andre eksterne aktører i stand til å forebygge.

Informant 5 forteller at politiet fortsatt prioriterer informasjon til eget bruk. Man lager informasjon til egen organisasjon og veldig lite informasjon til andre aktører.

Informanten tror at det er veldig mange i politiet som ikke har fått med seg eller tenker på som en mulighet at politiet skal og bør spille på andre for å bedrive effektiv forebygging. Ifølge informanten er dette en ny måte å tenke forebygging på, som mange ikke er vant med. Hun tror ikke at rapportskriverne i etterretningsmiljøene har tenkt på at det er andre aktører som har en rolle i kriminalitetsforebyggingen, og at eksterne besitter sentrale virkemidler og at det er viktig å dele kunnskap med disse.

Informant 2 peker på at etterretningsmiljøene mangler bevissthet om politiets rolle som premissleverandører for de eksterne samarbeidsaktørene.

5.4 Etterretningsmiljøene og polisiære strategier

De empiriske opplysningene peker klart i retning at av det eksisterer et yrkeskulturelt perspektiv i etterretningsmiljøene om at politiet er i en særstilling når det kommer til kriminalitetsforebygging. Dette kan ses i sammenheng med både tenkning fra *standardmodellen*, politiets tradisjonelle organisering med særlig vekt den strafferettslige forebyggingslogikken, samt *etterretningsstyrt politiarbeid*, som også særlig vektlegger politiets sentrale rolle. Disse to strategiene skiller åpenbart vei på mange områder, hvor standardmodellen tar utgangspunkt i en reaktiv tilnærming til oppdøkkende kriminalitetsutfordringer, mens etterretningsstyrt politiarbeid er en innovativ politistategi, og som har en helt annet fokus på en proaktiv, kunnskapsbasert tilnærming til kriminalitetsforebygging, som vist i punkt 5.1.4. Det modellene imidlertid har til felles, er at de begge tar utgangspunkt i politiets sentrale rolle og bruken av strafferettslige virkemidler.

Som vist ovenfor, har etterretningsfaget en nær kobling til både ledelse og forebygging, og i det etterretningsstyrte politiarbeidet vektlegges etterretningsanalytikerens rolle, og kunnskapsproduksjonen innad i politiet. Modellen er organisatorisk top-down, med et tungt fokus på bruken av polisiære tilnærminger, noe som fremkommer klart i Ratcliffes definisjon av etterretningsstyrt politiarbeid:

«Intelligence-led policing emphasises analysis and intelligence as pivotal to an objective, decision-making framework that prioritises crime hot spots, repeat victims, prolific offenders and criminal groups. It facilitates crime and harm reduction, disruption and prevention, through strategic and tactical management, deployment and enforcement» (Ratcliffe, 2016, s.5).

Kleiven (2007) hevder at etterretningsbetjentene fant at «community intelligence», opplysninger fra nærmiljøet, sjelden var ansett som verdifullt (Gjengitt i Ratcliffe, 2016). De foretrakk informasjon fra dataregistre, andre politibetjenter og informanter. Analytikerne fryktet blant annet at informasjonen fra nærmiljøet var anekdotisk, og derfor ikke kunne anvendes.

Dette ser ut til å underbygge påstanden om at etterretningsmiljøene anser for politiet for å være i en særstilling innen kriminalitetsforebygging. Dette kan derfor representere et ganske annet syn på informasjon fra nærmiljøet enn slik informasjonen ville ha blitt ansett i et community based policing perspektiv.

Motstridende politistategier – community based policing og etterretningsstyrt politiarbeid

Ratcliffe anfører at etterretningsstyrt politiarbeid er den operasjonelle antitesen til community based policing. Han skriver:

«Where community policing aims primarily for police legitimacy and is organisationally bottom-up and community centred, intelligence-led policing is focused on crime and harm reduction, is top-down and hierarchical, and uses crime intelligence to target prolific offenders» (Ratcliffe, 2016).

Det hevdes at community based policing og etterretningsstyrt politiarbeid er så vidt forskjellige konseptuelle tilnærminger, at skulle man bevege seg fra den ene modellen til den andre, så ville dette kreve en organisatorisk omstrukturering (Deukmedijan, 2006, gjengitt av Ratcliffe, 2016, 1790 av 7571).

Et viktig element i etterretningsstyrt politiarbeid er at strategien er top-down, hvor ledelsesperspektivet i politiet står sentralt, både ved definering av etterretningsbehov og ved implementering av tiltak, som vist i punkt 5.3. Innen community based policing tankegang er det et sentralt aspekt at eksterne aktører i større grad skal få være med på å definere og påvirke politiets prioriteringer. Noe av formålet med dette kan være å øke politiets legitimitet i de aktuelle miljøer. Det er særlig på dette punktet hvor det kan synes å foreligge grunnleggende konseptuelle forskjeller mellom disse to polisiære strategiene.

Maguire og John hevder at det som gjør etterretningsmetoden forskjellig fra problemorientert politiarbeid (POP), er at POP referer til lokalsamfunnet. Etterretning vektlegger en strafferettslig tilnærming, mens innen POP-tenkningen søkes løsninger gjennom forebygging i samarbeid med eksterne problemeiere og ofre (2006). Som tidligere nevnt i avhandlingen, er det holdepunkter for at community based policing og POP deler dette grunnleggende synet på ekstern samhandling.

Drøftelsen i punkt 5.2 viser at det er gode holdepunkter for å se næringslivskontakten i sammenheng med premisser fra de innovative politistategiene. Særlig ser dette ut til gjelde prinsipper fra community based policing, når man ser på bakgrunnen for opprettelsen av næringslivskontakten. Dette dreide seg om et forsøk om å gjenopprette tillit og legitimitet hos næringslivet, som sannsynligvis har hatt liten eller ingen tiltro til at politiet har kompetanse og/eller prioriterer kriminalitet rettet mot næringslivet. Flere av informantene påpeker viktigheten av at politiet tilpasser seg næringslivets informasjonsbehov og har et aktivt, eksternt fokus. Næringslivet skal kunne påvirke politiets prioriteringer. I tillegg bærer

kjerneoppgavene til næringslivskontakten særlig preg av at politiet er avhengig av å samhandle med næringslivet for å kunne forebygge næringslivskriminalitet. Alt dette er tydelige kjennetegn ved community based policing strategier.

Dermed er det gode holdepunkter for å se etterretningsmiljøene og næringslivskontakten i sammenheng med ulike polisiære strategier, hvor forskningen tilsier at disse strategiene står i motstrid til hverandre. Dette resonnementet kan være med på å underbygge masteravhandlingen hovedfunn, som peker på ulike yrkeskulturelle praksiser som begrensning på informasjonsdeling til eksterne aktører. Et særlig kjennetegn ved de yrkeskulturelle praksisene er synet på eksterne aktørers rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og dette har en direkte kobling til de overordnede strategiene etterretningsstyrt politiarbeid og community based policing, som klart skiller vei i synet på hvilken rolle og påvirkning eksterne aktører skal ha ovenfor politiets prioriteringer.

Når man skal analysere næringslivskontaktens muligheter og begrensninger for informasjonsdeling, så er det ikke tilstrekkelig å kun vurdere de rettslige rammene og de juridiske unntaksbestemmelsene. Dette må ses i lys av mer overordnede polisiære strategier og yrkeskulturelle praksiser. Sammenkoblingen mellom etterretning og forebygging slik det er skissert i dokumentene forebygging som politiets primærstrategi og etterretningsdoktrinen for politiet tar etter mitt skjønn ikke høyde for disse bakenforliggende, yrkeskulturelle faktorene og analyserer ikke hvordan dette kan virke inn på samspillet innad i politiet. Når etterretningsenhetene gis en såpass sentral posisjon, hvor det legges inn som en forutsetning at etterretningsprodukter skal danne grunnlag for politiets kunnskapsbaserte forebyggende virksomhet, får dette store konsekvenser for blant annet næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling i forebyggende øyemed. Både fordi etterretningsmiljøene i norsk politi sannsynligvis er smalt, med sterk knytning til organisert kriminalitet og narkotika og med liten kunnskap om næringslivskriminalitet. Men også fordi de juridiske vurderingene av unntatt offentlighet på etterretningsproduktene ikke foretas på en god måte, noe som sannsynligvis skyldes yrkeskulturelle faktorer hos etterretningsmiljøene, herunder en manglende bevissthet omkring den innovative forebyggingsmetodikken som næringslivskontakten representerer.

Sammenkoblingen mellom etterretning og forebygging som en forutsetning for det kunnskapsbaserte politiarbeidet blir derfor problematisk hvis man ikke samtidig adresserer disse bakenforliggende, yrkeskulturelle faktorene. Det er sannsynligvis snakk om motstridende yrkeskulturelle praksiser og perspektiver, som vil kunne begrense det interne

samspelet i politiet, mellom etterretnings- og forebyggingsmiljøer. Jeg vil hevde at denne masteravhandlingen viser at dette er tilfelle mellom etterretningsmiljøene og næringslivskontakten. Disse motstridende yrkeskulturelle praksisene vil dermed begrense næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling og ekstern samhandling, noe som vil bety en begrensning i politiets forebyggende virksomhet.

Kapittel 6 – Oppsummering og avslutning

6.1 Oppsummering sentrale funn i masteravhandlingen

Problemstillingen i denne masteravhandlingen er i hvilken grad politiets næringslivskontakter opplever begrensninger når det kommer til informasjonsdeling til eksterne aktører.

Det synes klart at det mest sentrale informasjonsformatet når det kommer til informasjonsdeling, er informasjon beskrevet i etterretningsrapporter som omhandler kriminalitetstrusler og trender på et mer overordnet nivå. Dette må ses i sammenheng med at næringslivskontakten er en forebyggende koordinatorfunksjon, hvor en av de sentrale arbeidsoppgavene er å bidra til informasjonsdeling til eksterne aktører i et forebyggende øyemed. Et sentralt premiss er at forutsetningene for effektiv forebygging ofte befinner seg utenfor politiets domene. Eksterne aktører har dermed både et ansvar og virkemidler for å kunne forebygge straffbare handlinger. Dette er en type forebyggende tankegods som står i kontrast til politiets tradisjonelle praksis med bruken av strafferettslige virkemidler som det sentrale aspektet i politiets forebyggende virksomhet, og hvor politiet dermed spiller den sentrale rollen.

I kapittel 3 redegjorde jeg for offentlighetsloven, og viste hvordan de aktuelle etterretningsrapportene er omfattet av dette lovverket, i og med at rapportene ikke relaterer seg til politiets gjøremål etter straffeprosessloven, jf. offentlighetsloven § 1, femte ledd. Konsekvensen er dermed at innholdet i rapporten i utgangspunktet er offentlig, og noe allmennheten har rett til innsyn i, så langt det ikke er gjort unntak i lov eller medhold av lov, jf. offentlighetsloven § 2. Hvis politiet ønsker å unnta dokumentet fra offentligheten, så må dette begrunnes konkret.

Redegjørelsen i kapittel 3 viser at de mest sentrale bestemmelsene for å unnta et dokument fra offentligheten, er hvis rapportene inneholder taushetsbelagte opplysninger jf. offentlighetsloven § 13 jf. politiregisterloven §23 eller at innsyn i rapportene vil kunne lette gjennomføringen av nye straffbare handlinger jf. offentlighetsloven § 23, tredje ledd.

Et flertall av informantene opplever at de aktuelle rapportene verken inneholder taushetsbelagte opplysninger eller opplysninger som er egnet til å lette gjennomføringen av nye straffbare handlinger. Hovedtrykket fra informantene er at det sannsynligvis ligger yrkeskulturelle faktorer bak denne formentlig ukritiske vurderingen, og at det ikke skyldes juridiske begrensninger.

Flere av informantene forteller om en type yrkeskulturell praksis som bærer preg av at politiet har den sentrale rollen innen kriminalitetsforebygging, og dermed hersker det liten bevissthet omkring hva slags rolle eksterne aktører har i dette arbeidet. Som en følge av dette er de aktuelle etterretningsrapportene sannsynligvis ansett for å være et internt politidokument, og som ikke er skrevet med henblikk på deling til eksterne aktører. Norsk politi har en liten utviklet tradisjon for systematisk informasjonsdeling til eksterne aktører, noe som gjør at politiet ikke har vært vant til å skrive rapporter for andre enn egne innad i politiet.

Politiets yrkeskulturelle selvforståelse har tradisjonelt vært knyttet opp mot politiet som samfunnets enebeskytter mot kriminalitet, og har vært innrettet mot den strafferettslige forebyggingslogikken og løsninger på kriminalitetsutfordringer har vært forsøkt funnet innen politiets eget domene (Reiner, 2000; Gundhus 2014). Moderne og mer innovative politistategier går bort fra dette grunnpremisset om politiet som den sentrale aktøren, og fremhever at løsningen på kriminalitetsutfordringene ofte befinner seg utenfor politietaten (Bayley 1994; Garland 2001; Holmberg 2014; Gundhus 2014; Ratcliffe 2016).

Næringslivskontakten og dens kjerneoppgaver må ses i sammenheng med denne type innovative politistategier. Et sentralt aspekt er kunnskapsdeling til eksterne aktører for å sette disse i stand til å forebygge kriminalitet.

I tråd med Robert Reiners påstand om at strukturelle posisjoner og konkrete problemstillinger former ulike yrkeskulturer innad i politiet, vil jeg foreslå at det er holdepunkter både i empirien og i politiforskningen for å hevde at etterretningsmiljøene i norsk politi har en annen type yrkeskulturell praksis enn næringslivskontakten (Reiner 2000).

Det er mulig at noe av årsaken til at tilsynelatende hersker ulikt på syn på eksterne aktørers rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, kan skyldes at etterretningsmiljøene i norsk politi tradisjonelt har hatt en sterk knytning mot narkotikakriminalitet og skjulte etterforskningsmetoder, herunder en vektlegging av en strafferettslig tilnærming til kriminalitetsutfordringene (Gundhus 2009; Eidet 2019). Mitt forslag er at det mulig at dette er en type institusjonell historie, strukturell posisjon og unike problemstillinger som i mindre grad eksponerer etterretningsmiljøene for ekstern samhandling og informasjonsdeling, noe som medfører en lite utviklet praksis for informasjonsdeling på dette området.

På bakgrunn av utradisjonelle politimetoder, kan miljøene ofte få befatning med særlig sensitive opplysninger. Dette er opplysninger som juridisk er underlagt streng taushetsplikt, men det er også mulig at befatningen med denne type informasjon kan ses som et uttrykk for

makt, og at tilgangen på informasjonen underbygger miljøenes virkelighetsforståelse om at de har en særlig opphøyd posisjon innen kriminalitetsbekjempelsen.

Som en følge av denne sterke yrkeskulturelle knytningen til narkotikakriminalitet og strafferettslige tilnærminger, er det videre sannsynlig at dette preger etterretningsmiljøenes kunnskap om næringslivskriminalitet. Næringslivskriminalitet har tradisjonelt sett ikke vært ansett for å være en politioppgave, og det er sterke holdepunkter for at norsk politi i liten grad vektlegger systematisk kunnskapsarbeid på vesentlige områder av den kriminalitetstypen som rammer næringslivet (Riksrevisjonen, 2021). Det er holdepunkter i empiri og forskning på at etterretningsmiljøet i norsk politi er smalt, og ikke tar opp i seg de aktuelle kriminalitetsutfordringene, herunder kriminalitet rettet mot næringslivet. Det fremgår av empirien at politiets kunnskapsgrunnlag om næringslivskriminalitet er dårlig, og at dette er tilbakemeldinger informantene også får fra næringslivet.

På denne bakgrunn vil jeg foreslå at de yrkeskulturelle praksisene mellom næringslivskontakten og etterretningsmiljøene sannsynligvis skiller vei både på *det generelle plan* hva gjelder politiets forebyggingsvirksomhet og *det spesielle plan* som gjelder næringslivskriminalitet.

På det generelle plan er det altså ulike syn på eksterne aktørers rolle og hvor forutsetningene for effektiv forebygging befinner seg. Som en naturlig følge av dette handler de ulike yrkeskulturelle praksisene om hvilken forebyggingslogikk- og strategi en skal anvende. Ved å vektlegge eksterne aktørers virkemidler og forutsetninger, tilsier dette at det er andre forebyggingslogikker enn den strafferettslige som legges til grunn.

På det spesielle plan synes det å være ulik prioritering og kunnskap omkring næringslivskriminalitet som redegjort for ovenfor og tidligere i oppgaven.

Når informantene beskriver en ukritisk vurdering av unntatt offentligheten med henvisning til manglende bevissthet omkring eksterne aktørers rolle, er det min fortolkning at det er disse generelle og spesielle faktorene som muligens ligger bak dette.

For å ytterligere belyse disse yrkeskulturelle praksisene, har jeg forsøkt å analysere dette opp mot forskning på overordnede politistrategier. Det fremstår som at det er gode holdepunkter for å se næringslivskontakten i sammenheng med premisser fra de innovative politistrategiene, og kanskje særlig community based policing (Weisburd & Braga 2006; Ratcliffe 2016; Politidirektoratet 2017). Et viktig konseptuelt aspekt ved denne strategien er at

den legger opp til at eksterne aktører skal ha mulighet til å påvirke politiets prioriteringer. Et annet kjennetegn ved strategien er at den ha som formål å gjenopprette tillit og legitimitet. Det er klare signaler i empirien, i forskningslitteraturen og i beskrivelsen av næringslivskontaktens kjerneoppgaver, som gjør det naturlig å se næringslivskontakten i sammenheng med denne type politisær tenkning.

Gjennom å vise til de sentrale dokumentene *forebygging som politiets primærstrategi* og *etterretningsdoktrine for politiet*, er inntrykket klart at etterretningsfaget står helt sentralt i norsk politi, blant annet som en forutsetning for politiets kunnskapsbaserte forebyggende virksomhet.

Etterretningsdoktrinen og det etterretningsstyrte politiarbeidet er dermed overordnede politisære strategier som ligger til grunn for hvordan norsk politi har innordnet sin virksomhet (Paulsen & Simensen 2019; Politidirektoratet 2020).

Videre har jeg vist til forskning på disse strategiene, som tilsier at etterretningsstyrt politiarbeid og community based policing står sterk motstrid til hverandre (Maguire & John 2006; Ratcliffe 2016). En vesentlig distinksjon mellom strategiene synes i å være ulikt syn på hvilken påvirkning og innflytelse eksterne aktører skal kunne ha ovenfor politiets prioriteringer. Etterretningsstyrt politiarbeid vektlegger i stor grad politiets egne prioriteringer og kunnskapsarbeidet innad i politiet, mens community based policing tillater eksterne aktører å påvirke disse prioriteringene.

I og med at ulikt syn på eksterne aktørers rolle fremstår som en viktig del av de ulike yrkeskulturelle praksisene mellom etterretning og næringslivskontakten, mener jeg at analysen i kapittel 5, som drøfter næringslivskontakten og etterretning opp mot konkurrerende politisære strategier er med på å tilføre en teoretisk dimensjon til forskningsspørsmålet, og som dermed er egnet til å underbygge påstanden om ulike yrkeskulturelle praksiser som begrensning på informasjonsdeling til eksterne aktører.

Som nevnt ved flere anledninger i denne oppgaven, er det et sentralt premiss ved det kunnskapsbaserte politiarbeidet at dette skal baseres på etterretningsprodukter, og det fremheves i samme dokument at politiet er avhengig av å samarbeide med eksterne aktører for å kunne effektive i kriminalitetsforebyggingen (Politidirektoratet 2018). Drøftelsene i denne masteroppgaven problematiserer til en viss grad dette tiltenkte samspillet; både når det gjelder det interne samspillet mellom etterretning og forebygging, og deretter når det kommer til informasjonsdelingen til eksterne aktører i et forebyggende øyemed. Oppgaven

sannsynliggjør at det foreligger ulike yrkeskulturelle praksiser og konkurrerende konseptuelle politistrategier som også må tas høyde for man skal beslutte utformingen og organiseringen av politiets forebyggingsvirksomhet.

6.2 Noen refleksjoner omkring begrensninger ved empirien

Som det fremgår av problemstillingen, er det politiets næringslivskontakter og deres oppfatning av begrensningene på informasjonsdeling som er det sentrale tema i denne avhandlingen. Det er informasjon som stammer fra etterretningsrapporter som beskriver kriminalitetstrender og modus på et overordnet nivå, som det er mest ønskelig for en næringslivskontakt å kunne dele til eksterne aktører.

Dette må ses i sammenheng med premissene i Politidirektoratets dokument *forebygging som politiets primærstrategi*, hvor en av forutsetningene for utviklingen av et kunnskapsbasert politiarbeid, er at forebyggingsvirksomheten skal være basert på etterretningsprodukter. Dette krysningspunktet mellom etterretning og forebyggende gjør seg særlig gjeldende i denne avhandlingen.

Av denne grunn er politiets etterretningsmiljøer omhandlet både i empirien, samt når jeg analyserer empirien opp mot politivitenskapelig forskningslitteratur. Det er møtetpunktet mellom disse to yrkeskulturelle praksisene, og den mulige innvirkningen på informasjonsdeling gjennom ukritiske vurderinger av spørsmålet om unntatt offentlighet, som er det sentrale tema i denne avhandlingen. Allikevel har jeg forsøkt å besvare problemstillingen gjennom intervju av næringslivskontakter, og jeg har ikke gjort selvstendige forskningsundersøkelser opp mot etterretningsmiljøene, til tross for at etterretningsmiljøene utgjør en stor del av avhandlingen.

Dette kan kanskje tenkes å være en begrensning ved empirien, og er et tema jeg ønsker å knytte noen refleksjoner til. Det kan helt klart tenkes å være en berikelse for det generelle forskningstemaet å innhente perspektiver fra etterretningsmiljøene omkring deres yrkeskulturelle praksis og hvordan denne eventuelt påvirker informasjonsdeling til eksterne aktører. Men slik som problemstillingen er formulert, vil jeg hevde at det ikke er en nødvendighet.

Problemstillingen legger opp til en kvalitativ utforskning av *næringslivskontaktene*s oppfatning av spørsmålet om informasjonsdeling. Det er utgangspunktet, og så forfølger jeg empirien videre og drøfter disse opp mot relevant og etablert politivitenskapelig forskning.

Jeg tar her utgangspunkt i et fenomenologisk perspektiv, som legger til grunn at det er intervjuobjektens erfaringer og synspunkter som er det sentrale. Det er selvfølgelig ingen ambisjon om å avklare en eller annen «objektiv sannhet» omkring ulike yrkeskulturelle praksiser sin påvirkning på informasjonsdeling til eksterne aktører. Jeg vil nok hevde at oppgaven sannsynliggjør at det finnes faktorer i etterretningsmiljøenes yrkeskulturelle praksis som sannsynligvis begrenser næringslivskontaktens muligheter for informasjonsdeling, men det er et stort steg fra å sannsynliggjøre en slik sammenheng til å hevde at denne sammenhengen nå er bevist utover enhver rimelig tvil.

6.3 Oppgavens nytteverdi

Oppgaven tar for seg bakenforliggende yrkeskulturelle faktorer som opptrer begrensende på næringslivskontaktens forebyggende virksomhet. Jeg vil anta at oppgaven kan ha en nytteverdi på en del områder:

- Politiets forebyggende virksomhet generelt, men særlig det som omhandler samarbeid og informasjonsdeling med eksterne aktører.
- Tegner et bilde av en type yrkeskulturell praksis som sannsynligvis påvirker juridiske beslutninger vedrørende spørsmålet om unntatt offentlighet på etterretningsrapporter. Det er mulig dette kan ha en nytteverdi opp mot nærliggende juridiske tilnærminger.
- Et sentralt tema er det interne samspillet mellom etterretning og forebygging. Oppgaven viser til ulike yrkeskulturelle praksiser hos etterretning og næringslivskontakten som en forebyggende funksjon. Dette utfordrer dermed grunnpremissene i det kunnskapsbaserte politiarbeidet hvor etterretningsprodukter skal danne grunnlaget for politiets forebyggende virksomhet, og hvor det understrekes at dette arbeidet skal skje i samarbeid med andre (POD, 2018). Dermed antas at oppgaven vil kunne ha en overføringsverdi til andre områder av politiets virksomhet hvor det skjer et samspill mellom etterretning og forebygging, eksempelvis andre koordinatorfunksjoner som miljøkrimkoordinator, radikaliseringskoordinator mm. Oppgaven vil kunne ha en overføringsverdi til andre studier av interne samspill i politiet hvor yrkeskulturelle praksiser er et tema.

6.4 Forslag til ytterligere forskning

Oppgaven har et klart kvalitativt perspektiv med fokus på intervjuobjektens beskrivelser og teoretiske analyser av disse. Denne informasjonen bør derfor være egnet til å utforske nærmere gjennom kvantitative forskningskritt for å avdekke omfang og utbredelse.

Det bør være av interesse å undersøke etterretningsmiljøenes yrkeskulturelle praksis omkring ekstern samhandling og informasjonsdeling, særlig med tanke på den sentrale posisjonen som etterretning har i norsk politi, og hvordan etterretningsprodukter er tiltenkt å danne grunnlaget for politiets kunnskapsbaserte forebyggende virksomhet.

Antall ord: 24 687

Litteraturliste

- Auglend, R. Mæland, H, J. Røsandhaug, K. (2004) *Politirett* (2.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bayley, D. (1994) *Police for the future*. New York: Oxford University Press.
- Bayley, D. Shearing, C.D. (1996) *The future of policing*. I T.Newburn (Red.), Policing: key readings s. 715 – 732. Devon: Willan Publishing.
- Bittner, E. (1970) *The functions of the police in modern society; a review of background factors, current practices and possible role models*. Hentet den 01.08.21 fra <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/147822NCJRS.pdf>
- Bjørgero, T. (2015) *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørnstad, M. (2017) *En rettsosjologisk studie av begrensninger ved politiets taushetsplikt*. (Masteroppgave). Institutt for kriminologi og rettsosjologi, juridisk fakultet, Universitetet i Oslo.
- Bukve, O. (2016) *Forstå, forklare, forandre: Om design av samfunnsvitenskaplege forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Chan, J. (1996) *Changing police culture*. British journal of Criminology, Vol. 36, nr.1, 1996 – side 109 - 134.
- De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene. (2018). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet fra <https://forskningsetikk.no>
- Drotner, K., & Iversen, S. M. (2017) *Digitale metoder: At skape, analysere og dele data*. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Eidet, T. (2019) *Er etterretningsregisteret Indicia en upålitelig ryktebørs, eller en troverdig kilde til det kunnskapsbaserte politiarbeidet*. (Master), Politihøgskolen, Oslo.
- Ellefsen, B. (2011) *Evaluating crime prevention – scientific rationality or governmentality?* Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, 12 (2), s. 103 – 127.
- Fangen, K. (2017) *Deltagende observasjon*. (2.utg) Bergen: Fagbokforlaget.

- Finstad, L. (2000) *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag.
- Garland, D. (2001) *The Culture of Control: crime and social order in contemporary society*. Oxford: Oxford University Press.
- Gibbs, G, R. (2018) *Analyzing qualitative data*. (2.utg). SAGE Publications Ltd.
- Granér, R. (2014) *Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patruljerende politis yrkeskultur*. I P.Larsson, H.I. Gundhus & R.Granér (Red.) Innføring i Politivitenskap s.134 - 152. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gundhus, H.I. (2009) *For sikkerhets skyld; IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeidet i politiet*. Oslo: Unipub.
- Gundhus, H.I (2014) *Forebyggende politiarbeid – i spennet mellom kriminalitetskontroll og trygghet*. I P.Larsson, H.I. Gundhus & R.Granér (Red.) Innføring i Politivitenskap s.178-204. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gundhus, H.I. Larsson, P. (2014) *Fremtidens politi?* I P.Larsson, H.I. Gundhus & R.Granér (Red.) Innføring i Politivitenskap s.273 – 301. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Halvorsen, K. (2003) *Å forske på samfunnet – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (4.utg). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Holmberg, L. (2014) *Hva gjør politiet?* I P.Larsson, H.I. Gundhus & R.Granér (Red.) Innføring i Politivitenskap s. 153 – 176. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A. Tufte, P, A. Christoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 5.utgave. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Justis- og politidepartementet. (1995) *Om lov om politiet (politiloven)* (Ot.prp. nr. 22 (1994-1995))
- Justis- og politidepartementet. (2005) *Om lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd (offentleglova)* (Ot.prp. nr. 102 (2004-2005))
- Justis- og politidepartementet. (2009) *Gode krefter – Kriminalitetsforebyggende handlingsplan – 35 tiltak for økt trygghet*.
- Justis- og politidepartementet. (2009) *Om lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)* (Ot.prp. nr. 108 (2008-2009))

- Justis- og politidepartementet. (2009) *Politiets rolle og oppgaver* (St.meld.nr. 42. (2004-2005)).
- Justis- og politidepartementet. (2013) *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*.
- Kleiven, M. 2007. *Where's the intelligence in the National Intelligence Model? International Journal of Police Science & Management* 9 (3) s. 257 – 273.
- Kvale, S. Brinkmann, S. (2017) *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Larsson, P. (2005) *Kriminalitetsforebygging og politirollen*. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, des., 92, 3: s. 271 – 294.
- Larsson, P. Gundhus, H. Granér, R (red). (2014) *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Maguire, M. John, T. (2006) *Intelligence led policing, managerialism and community engagement: competing priorities and the role of the national intelligence model in the UK*. Hentet fra *Policing and Society*, 16, s. 67 – 85.
- McCarthy, D. O'Neill, M. (2014) *The Police and Partnership Working: Reflections on Recent Research*. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, Volume 8, utgave 3, september 2014, s. 243 – 253.
- Offentleglova. (2006). *Lov om rett til innsyn i dokument offentlig verksemd* (LOV-2006-05-19-16) Hentet fra <https://lovdata.no>
- Paulsen, J. Simensen, T. (2019) *Generalistens rolle i etterretningsstyrt politiarbeid*. Nordisk politiforskning, årgangs 6, nr.2-2019, s.169 – 181.
- Politidirektoratet. (2017) *Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter*. Versjon 1.2. Hentet fra www.politiet.no den 28.07.2021.
- Politidirektoratet. (2018) *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018 – 2020*. *Politiet mot 2025 – delstrategi*. Hentet fra www.politiet.no den 01.08.2021.
- Politidirektoratet. (2020) *Etterretningsdoktrine for politiet*. Versjon 1.2. Hentet fra www.politiet.no den 01.08.2021.
- Politi høgskolen. (2015) *Forskningsetisk veileder for politihøgskolen*. (2.utg). Hentet fra <https://phs.no>

- Politiloven. (1995) *Lov om politiet*. (LOV-1995-08-04-53).
- Politiregisterloven. (2010). *Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten* (LOV-2010-05-28-16). Hentet fra <https://lovdata.no>
- Ratcliffe, J.H (2016) *Intelligence- led policing* (2. utg.) Abingdon: Routledge
- Regjeringen. (2019) *Strategi mot arbeidslivskriminalitet*.
- Reiner, R. (2000) *The politics of the Police*. (3.utg). Oxford: University Press.
- Reuss-Ianni, E. Ianni, F, A.J. (1983) *Street cops and management cops: the two cultures of policing*. I T.Newburn (Red.), *Policing: key readings* s.297 - 314. Devon: Willan Publishing
- Riksrevisjonen. (2021) *Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT*.
- Runhovde, R. Skjevraak, P, E. (2018) *Kriminalitetsforebygging på norsk: En kunnskapsoversikt*. PHS Forskning 2018:3.
- Straffeprosessloven. (1981) *Lov om rettergangsmåten i straffesaker*. (LOV-1981-05-22-25)
Hentet fra <https://lovdata.no>
- Sunde, I. M. (2020) *Bør rettsikkerheten i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid styrkes?* Tidsskrift for strafferett, 2020. Hentet fra www.phs.no den 28.07.2021.
- Tjora, A. (2011) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Weisburd, D. Braga, A. (2006) *Police Innovation – Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Mastergrad i politivitenskap ved politihøgskolen i Oslo. Næringslivskontaktens muligheter og begrensninger for informasjonsdeling med eksterne samarbeidsaktører. En kvalitativ studie.

Referansenummer

229281

Registrert

16.06.2020 av Ebthorsrud - ebthorsrud@gmail.com

Behandlingsansvarlig institusjon

Politi høgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Paul Larsson, larzzon@online.no, tlf: 22850142

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Eirik Berg Thorsrud, ebthorsrud@gmail.com, tlf: 90411051

Prosjektperiode

04.05.2020 - 30.09.2021

Status

06.08.2021 - Vurdert

Vurdering (2)

06.08.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 22.7.2021.

Endringen innebærer at prosjektslutt utsettes til 30.9.2021 (tidligere 25.6.2021).

Det er vår vurdering at behandlingen fortsatt vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 6.8.2021. Behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa

Lykke til videre med prosjektet!

18.06.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 18.06.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet.

Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 25.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar

med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Næringslivskontaktens muligheter og begrensninger for informasjonsdeling med eksterne samarbeidsaktører. En kvalitativ studie»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kvalitativt undersøke næringslivskontaktens opplevelse av handlingsrommet for informasjonsdeling med eksterne samarbeidsaktører. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet gjennomføres i forbindelse med et mastergradsstudium ved politihøgskolen i Oslo. Undertegnede jobber i politiet, og er deltidsstudent ved PHS.

Næringslivskontaktens funksjon er å være næringslivets kontaktperson i politiet, når det gjelder henvendelser utenfor straffesakssporet. Næringslivskontakten skal inngå i et planmessig og systematisk kriminalitetsforebyggende samarbeid med flere eksterne samarbeidsaktører, både offentlige organer og private aktører.

Forskningsprosjektet har som målsetning å undersøke hvordan næringslivskontakter opplever mulighetene og begrensningene når det gjelder deling av opplysninger til eksterne samarbeidsaktører.

Næringslivskontaktene er underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven. Et sentralt underliggende forskningsspørsmål er hvorvidt taushetsplikten oppleves som et hinder for deling av opplysninger med eksterne samarbeidsaktører.

Forskningsprosjektet søkes belyst gjennom dybdintervjuer av personer som innehar funksjonen som næringslivskontakt i politiet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Politihøgskolen i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du har funksjonen som næringslivskontakt i politiet, enten i et politidistrikt eller særorgan.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det vil innebære å delta på et intervju som vil vare rundt 1 time og 30 min.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Forskningsintervjuene vil ikke berøre personsensitive eller taushetsbelagte opplysninger (jf. Politiregisterloven §23).

Identifiserende kjennetegn hos deg vil ikke fremkomme i masteravhandlingen. Forskningsintervjuene vil bli tatt opp på lyd, deretter transkribert av undertegnende for å kunne benyttes i analysefasen av prosjektet.

Ditt navn og kontaktinformasjon vil bli anonymisert ved transkriberingen av lydopptakene. Disse opplysningene vil bli erstattet med en kode som lagres på en egen navneliste som oppbevares adskilt fra øvrige data.

Lydopptak og transkribering oppbevares i politihøgskolen sine systemer. Navneliste og samtykkeskjema oppbevares adskilt og innelåst ved min bopel.

Det er kun undertegnede og veiledere som vil ha tilgang til disse opplysningene.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er senest juni 2021. Innen denne dato vil alle lydopptak og alle personidentifiserende opplysninger om deg, være slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Student Eirik Berg Thorsrud, tlf.nr 90 41 10 51, ebthorsrud@gmail.com

Hovedveileder Paul Larsson, professor PHS, tlf.nr 22 85 01 42 larzzon@online.no

Personvernombud ved Politihøgskolen: personvernombud@phs.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «næringslivskontaktens muligheter og begrensninger for informasjonsdeling med eksterne samarbeidsaktører. En kvalitativ studie» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, juni 2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Utkast til pilotintervju 22.06.2020

- Funksjonen som næringslivskontakt – hva går den ut på? (Fortelle fritt)

Man kan lese av sentrale dokumenter fra POD at funksjonen som næringslivskontakt ses i sammenheng med implementeringen av **forebygging som politiets primærstrategi**, og et fokus på mer **systematisk og planmessig samarbeid** med andre aktører.

- Dette med systematisk og planmessig samarbeid med andre aktører, i hvilken grad er dette en del av funksjonen som næringslivskontakt?
- Hva slags type samarbeid har du vært involvert i?
- Hvilke aktører?
- Hvilket fora er det dere møtes i?
- Hva har vært formålet med samarbeidet?
- Hva har vært tema i disse samarbeidene?
- Hvor viktig er informasjonsdeling i funksjonen som næringslivskontakt?
- Hva slags type opplysninger opplever du som viktig å dele med samarbeidspartnerne? Med hvilket formål?
- Er det opplysninger som er mindre viktig i rollen som næringslivskontakt?
- Hva slags tanker gjør du deg om ivaretagelsen av funksjonen som næringslivskontakt/systematisk samarbeid med andre aktører i et forebyggingsøyemed – sett opp mot politiets lovpålagte taushetsplikt om noens personlige forhold og enkelte deler av politiets virksomhet?
- I hvilken grad har taushetsplikt vært et tema i næringslivskontaktens interne fagfora?
- I hvilken grad opplever du et behov for å dele taushetsbelagte opplysninger for å kunne ivareta funksjonen som næringslivskontakt?
- Har du noen gang hatt et behov for å dele taushetsbelagte opplysninger, men hvor du opplevde at taushetsplikten var til hinder for at informasjonsdelingen kunne skje?
- Har det noen gang vært et behov for å dele en taushetsbelagt opplysning med en samarbeidspartner med begrunnelse om å avverge en straffbar handling? Her tenker jeg på en situasjon hvor politiet har forholdsvis konkrete opplysninger en straffbar handling som er nært forestående.
- Har det noen gang vært et behov for å dele en taushetsbelagt opplysning med en samarbeidspartner med begrunnelse om å forebygge en straffbar handling? Her tenker jeg på en mindre akutt situasjon enn ved en avvergingssituasjon, men hvor det eksempelvis kan være grunn til å tro at en aktuell person kan komme til å utføre en straffbar handling.

- Har det noen gang vært et behov for å dele en taushetsbelagt opplysning med en samarbeidspartner, som var begrunnet i å fremme mottakerens lovpålagte oppgaver?
- Eller hindre at virksomheten ble utøvd på en uforsvarlig måte?

- Opplever du noe forskjell i ditt samarbeid med offentlige organer og private aktører?

- I så fall på hvilken måte? Har det vært noen spesielle utfordringer knyttet til informasjonsdeling med private aktører?

- Av disse tilfellene som jeg har nevnt, er det andre næringslivskontakter du har snakket med, som har fortalt om noe lignende?

- Hvordan vil du vurdere din egen oversikt over unntakene fra taushetsplikt i politiregisterloven?

- I hvilken grad opplever du deg sikker eller usikker når det kommer til informasjonsdeling med dine samarbeidspartnere?

- Opplever du at lovverket er hensiktsmessig utformet? Tanker om dette?

- Er det tema som vi ikke har snakket om, som du mener er relevant og bør belyses?